

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ISO 45001 İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ STANDARDININ
EĞİTİM KURUMLARINDA UYGULANMASININ
DEĞERLENDİRİLMESİ

DOKTORA TEZİ

Osman DOLGUNYÜREK

İş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalı

İş Sağlığı ve Güvenliği Doktora Programı

EKİM 2024
İSTANBUL

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**ISO 45001 İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ STANDARĐININ
EĞİTİM KURUMLARINDA UYGULANMASININ
DEĞERLENDİRİLMESİ**

DOKTORA TEZİ

Osman DOLGUNYÜREK
200015012
(0000-0001-8368-9170)

İş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalı

İş Sağlığı ve Güvenliği Doktora Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Sefer ADA

İstanbul 2024

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Jüri Tez Onay Formu

01.10.2024

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Bu çalışma 01.10.2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından İş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalı, İş Sağlığı ve Güvenliği (Doktora Programı) Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Prof. Dr. Sefer ADA

Danışman

İstanbul Gedik Üniversitesi

Prof. Dr. Sefer ADA

Üye (İmza)

İstanbul Rumeli Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa YAĞIMLI

Üye (İmza)

İstanbul Gedik Üniversitesi

Doç. Dr. Atakan ÇAĞLAYAN

Üye (İmza)

İstanbul Gedik Üniversitesi

Doç. Dr. Bülent ÖZDEN

Üye (İmza)

Marmara Üniversitesi

YEMİN METNİ

Doktora tezi olarak sunduğum “ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Standardının Eğitim Kurumlarında Uygulanmasının Değerlendirilmesi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya ’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim (01/10/2024).

Osman DOLGUNYÜREK

ÖNSÖZ

Tez çalışmam sürecinde çalışmalarına yön veren danışman hocam Sayın Prof. Dr. Sefer ADA'ya, tez izleme komitesinde yer alan Sayın Doç. Dr. Atakan ÇAĞLAYAN'a ve her aşamada bana yol gösteren değerli hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Mustafa YAĞIMLI'ya çok teşekkür ederim.

Tez hazırlama sürecinde bana destek olan değerli dostlarım Prof. Dr. Şener KARABULUT ve Dr. Öğr. Üyesi Mustafa YEŞİL'e teşekkür ederim.

Ayrıca, tüm yaşamım boyunca bana inanan, güvenen, desteklerini ve sevgilerini hiç esirgemeyen sevgili eşim, çocuklarım ve tüm aileme teşekkür ederim.

Ekim 2024

Osman DOLGUNYÜREK

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	viii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	ix
ÖZET.....	xi
ABSTRACT.....	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Varsayımı	3
1.5. Araştırmanın Sınırlılığı	4
1.6. Tanımlar	4
2. GENEL BİLGİLER.....	5
2.1. İş Sağlığı ve Güvenliği	5
2.2. Meslek Hastalıkları	9
2.2.1. Meslek hastalıklarının geçmişi	12
2.2.2. Meslek hastalıklarının tespitine ilişkin sistemler	15
2.2.3. Meslek hastalıklarının tasnifi	16
2.2.4. Meslek hastalıklarına neden olan temel faktörler.....	18
2.2.5. Türkiye’de meslek hastalığı istatistikleri.....	19
2.3. İş Kazası	20
2.3.1. İş kazalarının nedenleri.....	21
2.3.1.1. Güvensiz davranış.....	21
2.3.1.2. Güvensiz durum.....	22
2.3.2. İş Kazalarında çevre ve çalışma ortamı	22
2.4. Okullarda İş Kazaları Ve Meslek Hastalıkları	24
2.4.1. İş kazaları.....	24

2.4.2. Okul kazaları.....	25
2.4.3. Meslek hastalıkları.....	27
2.4.4. Okul sağlığı	28
2.5. Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği	30
2.5.1. Okullarda yapılan iş sağlığı ve güvenliği alışmaları.....	30
2.5.1.1. Risk değerlendirmesi yapılması.....	32
2.5.1.2. Acil durum planı hazırlanması.....	32
2.5.1.3. İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin verilmesi	35
2.5.1.3. Yangın ile ilgili alışmalar.....	36
2.5.1.4. Kimyasallar ve tehlikeli maddelerle ilgili alışmalar	37
2.5.1.5. Periyodik kontroller	38
2.5.1.6. Elektrik ile ilgili alışmalar.....	39
2.5.1.7. Okullarda genel fiziki şartların sağlanması	40
2.6. Okul Yöneticileri ve İş Sağlığı ve Güvenliği	40
2.7. ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi	42
3. YÖNTEM.....	44
3.1. Yöntem	44
3.2. Örnekleme	45
3.3. Veri Toplama Araçları.....	47
3.3.1. İş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı leği (İSGYAÖ).....	47
3.3.2. Görüşme formu.....	48
3.4. Geçerlik ve Güvenirlik	48
3.5. Verilerin Analizi.....	49
3.5.1. Nicel verilerin analizi	49
3.5.2. Nitel verilerin analizi	50
4. BULGULAR	51
4.1. İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısına Ait Nicel Bulgular	51
4.1.1. İş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı ile cinsiyet değerşkenine ait bulgular	52
4.1.2. İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısı ile Yaş Değerşkenine Ait Bulgular	52
4.1.3. İş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı ile eğitim değerşkenine ait bulgular	53

4.1.4. İş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı ile çalışma pozisyonu değişkenine ait bulgular	54
4.1.5. İş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı ile branş değişkenine ait bulgular	54
4.1.6. İş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı ile çalışma süresi değişkenine ait bulgular	55
4.1.7. İSG yeterlilik algısını yordalayan değişkenine ait bulgular	56
4.2. İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısına Ait Nitel Bulgular	57
5. TARTIşMA	84
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	88
6.1. Sonuçlar.....	88
6.1.1. Araştırmanın nicel sonuçları.....	88
6.1.2. Araştırmanın nitel sonuçları	89
6.2. neriler.....	90
KAYNAKÇA	94
EKLER.....	101
Ek-1: İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısı leği	101
Ek-2: ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Standardının Eğitim Kurumlarında Uygulanmasının Tetkikçiler Tarafından Değerlendirilmesi	104
Ek-3: Etik Onay Formu	106
Ek-4: Ölçek İzin Yazısı	107
ZGEMİş	108

KISALTMALAR

ÇASGEM	:Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi
ÇSGB	:Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
H&S	:Health and Safety
İSG	:İş Sağlığı ve Güvenliği
İSGK	:İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu
İSKYS	:İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi
KKKA	:Kırım Kongo Kanamalı Ateşi
MEB	:Milli Eğitim Bakanlığı
OİSG	:Okularda İş Sağlığı ve Güvenliği
SGK	:Sosyal Güvenlik Kurumu
TMMOB	:Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TÜİK	:Türkiye İstatistik Kurumu

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa No:

Çizelge 2.1: İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği'ne Göre Eğitim-Öğretim Veren Kurumların Tehlike Sınıflandırması	31
Çizelge 2.2: Eğitim Binalarının Yürürlükte Olan Yönetmeliklere Göre Yangınlara Karşı Alınması Gerekli Önlemler	37
Çizelge 3.1: Nicel Çalışmaya Katılanlara Ait Bilgiler	45
Çizelge 3.2: Çalışmaya Katılan Tetkikçilere Ait Bilgiler	47
Çizelge 3.3: Çalışmanın Cronbach's Alpha değeri.....	49
Çizelge 3.4: Normallik Dağılımı.....	49
Çizelge 4.1: İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısına Ait Puanlama.....	51
Çizelge 4.2: İş Sağlığı Ve Güvenliği Yeterlilik Algısı İle Cinsiyet Değişkenine Ait T Testi	52
Çizelge 4.3: İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısı ile Yaş Değişkenine Ait Anova Analizi	52
Çizelge 4.4: İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısı İle Eğitim Değişkenine Ait Anova Analizi	53
Çizelge 4.5: İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısı İle Çalışma Pozisyonu Değişkenine Ait Anova Analizi	54
Çizelge 4.6: İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısı İle Branş Değişkenine Ait Anova Analizi	55
Çizelge 4.7: İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısı İle Çalışma Süresi Değişkenine Ait Anova Analizi	56
Çizelge 4.8: İSG Yeterlilik Algısını Yordalayan Değişkenler.....	56
Çizelge 4.9: İşveren veya İşveren Vekili Rollerinin Uygulanmasına Yönelik Bulgular	57
Çizelge 4.10: Çalışanların İhtiyaç ve Beklentilerinin Karşılansması ve Çalışan Katılımına Yönelik Bulgular	58

Çizelge 4.11: Çalışanlarının İş Sağlığı ve Güvenliği Tehlike ve Risklerine İlişkin Farkındalığına Katkıda Bulma Durumuna Yönelik Bulgular	60
Çizelge 4.12: ISO 45001 Standardının Kurumlara Yasal Uyum Çerçevesinde Katkı Sağlama Durumuna Yönelik Bulgular	61
Çizelge 4.13: İş Sağlığı ve Güvenliği İle İlgili Koruyucu ve Önleyici Tedbirlerin Alınmasında Etkili Olma Durumuna Yönelik Bulgular	63
Çizelge 4.14: Kurumlarda İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarının Önlenmesi veya Azaltılması Konusunda Katkı Sağlamada Etkili Olma Durumuna Yönelik Bulgular	64
Çizelge 4.15: Kurumlarda Sağlıklı ve Güvenli Bir Çalışma Ortamı Sağlanmasına Etkili Olma Durumuna Yönelik Bulgular	66
Çizelge 4.16: Afet ve Acil Durum Yönetimine Yönelik Tatbikat ve Uygulamalar İle Farkındalık Oluşturma Durumuna Yönelik Bulgular.....	68
Çizelge 4.17: Kurum Çalışanlarında İSG Uygulamaları Konusunda Ortak Bir Kültür Oluşmasına Katkı Sağlama Durumuna Yönelik Bulgular	69
Çizelge 4.18: Tespit edilen uygunsuzlukların giderilmesinde, öngörülen makul sürelerde düzeltici faaliyetler gerçekleştirilmesine yönelik bulgular ...	71
Çizelge 4.19: Kurumun İSG Kapsamında İstatistik Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesine Katkı Sağlama Durumuna Yönelik Bulgular.....	72
Çizelge 4.20: Kurumda İSG Kapsamında Yapılan İyileştirme Faaliyetleri ve Bu Faaliyetlerin Sürekliliğinin Sağlanmasına Katkıda Bulunma Durumuna Yönelik Bulgular	74
Çizelge 4.21: Okul/ Kurum Türüne Göre (Anaokulu, İlkokul, Ortaokul, Anadolu Lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi) Uygulamanın Etkinliğinde Farklılık Olma Durumuna Yönelik Bulgular	75
Çizelge 4.22: TS ISO 45001 Standardının Okul ve Kurumlarda Uygulanmasının Etkinliğine Yönelik Görüşlere Yönelik Bulgular.....	77

ISO 45001 İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ STANDARDININ EĞİTİM KURUMLARINDA UYGULANMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZET

Günümüzde yüz yüze eğitim, öğrencinin sosyalleşmesi ve aktif katılımını teşvik etmek amacıyla belirli standartlara uygun fiziksel mekânlarda gerçekleşmektedir. Bu nedenle, sağlıklı ve güvenli eğitim ortamlarının oluşturulması, etkili bir eğitim öğretim süreci için önemlidir. Bu çalışmada, ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Standardının eğitim kurumlarında uygulanmasının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Çalışmanın deseni karma desen olarak belirlenmiştir. Çalışma 2 ayrı grup ile yürütülmüştür. Çalışmanın nicel örnekleme eğitim kurumlarında görev yapan öğretmen, yönetici, yardımcı personel ve diğer gruplarını kapsayan 1070 kişiden oluşmuştur. Çalışmanın nitel analizinin örnekleme ise ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Standardının eğitim kurumlarında uygulanmasının tetkikçiler tarafından değerlendirilmesine yönelik olarak eğitim kurumlarında görev yapan 45 tetkikçi oluşturmaktadır. Çalışmada değerlendirme yapılacak analizlerin belirlenmesine yönelik ölçeğin normal dağılım durumu incelenmiştir. Dağılımın normalliğini göstermek üzere çarpıklık ve basıklık katsayıları ile ilgili olarak literatürde belirli kesme noktalarına yer verilmiştir. Çalışmanın nicel sonuçlarında lojistik regresyon modeli ile yapılan analizlerde, cinsiyet ve meslek gibi değişkenlerin iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır. Bu bulgular, iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısının çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu ve farklı demografik özelliklerin bu algı üzerinde etkili olabileceğini ortaya koymaktadır. Çalışmanın nitel sonuçlarında ise TS ISO 45001 standardının okul ve kurumlar bazında uygulanmasının etkinliği, kurumların ve yöneticilerin bu süreci ne kadar sahiplendiği ve sürekliliğini sağlama konusundaki isteklilikleriyle doğrudan ilişkilidir. Kurumların, özellikle yönetim değişiklikleri ve çeşitli işlevsel zorluklar nedeniyle standardın gerekliliklerini sürdürmekte zorlandıkları yerlerde, standardın etkinliğinin azaldığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *ISO 45001, İSG, iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi, eğitim kurumu, tehlike ve risk farkındalığı, okul sağlığı ve güvenliği, acil durum yönetimi.*

EVALUATION OF THE IMPLEMENTATION OF ISO 45001 OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY STANDARD IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS

ABSTRACT

Today, face-to-face education takes place in physical spaces that meet certain standards in order to encourage student socialization and active participation. Therefore, creating healthy and safe educational environments is important for an effective education and training process. This study aims to evaluate the implementation of ISO 45001 Occupational Health and Safety Standard in educational institutions. The design of the study was determined as a mixed design. The study was conducted with 2 separate groups. The quantitative sample of the study consisted of 1070 people, including teachers, administrators, auxiliary personnel and other groups working in educational institutions. The sample of the qualitative analysis of the study consists of 45 auditors working in educational institutions for the evaluation by auditors of the implementation of the ISO 45001 Occupational Health and Safety Standard in educational institutions. The normal distribution of the scale was examined to determine the analyzes to be evaluated in the study. Certain cutoff points are included in the literature regarding skewness and kurtosis coefficients to show the normality of the distribution. In the analyzes made with the logistic regression model in the quantitative results of the study, it was determined that variables such as gender and profession predicted the perception of occupational health and safety competence at a statistically significant level. These findings reveal that the perception of occupational health and safety competence has a multidimensional structure and different demographic characteristics may have an impact on this perception. In the qualitative results of the study, the effectiveness of the implementation of the TS ISO 45001 standard on the basis of schools and institutions is directly related to the extent to which institutions and administrators embrace this process and their willingness to ensure its continuity. The effectiveness of the standard appears to be diminishing, especially where organizations have difficulty maintaining the requirements of the standard due to management changes and various operational difficulties

Keywords: *ISO 45001, OHS, occupational health and safety management system, educational institution, hazard and risk awareness, school health and safety, emergency management.*

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Problemi

Kısa adıyla “İSG”, açık haliyle “İş sağlığı ve güvenliği”; işyerinden kaynaklanan veya işyerinde ortaya çıkan, çalışanların sağlığını ve refahını bozabilecek tehlikeleri belirlemeyi, değerlendirmeyi ve kontrol etmeyi amaçlayan çok disiplinli bir faaliyettir (Liu, Liu, Shi, ve Gu, 2023). İSG’de tehlike ise “insan yaralanması veya sağlığının bozulması, mala zarar, çevreye zarar veya bunların bir kombinasyonu açısından zarar verme potansiyeline sahip bir kaynak veya durum” olarak ifade edilmektedir (Ji vd., 2023). Bu iki ifadeden yola çıkarak, İSG’nin sağlanması için gerçekleştirilen tüm çalışmaların çalışanların fiziksel, psikolojik ve sosyal olarak iyilik durumlarının korunmasına, işyerinde devamlılığın sağlanmasına ve mal ve hizmet üretiminin güvenliğine önemli katkılar sağladığı söylenilebilir (Çabuk, 2020).

Son yıllarda daha da önem kazanan İSG hem kısa vadeli güvenlik konularını hem de uzun vadeli sağlık sorunlarını içermektedir. Ancak, literatürde uzun vadeli sağlık eğitimi kısa vadeli güvenlik eğitimine göre oldukça az ele alınmıştır. Bunun nedeni; uzun vadeli sağlık riski değerlendirmesinin birbiriyle örtüşen çok sayıda sağlık etkisinin tanımlanması, ölçülmesi ve tehlikelere atfedilmesinin oldukça zor olmasıdır. Ayrıca, biyolojik sonuçların gelişmesinin uzun zaman alması ve birçok kaynaktan etkilenme ihtimalinin olmasından, yaralanmaların kümülatif olmasına kadar çok çeşitli sebepler sağlık sorunlarını güvenlikten daha karmaşık hale getirmektedir. Bundan dolayı, çoğu Sağlık ve Güvenlik (Health and Safety (H&S) standardı uzun vadeli sağlık gözetiminden ziyade olaydan kaçınma gibi güvenlik konularını ön plana çıkarmaktadır (Ji vd., 2023).

İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG), çalışanların iş yerlerinde fiziksel, zihinsel ve sosyal açıdan güvende ve sağlıklı bir şekilde çalışmalarını sağlamak amacıyla alınan önlemleri ve uygulamaları içeren bir disiplindir. İSG'nin temel amacı iş kazalarını, meslek hastalıklarını ve işle ilgili sağlık sorunlarını en aza indirmek veya tamamen önlemektir. Aynı zamanda çalışanların iş yerlerinde güvenli bir ortamda çalışmalarını

sağlayarak verimliliği artırır. İSG, iş yerlerinde risk analizi yapmayı, tehlikeleri tanımlamayı, bu tehlikeleri kontrol altına almaya yönelik önlemler almayı ve çalışanları bu tehlikelere karşı bilinçlendirmeyi içerir. İSG politikaları, ulusal yasal düzenlemeler ve iş yerlerinin kendi politikalarına dayanarak oluşturulur. İş sağlığı ve güvenliği (İSG) konuları, iş yerlerinde çalışanların fiziksel ve psikolojik sağlıklarını koruma, iş kazalarını ve meslek hastalıklarını en aza indirmeye, güvenli çalışma koşullarını sağlama amacıyla son derece önemlidir. (Akarsu et al., 2013). Bu kapsamda, iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, çalışanlara bu alanlarda gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılmasını amaçlayan etkili bir araç olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca İSG eğitimi, çalışanlara iş sağlığı ve güvenliği konularında bilgi verir ve çalışanların güvenlik bilincini artırır. Bu tür eğitimler, iş yerlerindeki tehlikeleri tanımaya, bu tehlikeleri raporlamaya ve güvenli çalışma uygulamalarını benimsemeye yardımcı olur. İSG eğitimi, iş yerlerinin yasal gereksinimlerini karşılamalarına ve çalışanların güvenliğini korumalarına yardımcı olur.

Toplumu meydana getiren bireylerin, belli bir program çerçevesinde yetiştirilmesi okullar tarafından yapılmaktadır. Geleceğimizin iş gücünü oluşturacak çocuk ve gençlerin zamanlarının büyük bir kısmı okullarda geçmektedir. Ülkemizde yaklaşık 18 milyon civarında öğrenci çeşitli okullarda eğitim görmekte, yine bu okullarda öğretmeninden hizmetlisine kadar bir milyondan fazla kişi de çalışmaktadır. Bu bağlamda okulların öğrenci, öğretmen ve diğer işgören kapasitesi bakımından büyüklüğü düşünüldüğünde okullarda iş sağlığı ve güvenliğinin yüksek öneme sahip olduğu söylenebilir. Erdoğan'a (2017) göre, okulun örgüt ortamının nitelikli insan yetiştirme görevini yerine getirebilmesi için öncelikle iş sağlığı ve güvenliğine uygun olması gerekir. Nitelikli bir eğitim öğretim ortamı oluşturabilmek için öncelikle işgörenlerin ve öğrencilerin sağlıklı ve güvenli bir ortamda bulunmaları gerektiği düşünülebilir. Güvenli ve sağlıklı bir ortamda gerçekleştirilen eğitim öğretim faaliyetleri hedefine daha rahat ulaşabilecektir (Aditia, Jasman, Irzal, & Abadi, 2023)

Okullarda uygulanan İSG uygulamaları ve sonuçları ile ilgili çalışmalar yapılmış fakat İSG'nin uygulandığı diğer sektörlerde kullanılan ve İSG uygulamalarının etkililiğinin belirlenmesini, eksikliklerinin ortaya konulmasını ve düzeltici önlemlerin alınmasını sağlayan ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Standardını konu alan bir çalışma yapılmamıştır. Bu bağlamda okul çalışanların İSG

konusundaki farkındalık ve bilinç düzeyleri ile okullardaki ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Standartları hakkındaki yeterliliklerinin tespit edilmesi ayrıca okulun İSG kriterlerine uygunluğu, çalışanlar arasındaki iş birliği gibi konularda İSG yönetiminin yeterince etkili olup olmadığının değerlendirilebilmesine yönelik bir model geliştirilmesinin eğitim yöneticilerine büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

İş sağlığı ve güvenliği, çalışma ortamının her yönüyle insan merkezli olması gerektiğini vurgulayan, hem bireysel hem de toplumsal refahın temel taşlarından biridir. Okullar, genç nüfusun büyük bir kısmının zamanının önemli bir bölümünü geçirdiği, eğitim ve sosyal etkileşimin yanı sıra birçok riskin de bulunduğu özel alanlardır. Bu alanlarda iş sağlığı ve güvenliği yönetimi, öğrencilerin, öğretmenlerin ve diğer çalışanların güvenliğini sağlama ve olası iş kazaları ile meslek hastalıklarını önleme amacını taşımaktadır.

Eğitim kurumlarında iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının incelenmesi, öncelikle bu alanların diğer iş yerlerinden farklılıklarını anlamayı gerektirmektedir. Okullar, dinamik ve sürekli değişen bir nüfusa sahip olup, çocuklar ve gençler gibi kırılgan grupları barındırmaktadırlar. Bu nedenle, okulların iş sağlığı ve güvenliği stratejileri, bu özel koşulları dikkate alarak geliştirilmelidir.

Okullarda iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi, sadece yasal bir zorunluluk değil, aynı zamanda etik bir sorumluluktur. Eğitim kurumlarında gerçekleşebilecek iş kazaları; düşmeler, çarpmalar, kesikler ve hatta daha ciddi yaralanmalar şeklinde olabilirken, meslek hastalıkları da uzun süreli maruziyetler sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada, ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Standardının eğitim kurumlarında uygulanmasının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Varsayımı

Eğitim kurumlarında görev yapan öğretmen, yönetici, yardımcı personel ve diğer gruplarını kapsayan 1070 kişi ve 45 tetkikçinin kendilerine yöneltilen sorulara objektif cevaplar verdiği varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılığı

Bu alışma ISO 45011 İSG Standardı uygulayan okullarda görev yapan 1070 yönetici, ğretmen ve personel ile birlikte 45 tetikçi ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

İş Sağlığı ve Güvenliği: İşin yapılması anında iş yerindeki ortam şartları sebebiyle çalışanların maruz kaldıkları sağlık tehditleri ve mesleki risklerin bertaraf edilmesi ya da azaltılması ile uğraşan bilim dalıdır. Bir örgütün faaliyetlerden etkilenen çalışanların, geçici işçilerin, alt yüklenici çalışanlarının, ziyaretçilerin, müşterilerin ve iş yerindeki herhangi bir kişinin sağlığına ve güvenliğine etkisi olan faktörleri ve koşulları inceleyen bilim dalıdır.

Okul Güvenliği: Okulda bulunan tüm işgörenlerin fiziksel ve ruhsal yönden sağlıklı bulunmaları sağlayan önlemlerin toplamıdır (Dönmez, 2001).

Okul Sağlığı: Okul ağındaki bütün çocukların mümkün olan en iyi bedensel, ruhsal ve sosyal açıdan sağlığa kavuşmalarını sağlamak ve devam ettirmektir. Bu doğrultuda öğrencilerin ve okul personelinin sağlığının değerlendirilmesi, geliştirilmesi ve sağlıklı okul yaşamının sağlanması ve sürdürülmesi, öğrenciye ve dolayısıyla topluma sağlık eğitimi verilebilmesi için yapılan çalışmaların tümünün adıdır (Pekcan, 2006: 454 469).

2. GENEL BİLGİLER

2.1. İş Sağlığı ve Güvenliği

İnsan yaşamını ve işletmelerin devamlılığını derinden etkileyen bir disiplin olarak iş sağlığı ve güvenliği, büyük bir önem arz etmektedir. Bu nedenle, iş sağlığı ve güvenliğinin etkin biçimde yürütülmesi, denetlenmesi ve eksikliklerin giderilmesi zorunlu hale gelmektedir. Aksi halde, geri dönüşü mümkün olmayan hasarların meydana gelmesine yol açabilecek riskler ve olaylar mevcut hale gelebilmektedir. Tehlikelerin ortadan kaldırılması ve sağlıklı, güvenli çalışma koşullarının oluşturulabilmesi için, tehlikelerin kaynağı olan çalışanlar, iş süreçleri veya çalışma ortamları göz önünde bulundurularak tüm ilgili tarafların sorumluluklarını yerine getirmeleri gerekmektedir (Ören, 2020).

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun birinci maddesi, iş yerlerinde sağlık ve güvenliğin temin edilmesi ve mevcut şartların iyileştirilmesi amacıyla işverenler ile çalışanların yetki, görev, hak ve sorumluluklarını düzenlediğini belirtmektedir (İSGK, 2012).

İş sağlığı ve güvenliği alanını tıbbi, teknik, hukuki, psikolojik, beşeri ve idari konular genel olarak oluşturmaktadır. İş yerlerinde uygulanan üretim teknolojisi ve donanımı, ergonomik faktörler, çalışanların yaş ve beceri seviyeleri, yönetim biçimi, geçerli mevzuat, çalışanların işe uyumları ve sağlık muayeneleri, sağlık hizmetleri, gürültü, toz, havalandırma, temizlik ve sıcaklık gibi çalışma ortamının özellikleri, işe alım süreçleri ve sosyal hizmetler ile çalışma saatleri gibi birçok faktör iş sağlığı ve güvenliği disiplininin kapsamına girmektedir (Naycı, 2010).

Çalışma sırasında meydana gelebilecek yaralanmaların ve kazaların yanı sıra, iş yerindeki risklerin önlenmesi veya en düşük seviyeye indirilmesi, işçiler için sağlıklı ve güvenli çalışma ortamları yaratılması, iş sağlığı ve güvenliği disiplininin ulaşmayı hedeflediği temel amaçlardan biri olarak tanımlanmaktadır (Karakaş, 2013). Diğer bir deyişle, iş sağlığı ve güvenliğinin esas hedefi; çalışanların maruz kalabilecekleri her türlü riski çevresel, işsel ve sosyal alanlarda engellemek ve bu

alanlarda onlar için sağlıklı ve emniyetli mekanlar tesis ederek zarar görme ihtimalini asgariye indirmek Şeklinde ifade edilmektedir (Karacan & Erdoğan, 2011).

İŞ sağlığı ve güvenliği alanının temel hedefleri, üç esas üzerine kurulmuŐtur. İlk olarak, iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerinin temel hedefi, çalışanların korunması olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda, iş kazaları ve meslek hastalıklarından çalışanların muhafazası ve onların fiziksel ve psikolojik bütünlüklerinin temini amaçlanmaktadır (alıŐma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı [CSGB], 2019).

İŞ sağlığı ve güvenliği profesyonelleri tarafından yrtlen faaliyetler, iŐyerlerindeki olumsuz koŐullardan etkilenmeyi en aza indirgeyerek çalışanların güvenli ve konforlu bir ortamda görev yapmalarını temin etmekte; aydınlatma, gürültü ve ısıtma gibi çeşitli faktörlere yönelik önlemler alınmaktadır.

İkinci olarak, iş sağlığı ve güvenliğinin amaçları arasında, tehlikelere karşı çalışanların muhafazası ile birlikte üretim süreçlerinin güvenliğinin ve verimliliğinin artırılması yer almaktadır. Sağlıklı alıŐma Şartlarının oluŐturulmasıyla, iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı korunan çalışanlar sayesinde, iş gücü kayıpları azaltılarak üretim sürekliliği sağlanmakta; ayrıca, uygulanan iş sağlığı ve güvenliği tedbirleriyle çalışanların motivasyonu ve verimliliği arttırılmaktadır. İŞ sağlığı ve güvenliği önlemlerine yeterince önem verilmeyen işyerlerinde meydana gelebilecek kazalar, maliyet artıŐlarına, iş gücü ve malzeme kayıplarına, zaman kaybına ve üretimde durma veya aksaklıklara yol açabilmektedir. Bu nedenle, iş sağlığı ve güvenliği tedbirleriyle üretim güvenliğinin sağlanması, ekonomik açıdan büyük bir önem taşımaktadır (Arıkoğlu, 1992).

Son olarak, çalışma ortamının güvenliğini temin etmek de iş sağlığı ve güvenliğinin hedefleri arasındadır. Makine arızaları, patlama vakaları, yangın gibi olaylar, çalışma ortamını tehlike altına sokarak güvensiz bir iş yerine dönüŐmesine sebebiyet verebilmektedir. Alınacak iş sağlığı ve güvenliği tedbirleriyle bu tür tehlikeler bertaraf edilerek, güvenilir çalışma ortamlarının oluşturulması hedeflenmektedir (Coşkun, 2008).

SanayileŐme sürecindeki teknolojik ilerlemelerle birlikte iş kazaları önemli ölçüde artış göstermiştir. İŞ sağlığı ve güvenliği konusunda yeterli önemin gösterilmemesi ve gerekli tedbirlerin uygulanmaması, bu artışın temel sebepleri arasında yer almış ve çalışanlar için sağlıklı ve güvenli çalışma ortamlarının

oluşturulması sorunu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, iş mevzuatının öncelikli amacı, sağlıklı ve güvenli çalışma alanları yaratarak çalışanların sağlığını ve fiziksel bütünlüğünü korumak olmalıdır (Karakaş, 2013).

İş kazalarının önlenmesi, yaşanan kayıpların telafisinden daha basit ve insani bir yöntemdir. Bu nedenle, iş yerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması, insani bir gerekliliktir. Gerekli tedbirlerin alınmamasından kaynaklanan iş kazalarındaki artış, hem çalışanlar hem de işverenler için ciddi problemler oluşturmaktadır. Çalışanların fiziksel ve psikolojik bütünlüğünün zarar görmesi, hayatını kaybetmesi ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin geçiminde yaşanan zorluklar, iş kazalarının çalışanlar üzerinde yarattığı sorunlardan yalnızca birkaçıdır (Aksoy, 1982).

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 2023 yılında yayınlanan raporuna göre, 2022 yılında 1517 kişi iş kazası sonucu, 8 kişi meslek hastalığı sonucu yaşamını yitirmiştir. Rapora göre iş kazası geçiren sigortalı sayısı 588.823 kişi, meslek hastalığına yakalanan sigortalı sayısı ise 953 kişidir (SGK, 2023). Ekonomik boyutun da insani yön kadar önemli olduğu bu sorunda, iş kazaları neticesinde ödenen yüksek tazminatlar, çalışan motivasyonunun azalması sonucu düşen verimlilik ve artan maliyetler, işçi, zaman, malzeme ve üretim kaybı gibi faktörler, iş yerlerinde ekonomik zararlara yol açmaktadır (Süzek, 2013).

2022 yılında meydana gelen kazalar sonucu oluşan geçici iş göremezlik nedeniyle 4.808.409 günlük iş gücü kaybı yaşanmıştır (SGK, 2023). Bu nedenle, iş sağlığı ve güvenliği önlemleri alınarak işçi ve iş yerlerinin iş kazalarından kaynaklanan zararlarını en aza indirmek toplumun genel yararı için elzemdir. İşte bu sebeplerden ötürü iş sağlığı ve güvenliği büyük bir önem arz etmektedir (Altinel, 2011).

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2023 yılı İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) raporu, eğitim kurumlarında yaşanan iş kazalarıyla ilgili önemli veriler sunmaktadır. Raporda, iş kazalarının genel durumu, kaza nedenleri, alınan önlemler ve gelecekteki stratejiler detaylı bir şekilde ele alınmıştır. 2023 yılında eğitim kurumlarında meydana gelen iş kazalarının sayısı, önceki yıllara göre bir miktar artış göstermiştir. Bu artışın, özellikle okullarda yapılan bakım-onarım faaliyetlerinin yoğunlaştığı dönemlerde meydana geldiği belirtilmiştir.

Rapora göre, iş kazalarının büyük bir kısmı, okul ve kurumlarda yürütülen fiziki çalışmalar sırasında meydana gelmiştir. Bu kazaların en yaygın nedenleri arasında kayma, düşme, çarpma ve elektrik kazaları yer almaktadır. Ayrıca, okul binalarının eski olması ve bakım eksiklikleri de iş kazalarının artmasına katkıda bulunan faktörler arasında sayılmaktadır.

2023 raporunda, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından iş kazalarını önlemeye yönelik alınan tedbirler de vurgulanmıştır. Bu kapsamda, okullarda iş sağlığı ve güvenliği kültürünün geliştirilmesine yönelik eğitimler düzenlenmiş, çalışanlara kişisel koruyucu donanımlar sağlanmış ve risk değerlendirme çalışmalarının sıkı bir şekilde uygulanması sağlanmıştır. Ayrıca, iş kazalarının yoğun olarak yaşandığı alanlarda özel denetimler yapılmış ve bu denetimlerin sonuçlarına göre iyileştirme çalışmaları yürütülmüştür.

Raporda, ayrıca iş kazalarının azaltılması için gelecekte atılması gereken adımlara da değinilmiştir. Bu bağlamda, okullarda iş sağlığı ve güvenliği bilincinin artırılması için sürekli eğitimlerin düzenlenmesi, güvenlik ekipmanlarının kullanımının yaygınlaştırılması ve denetimlerin daha etkin hale getirilmesi gibi önlemler önerilmiştir. Ayrıca, rapor, kazaların yoğunlaştığı dönemlerde risk analizlerinin daha sık yapılmasının önemine dikkat çekmekte ve bu tür çalışmaların iş kazalarını önlemede etkili olacağını vurgulamaktadır.

İş sağlığı ve güvenliği (İSG) disiplini, temelinde sağlık ve güvenlik kavramlarını barındırmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü, sağlığı, fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik hali olarak tanımlamaktadır (ÇSGB 1993: 13). Bu bağlamda, sağlıklı olma hakkı temel bir gereklilik olarak kabul edilir, dolayısıyla bireyler hem sağlıklarının korunmasını hem de tedavi edilmesini talep etme hakkına sahiptir. Bu yaklaşım, iş sağlığını, işçiler için temel bir hakkı ifade etmektedir (Acar, 2014: 4).

İş sağlığı ve güvenliği, sadece yetişkin nüfusun refahını ve sağlığını etkilemekle kalmaz, aynı zamanda bir insan hakları konusu olarak da kabul edilir. Bu alan, tıp bilimi, sosyoloji ve ekonomi disiplinleri gibi farklı bilim dalları ile sıkı bir ilişki içerisindedir. Ayrıca, çok sayıda disiplini iç içe geçiren bir çalışma alanını içermektedir (Abrams, 2001).

İş güvenliği ve sağlığı, bireyler, topluluklar, aileler, işverenler, müşteriler ve diğer paydaşlar için büyük önem taşır. İş güvenliği ve sağlığı, çalışanların iş yerinde ve evdeki sağlıklarını etkileyen tüm faktörleri ele alır, bu sayede tehlikeleri tahmin eder, kontrol eder ve değerlendirir. İş yerlerindeki iş güvenliği ve sağlığı standartları, çalışanların sağlığının temel belirleyicisi olarak kabul edilir (Kalkış, 2014).

İş güvenliği ve sağlığı, işçiler ve işletmeler için olduğu kadar ülke ekonomileri için de büyük bir öneme sahiptir. İş güvenliği ve sağlığı uygulamalarının yetersizliği, iş kazaları ve meslek hastalıklarının artmasına neden olur, bu da milli ve kişisel servet kaybına, iş gücü verimliliğinin düşmesine yol açar. Ülke ekonomilerine katkı sağlayan aktif, genç ve verimli işgücünün uygun önlemler alınmadığı takdirde iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu muhtaç hale gelmesi, ülke ekonomileri için büyük bir kayıp olarak kabul edilir (Medeni ve ark. 2014).

İş güvenliği ve sağlığı uygulamaları, sadece işçileri iş ortamındaki tehlikelerden korumakla kalmaz, aynı zamanda daha sağlıklı, daha iyi ve daha güvenli iş ortamları oluşturarak toplum sağlığına da katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, iş güvenliği ve sağlığı uygulamaları, mikro düzeyde işletmelerin ve makro düzeyde ise ülke ekonomilerinin kayıplarını önemli ölçüde azaltır ve güvenli istihdam olanakları yaratarak ülkelerin ekonomik büyümesine ve gelişmesine katkıda bulunmaktadır (Abrams, 2001).

2.2. Meslek Hastalıkları

Hastalık kavramı genel olarak, kişinin fiziksel veya ruhi sağlığının ve bütünlüğünün, muhtelif sebeplerle ve kişinin kısmen veya tamamen iş göremez duruma gelmesine neden olacak biçimde bozulması anlamına gelmektedir. Tıbbi olarak hastalık kabul edilen bir durumun çalışanın iş görmesini engellemesi halinde iş hukuku bakımından hastalık hali söz konusu olmaktadır. Tedavinin iş saatleri haricinde gerçekleşmesi ve iş göremezliğe sebep olmaması halinde ise “iş hukuku” yönüyle hastalık olarak nitelendirilmeyen, “sosyal güvenlik hukuku” bakımından bir hastalık durumu bulunmaktadır (Caniklioğlu, 2002: 7-8).

Hastalık kavramından farkları bağlamında meslek hastalığı kavramı tanımlanmaya çalışılmıştır. Bu kavram; tespit edilebilen, ölçülebilen, yapılan işle bağlantılı, kontrol altında tutulabilen ve mesleki maruziyet ile hastalık arasındaki illiyet bağının kurulabildiği hastalıklar biçiminde tarif edilmiştir (Kayacan, 2018:

15). Başka bir anlatımla, yapılan işe mahsus olmak koşuluyla zararlı bir sebeple bundan etkilenen insan bedeni arasında sebep netice, etki-tepki bağlantısının ortaya çıktığı hastalıklar meslek hastalıkları biçiminde açıklanmıştır. Bu itibarla, meslek hastalığı bakımından hastalık ile yapılan iş arasında bir illiyet bağının bulunması icap etmektedir (Kılış, 2014: 14).

Öte yandan meslek hastalıklarını da içine alan işe bağlı hastalıklarda, esas etkenin genelde yapılan işle bağlantısının bulunmadığı görülmektedir. Zira işe bağlı hastalıklarda işe başlamadan evvel var olan veya çalışma esnasında meydana gelen bir hastalığın yapılan iş sebebiyle doğal seyirinin farklılaşması veya şiddetini artırması söz konusu olmaktadır. WHO, işe bağlı hastalıkları, oluşmasında ve gelişmesinde, diğer birçok risk faktörüyle beraber, çalışma ortamı ve çalışma biçiminin de önemli etkisinin olduğu hastalıklar biçiminde vasıflandırmaktadır. Nitekim işe bağlı hastalıkların ortaya çıkmasında pek çok Öte yandan meslek hastalıklarını da içine alan işe bağlı hastalıklarda, esas etkenin genelde yapılan işle bağlantısının bulunmadığı görülmektedir. Zira işe bağlı hastalıklarda işe başlamadan evvel var olan veya çalışma esnasında meydana gelen bir hastalığın yapılan iş sebebiyle doğal seyirinin farklılaşması veya şiddetini artırması söz konusu olmaktadır. WHO, işe bağlı hastalıkları, oluşmasında ve gelişmesinde, diğer birçok risk faktörüyle beraber, çalışma ortamı ve çalışma biçiminin de önemli etkisinin olduğu hastalıklar biçiminde vasıflandırmaktadır. Nitekim işe bağlı hastalıkların ortaya çıkmasında pek çok etken rol oynamakla beraber bazı mesleklerde çalışıyor olmak hastalığın gelişimini hızlandırmakta, riski arttırabilmektedir (İşçi, 2016: 17).

Meslek hastalığı kavramı ILO'nun belgelerinde de tanımlanmıştır. ILO söz konusu kavramı iş sonucunda ortaya çıkan riske maruz kalmanın neticesinde bir hastalığa tutulma olarak açıklamıştır (Eser, 2016: 8).

SSGSSK'nın 14'üncü maddesinde meslek hastalığı tanımlanmıştır. Meslek hastalığı bir çalışanın yaptığı işin yürütüm koşulları dolayısıyla uğradığı veya yaptığı işin niteliğinden kaynaklı tekrarlanan bir sebeplen ötürü yakalandığı, sürekli veya geçici hastalık ile bedensel veya ruhsal engellilik halleri şeklinde tanımlanmıştır (Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu [SSGSSK], 2006: madde 14).

İş kazasından ayrı olarak bütünüyle mesleki nitelikte olup işin niteliğinden veya işin yürütüm koşullarından kaynaklanan meslek hastalığı, çalışanın yaptığı iş sonucu meydana gelen bir hastalıktır. Kişinin yaptığı işe göre ortaya çıkan meslek

hastalıkları farklılık arz etmektedir. Misal olarak, madende çalışan bir işçi işinin ifa koşullarından dolayı silikozis veya pnömokonyoz hastalığına yakalanabilmekteyken, masa başı bir iş yapan işçi işin ifa koşullarından dolayı kas-iskelet sistemi hastalıklarına maruz kalabilmektedir (Kılıkış, 2014: 14).

Diğer taraftan İSGK'nın 3'üncü maddesinde meslek hastalıkları tanımlanmıştır. Buna göre "mesleki risklere maruziyet sonucu ortaya çıkan hastalık" şeklinde meslek hastalığı tarif edilmiştir. (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun [İSGK], 2012: madde 3). Görüldüğü üzere sosyal güvenlik hukukuna kıyasla iş hukuku bağlamında meslek hastalığı kavramı daha dar bir kapsamda tanımlanmıştır.

Doktrinde yapılan bir tanımlama uyarınca sigortalının sadece mesleği icra etmesinden dolayı bedenen veya ruhen hastalanması meslek hastalığı olarak belirtilirken (Tuna, 1999: 138-139), başka bir yaklaşım uyarınca bir mesleğin yerine getirilmesi neticesinde söz konusu mesleğin icra koşullarından meydana gelen hastalıklar meslek hastalığı biçiminde ifade edilmektedir (Baybora, 2012: 15). Diğer bir tanım ise meslek hastalığını, işçinin işverenin emri altında çalışması ve işyeri durumunun hastalık meydana getirmeye elverişli olması halinde söz konusu olan hastalık olarak kabul etmektedir (Özcan, 2016: 1097).

5510 sayılı kanun çerçevesinde bir hastalığın meslek hastalığı olarak kabulü bazı şartlara bağlıdır. Bu kapsamda, hastalığa yakalanan kişinin bu Kanun gereğince sigortalı sayılması, hastalanan kişinin sürekli veya geçici olarak fiziksel veya ruhsal olarak engelli hale gelmesi, bu engellilik halinin sürekli ya da geçici süreli, fiziksel veya ruhsal oluşması, bunların da hastalanan sigortalının çalıştığı işin vasıflarından ötürü tekrarlanan bir nedenle veya işin uygulama koşulları sebebiyle oluşan bir sonuç olması gerekmektedir. 5510 sayılı Kanun meslek hastalığına neden olabilecek durumları mesleki risklere maruz kalmakla sınırlandırmamış, bu olaylar ilgili işin ifa koşulları veya niteliği neticesinde hâsıl olan muvakkat veya sürekli durumlar olarak belirtilmiştir (Aydınlı, 2015: 60).

Hem SSGSSK hem de İSGK çerçevesinde yapılan tanımların ortak özelliği, meslek hastalığından bahsedebilmek için ilgili iş ile hastalık arasında nedensellik bağının bulunmasını zorunlu saymasıdır.

2.2.1. Meslek hastalıklarının geçmişi

İnsanların bir başkası için çalışmaya başlamasıyla birlikte meslek hastalıkları gündeme gelmeye başlamıştır. Roma ve Yunan medeniyetlerinde, taş ocaklarında çalıştırılan kölelerin solunum hastalıkları sonucunda ölmesiyle birlikte ilk defa iş sağlığı ve güvenliği kapsamında bazı tedbirlere başvurulmuştur. Bu dönemlerde, solunan toz ile meydana gelen hastalık arasında illiyet bağı kurulmuş, taş ocaklarında çalışan kölelere deriden maske takılmıştır (Friend and Kohn, 2014: 6).

Milattan önce 4'üncü yüzyılda yaşamış olan ve tıp biliminin kurucuları arasında sayılan Hipokrat meslek hastalıkları ile ilgili olarak maden işçilerinde kurşun zehirlenmelerinin meydana geldiğini kayıt altına almıştır. Milattan sonra 23-79 yıllarında yaşamış olan filozof Gaius Plinius Secundus çinko ve sülfüre maruz kalan işçilerin sağlık sorunları yaşadığını tespit ederek bu durumu önlemek amacıyla hayvanların idrar kesesinden maske icat etmiştir. Aelius Galenus adında Yunan doktor ve filozof, bakır madenlerinde çalışan işçilerin asit buharına maruz kalmalarının neden olduğu riskleri inceleyerek kurşun zehirlenmesinin patolojisini izah etmiştir (Friend and Kohn, 2014: 6).

Orta Çağa gelindiğinde, 1493-1541 yıllarında yaşamış ve ilaçbilimin kurucusu olarak görülen Paracelsus, madencilikte ve dökümcülerde görülen hastalıkların klinik bulgularını hastalık adı zikretmeden belirtmiş, söz konusu bulguların pnömokonyoz hastalığını tanımladığı ortaya çıkmıştır. 1494-1555 yılları arasında yaşamış olan ve mineralojinin kurucusu olarak anılan Alman Georgius Agricola, maden ocaklarında ortaya çıkan tozun zararlı etkilerini ve korunma usullerini açıklamış, bu kapsamda yer altında havalandırma sisteminin kurulması ve işçiler tarafından maske kullanılması gerektiğini belirtmiştir.

1633-1714 yılları arasında yaşamış bir tıp doktoru olan ve mesleki hekimliğin yani meslek hastalıklarının mucidi sayılan İtalyan Bernardino Ramazzini meslek hastalıkları hakkında "De Morbis Artificum Diatriba" başlıklı bir kitap yazmıştır. Söz konusu kitapta, işçilerde görülen meslek hastalıkları tanımlanmış, meslek hastalıklarının hastanelerde değil çalışma ortamında incelenmesi gerektiği belirtilmiş, hastalıklar ile iş arasında bağlantı kurulmak suretiyle illiyet bağı araştırılmıştır. Dahası Ramazzini, hekimlerin hastalarına "Ne iş yapıyorsun?" sorusunu da sorması gerektiğini, bu şekilde birçok insanın hastalığının doğru bir şekilde teşhis edilebileceğini vurgulamıştır. 1743 yılında Alman tıp doktoru Ullrich Ellenborg, altın

madenlerinde çalışan işçilerde görülen hastalıkları ve iş kazalarını açıklamış, işçilerde görülen karbon monoksit, kurşun, cıva ve nitrik asit zehirlenmelerine yazmış olduğu eserde yer vermiştir.

Sanayi Devrimiyle birlikte, manuel üretimden makine ile üretime yani toplu üretime geçilmiş, gündelik hayatı kolaylaştıran birçok yeniliğe imza atılmıştır. Bununla birlikte söz konusu olumlu gelişmeler meslek hastalıkları gibi başka sorunları beraberinde getirmiştir. Nitekim mekanik tekstil makinalarının ve dökümhane fırınlarının geliştirilmesi ile buhar gücünün makinalara yansıyor buharla çalışan makinaların üretilmesi gibi teknolojik gelişmeler işçilerin daha tehlikeli ortamlarda çalışmalarına neden olmuştur. Bu gibi ortamlarda çalışan işçiler, gazlara, zehirli dumanlara, yüksek titreşimlere ve sıcaklıklara maruz kalmış, uzun çalışma saatleri, sağlıksız çalışma koşulları ve bedensel çalışmanın sınırlarının zorlandığı bu yeni çalışma düzeninde, özellikle kadın ve çocuk işçilerin iş kazası ve meslek hastalığı riskleri büyük ölçüde artış göstermiştir (Friend and Kohn, 2014: 6).

Bahse konu teknolojik gelişmeler sonucunda baca temizleme mesleği gibi yeni meslekler ortaya çıkmıştır. 1700'lü yıllarda yaşamış olan İngiliz Percivall Pott, bu yeni meslek erbabı arasında testis kanserinin çok yaygın olduğunu, bunun nedeninin ise bacalarda bulunan kömür kurumu ve kömür katranı olduğunu tespit etmiştir. Bu tespitlerin sonucunda İngiliz Parlamentosu 1788 yılında "Baca Temizleyicileri Kanunu"nu kabul ederek usta baca temizleyicilerinin yanında çocuk çıkarak çalıştırma yasağı getirmiştir.

Yine aynı dönemde İngiliz bilim adamı Robert Peel, fabrikalarda çalışanların çalışma şartlarını incelemiş, bu inceleme sonucunda yetimhanelerde yetişen çocukların fabrikalarda tamamen sağlıksız çalışma şartları altında çalıştırıldıklarını, bu şartlar altında çalışan çocukların ortalama hayat sürelerinin 22 yıl olduğunu tespit etmiştir. İngiliz Parlamentosu bu çalışmanın sonuçlarını da dikkate alarak 1833 yılında "Fabrika Kanunu 1833"ü kabul etmiş, böylece endüstriyel güvenlik alanında ilk etkili yasal düzenleme yürürlüğe girmiştir. Söz konusu düzenleme iş kazalarını ve meslek hastalıklarını önlemeyi amaçlamış olmasına rağmen, daha ziyade zarara uğrayan işçilerin zararını tazmin etmeye yönelik hususları düzenleme altına almıştır.

Sermayenin sınır tanımaksızın bütün ülkelere kolayca nüfuz edebildiği, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal bir süreç olarak tanımlanan küreselleşme çağında gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler etkilenmiştir. Bu dönemde üretimin

gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelere kayması nedeniyle bu ülkelerde iş kazaları ve meslek hastalıklarının oranı artmış, gelişmiş ülkelerde ise bu sayı azalmıştır. Gelişmiş ülkelerde, güvenceli çalışanlar AR-GE ve pazarlamada iş yürütürken, üretimin güç ve tehlikeli boyutu gelişmekte olan ülkelerde iş güvencesiz, az maaşla çalışanlarca yapılmaktadır (Erdut, 2004: 25).

Günümüzde birçok meslek hastalığının temel sebebi olan stres faktörü iş sağlığı ve güvenliği açısından büyük sorunlara neden olurken aşırı kilo, kalp damar hastalıkları ve diyabet sayısı artış göstermektedir. Bilhassa, kimyasallar, nanoteknoloji gibi faktörler yeni riskleri beraberinde getirmektedir.

Görüldüğü üzere sanayi devrimi ile ortaya çıkan meslek hastalıklarından farklı olarak küreselleşme çağında, bilgi toplumu, iletişim toplumu veya post-kapitalist toplum gibi farklı biçimlerde adlandırılan bu yeni toplum yapısının ortaya çıkmasıyla birlikte yeni hastalıklar da görülmeye başlamaktadır. Bu çerçevede, ekonominin, sanayi sektörü yerine hizmet sektörü etrafında yoğunlaşması, bilhassa istihdam piyasasında emek yerine, yetenek ve bilginin dikkate alınması yeni meslek hastalıklarının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Yeni toplum yapısında, fabrikalarda bedenle çalışmanın yerini masa başında çalışma almış, bu durum yeni meslek hastalıklarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bilhassa bilgisayar karşısında veya masa başı çalışanların kaslarında, eklemlerinde ve omurgalarında ağrı ve gerginliğe bağlı şikâyetler artmakta, masa başında çalışan bilgisayar kullanıcıları, öğrenciler, yazar-çizerler, memurlar, sekreterler, serbest meslek sahipleri gibi kişiler kas-iskelet hastalıklarına yakalanmaktadır (İşçi, 2016: 23).

Özellikle vurgulamak gerekir ki, bu dönemde görülen mesleki hastalıklar sadece fiziksel alanla sınırlı kalmamakta, ruhsal hastalıklara da oldukça sık rastlanmaktadır. Örneğin mavi ve beyaz yakalı çalışanların ve onların çevrelerini doğrudan etkileyen bir hastalık olarak mesleki stres hastalığı yönetici pozisyonunda çalışanların yanı sıra işverenler tarafından yoğun bir çalışma temposuyla çalıştırılan her işçide görülebilmektedir (Erdoğan ve ark. 2009).

Aşırı stresin neden olduğu tükenmişlik sendromu da günümüzün meslek hastalıkları arasında yer almaktadır. Genelde sağlık çalışanlarında ve akademik

personelde görülen tükenmişlik sendromuna yakalanan bir kişi kendini psikolojik olarak işine verememekte, kendini işinden geri çekmektedir (Kaçmaz, 2011).

ILO'nun 194 sayılı Tavsiye Kararında düzenlenmiş olan Meslek Hastalıkları Listesinde ruhsal hastalıklar meslek hastalığı olarak düzenlenmişken, Türkiye'de, Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliğinin ekinde düzenlenmiş olan "Meslek Hastalıkları Listesinde" ruhsal hastalıklar kapsama alınmamıştır.

2.2.2. Meslek hastalıklarının tespitine ilişkin sistemler

Bir hastalığın meslek hastalığı niteliği taşıyıp taşımadığının anlaşılmasında üç farklı sistem uygulanmaktadır. Birinci sistem liste usulü, ikincisi ise meslek hastalığının, hastalığa maruz kalan kişi tarafından ispatlanması usulüdür. Üçüncü sistem ise ILO ve Avrupa Birliği (AB) düzenlemeleri kapsamında da yer alan karma usuldür (Tuncay ve Ekmekçi, 2015: 352).

Liste usulü kapsamında meslek hastalıkları kendi aralarında sınıflandırılmak suretiyle belirli bir düzen içinde sıralanmaktadır. Söz konusu listelerde, hangi hastalıkların meslek hastalığı olduğuna ilişkin hususlar ile bu hastalıkların karşısında yer alan ve meslek hastalığının ortaya çıkmasına neden olabilecek meslekler düzenlenmektedir. Sigortalının yakalandığı hastalığın listede yer almaması halinde, bu hastalık meslek hastalığı olarak işlem görmemektedir. Liste usulünün uygulanması durumunda, sigortalının yakalandığı hastalığın listede yer aldığını kanıtlaması, yani listede bulunan hastalığa yakalandığını gerekli sağlık raporlarıyla ispatlaması gerekmektedir (Tuncay ve Ekmekçi, 2015: 352).

İlgili mevzuat kapsamında meslek hastalığı için belirli ölçütlerin ve meslek hastalıkları listesinin bulunmaması halinde meslek hastalıklarının tespiti zorlaşmakta, meslek hastalıklarıyla ilgili istatistiklerin birbiriyle uyumunun kontrol edilmesi ve karşılaştırılması güçleşmektedir. Bu itibarla, ILO ve AB'nin dışında WHO meslek hastalığı listesi düzenlenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Bununla birlikte esnek olmaması nedeniyle liste usulü öğretide eleştirilen bir sistemdir. Zira her ne kadar oluşturulan listeler güncel ve geniş kapsamlı hazırlanmış olsa da, bu listeler teknolojik gelişmelerin arkasında kalmakta, ayrıca listede bulunmayan birçok yeni hastalığın zaman içerisinde ortaya çıktığı görülmektedir. Öte yandan uğradığı hastalığın listede yer alması durumunda sigortalı yakalandığı

hastalığın meslek hastalığı olduğunu ayrıca kanıtlamasının gerekmemesi ve sigorta kapsamında sağlanan yardımlara daha kolay erişebilmesi bu usulün olumlu tarafını ortaya koymaktadır. Meslek hastalığının hastalığa maruz kalan kişi tarafından ispatlanması usulünde ise meslek hastalıkları belli bir liste halinde düzenlenmemekte, sigortalı hastalığın yapılan işin neticesinde ortaya çıktığını ispatlaması gerekmektedir. Söz konusu usul, ispat güçlükleri nedeniyle öğretilmiş olsa da ilgili kurumlar tarafından kanıtlandığı sürece her hastalığın meslek hastalığı olabilmesi nedeniyle bu usulün esneklik sağladığı belirtilmektedir.

Karma usul yukarıda belirtilen diğer iki sistemi bir araya getirmek suretiyle bu sistemlerin avantajlarından yararlanmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda bir meslek hastalıkları listesinin bulunması, ayrıca meslek hastalıkları listesinde bulunmayan meslek hastalığı olarak kabul edilebilmesini sağlayan bir düzenlemenin de kabul edilmesi gerekmektedir (Tuncay ve Ekmekçi, 2015: 352).

Meslek hastalıklarının tespitinde kişinin yaşam koşulları, aile öyküsü, hobileri de değerlendirmede göz önünde bulunması gerekmektedir.

2.2.3. Meslek hastalıklarının tasnifi

Meslek hastalığı kabulü bakımından hastalık ve meslek arasında illiyet bağının söz konusu olması şarttır. Meslek hastalıklarının tasnifi illiyet bağının kurulması ve hastalığın işin icra koşullarından dolayı meydana gelip gelmediğinin tespiti açısından önemlidir. Meslek hastalıkları farklı hususlara göre tasnif edilebilmektedir. Örneğin kas ve iskelet sistemi, boşaltım sistemi, solunum sistemi, duyma organı, sindirim sistemi, çoklu organ etkilenimi vb. dikkate alınarak hastalığın etkilediği organlara göre tasnifi yapılabilmektedir. Öte yandan meslek hastalıkları tasnifinde, zararın bünyeye girişi (sindirim, solunum ve deri), hastalığın gidişatı (kronik ve akut) ve hastalığın etki bölgesi (sistemik veya lokal) vb. hususlar gözetilerek de tasnif yapılabilmektedir (ÇASGEM, 2013: 14-15).

WHO, bildirimlerin daha kolay yapılmasını temin etmek ve meslek hastalığı riski neticesinde ortaya çıkan zararın daha hızlı tazmin edilmesini sağlamak amacıyla meslek hastalıklarını tasnif etmiştir. ILO ise 1980 yılında düzenlemiş olduğu 121 sayılı Sözleşmede yer alan Meslek Hastalıkları Listesinde meslek hastalıklarını sınıflandırmamış, 2002 yılında düzenlemiş olduğu 194 sayılı Tavsiye Kararında

bulunan ve 2010 yılında gözden geçirilerek son halini alan Meslek Hastalıkları Listesinde meslek hastalıklarını dört başlık altında tasnif etmiştir (İşçi, 2016: 85).

Ülkemizde ise, 2006 yılında yürürlüğe giren 5510 sayılı kanundan önce yürürlükte olan Sosyal Sigortalar Kanunu (506 sayılı) çerçevesinde hazırlanmış S.S. Sağlık İşlemleri Tüzüğüne eklenmiş bir liste ile meslek hastalığı olarak kabul edilecek hastalıklar düzenlenmiş, 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte meslek hastalıklarını düzenleyen bir yönetmelik hazırlanmıştır.

Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği, meslek hastalıklarını saymıştır. Ayrıca meslek hastalığı sayılacak hastalıkları işi bıraktıktan ne kadar zaman sonra ortaya çıkması gerektiğini de düzenlemiştir. Yönetmelik kapsamında bir hastalığın meslek hastalığı sayılmadığı veya meslek hastalığı listedeki yükümlülük süresi geçmiş olsa dahi, Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunun kararı ile meslek hastalığı sayılabileceği düzenlenmiştir (Güzel et al., 2014: 442).

Aynı yönetmeliğin 18'inci maddesi uyarınca meslek hastalıkları beş başlık altında tasnif edilmiştir. Meslek hastalıkları mesleğe bağlı olarak meydana gelmesi şartıyla:

A Grubu: Kimyasal maddelerle olan meslek hastalıkları,

B Grubu: Mesleki Cilt hastalıkları,

C Grubu: Pnömonyozlar ve diğer mesleki solunum sistemi hastalıkları,

D Grubu: Mesleki Bulaşıcı hastalıklar,

E Grubu: Fiziki etkenlerle olan meslek hastalıkları” şeklinde sınıflandırılmıştır. (Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği, 2008, Madde:18)

6331 sayılı Kanundaki meslek hastalığı tanımında geçen mesleki risklerin kapsamının anlaşılmasında da “Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliğinin Ek-2 Cetveline” bakılması gerekmektedir (Eser, 2016: 9).

Kimyasal nedenlerle olan meslek hastalıkları grubunda 25 başlık bulunmaktadır. Örneğin, civa, kurşun ve kurşun bileşenleri, karbon sülfür alkoller, kükürt dioksit, organik fosfor bileşikleri, krom, arsenik ve bileşenleri, karbon

monoksit, kadmiyum gibi maddeler sebebiyle meydana gelen hastalıklar bu kapsamda yer almaktadır.

Mesleki cilt hastalıkları grubunda kanserleşmeyen cilt hastalıkları, prekanseröz deri hastalıkları ile deri kanserleri bulunmaktadır.

Alüminyum ve bileşiklerinin neden olduğu solunum sistemi hastalıkları, 6 alt gruba ayrılmıştır. Bu grupta bulunan hastalıklar silikotüberküloz ve silikoz, asbestozis, silikatozlar gibi pnömokonyoz tipleri, sert metallerin tozları ile olan bronkopulmoner hastalıkları pnömokonyozlar ve diğer mesleki solunum sistem hastalıkları bulunmaktadır.

Tropikal hastalıklar, hayvanlardan insana bulaşan hastalıklar (zoonozlar), parazit hastalıkları ile sağlık çalışanlarında görülebilen tüberküloz ve viral hepatit gibi hastalıklar mesleki bulaşıcı hastalıklar bağlamında bulunmaktadır.

Fiziki etkenlerle meydana gelen meslek hastalıkları kapsamında ise iyonlayıcı ışınlarla olan hastalıklar, sürekli lokal baskı sonucu oluşan hastalıklar, enfraruj ışınları ile meydana gelen katarakt olguları, gürültü sonucu işitme kaybı, titreşim sonucu meydana gelen kemik ve eklem zararları, hava basıncındaki ani değişimlerle olan hastalıklar, tekrarlayan travma sonucu oluşan fiziki sebepli meslek hastalıkları yer almaktadır (TMMOB, 2018: 118-119).

2.2.4. Meslek hastalıklarına neden olan temel faktörler

Meslek hastalıklarının sebepleri insan davranışlarından bağımsız olduğu için gereken tedbirlerin alınmaması halinde her çalışan meslek hastalıklarıyla karşılaşabilmektedir. İşçilerin hastalanmasına neden olan birçok faktör söz konusudur. Bu faktörler genel olarak fiziksel, kimyasal ve biyolojik faktörler ile tozlar olarak dört grupta toplanmaktadır.

Fiziksel nedenler başlığı altında gürültü, aydınlatma, iklimlendirme, ergonomi ve çalışma koşulları yer alırken, benzin, kurşun, azot bileşikleri, cıva, karbon sülfür, arsenik, halojenli hidrokarbonlar vb. çalışanlara etki eden maddeler ise kimyasal nedenler kapsamında yer almaktadır (TMMOB, 2018: 120).

Biyolojik faktörler genelde bakterilerin, virüslerin ve parazitlerin sebep olduğu hastalıklardır. Örneğin bakteriyel enfeksiyon olan şarbon ve tüberküloz çiftçi, kasap, veteriner ve sağlık çalışanlarının işlerinde görülürken, viral enfeksiyon türü

olan Kırım Kongo Kanamalı Ateşi (KKKA) çiftçi ve besicilerin işlerinde görülmektedir.

Tozlar biyolojik ve kimyasal niteliklerine göre sınıflandırılabilir. Kimyasal tozlar kapsamında asbest, kümes hayvanlarının tüyü, pamuk tozu, kömür, gübre tozu, çimento tozları, mantar sporları, vb. yer almaktadır. Biyolojik tozları ise kanserojen, inert, alerjik, fibrojenik, toksik vb. tozlar teşkil etmektedir. Toz sonucu akciğer hastalığının ortaya çıkması açısından, 3 ila 10 yıl süre ile maruziyet olması durumunda meslek hastalığı meydana gelmektedir (ÇASGEM, 2013: 43-45).

Meslek hastalıklarının oluşmasında özel yaşam da son derece önemlidir. Kişinin hobileri, beslenme şekli, kişisel bakımı, deodorant vb. kimyasal etkili malzemeler kullanması gibi hususlar meslek hastalığına yatkınlığı arttırabilir.

Çalışanların demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, eğitim durumları gibi) meslek hastalığına yakalanmalarında önemli bir faktör olduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla bu özellikler dikkate alınarak gerekli iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri alınmalıdır (Cerev, Yıldırım, 2018: 53-72).

2.2.5. Türkiye’de meslek hastalığı istatistikleri

Türkiye’de bu konudaki en önemli sorunlarından birisi meslek hastalıklarının tespit edilmemesidir. Türkiye’de meslek hastalıkları kayıtları resmi olarak SGK tarafından tutulmaktadır. Meslek hastalıklarının 3 iş günü içerisinde SGK’ya bildirim zorunludur. Bu süre olayın meydana gelmesinden veya işveren tarafından öğrenilmesinden ya da teşhis konulmasından itibaren başlamaktadır. Bu bildirimler çerçevesinde SGK yıllık olarak istatistiki bilgileri yayınlamaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Aralık 2017 verileri gereğince Türkiye’de her üç istihdamdan birinin kayıt dışı olması ve sigortaların düşük veya eksik ücret üzerinden gösterilmesi gibi sebeplerle iş kazaları ve meslek hastalıklarının belirlenmesinde önemli sıkıntılar yaşanmaktadır.

5510 sayılı Kanun sigortalıları 3 grupta tasnif etmektedir. Birinci grupta yer alan kişiler, kanunun 4’üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında olan, İş Kanunu uyarınca çalışan, Kanunda işçi sayılan kişilerdir. İkinci grupta (c) bendi kapsamında olan, Devlet Memurları Kanununa göre çalışan kamu çalışanları yani memurlar yer almaktadır. Üçüncü grup (b) bendi kapsamında olan bağımsız çalışan kişilerden ve işverenlerden oluşmaktadır. 5510 sayılı kanuna göre meslek

hastalıklarının kapsamında işçiler ve bağımsız çalışanlar yer almakta, kamu çalışanları ise bu kapsamın dışında bırakılmaktadır. Memurların işlerinden kaynaklanan sağlık problemlerinin bir kısmı vazife malullüğü olarak sayılmaktadır (Sosyal Haklar Derneği, 2018: 4-5).

SGK verilerine göre meslek hastalıklarında görülen düşüş meslek hastalıklarının azaldığını değil bunların sistemce belirlenmediğini ortaya koymaktadır. 2009-2013 dönemini içeren Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Politika Belgesinde 100.000 işçide iş kazası oranının %20 azaltılması ile birlikte tespit edilememiş olay sayısı tespitinin %500 artırılması hedefi belirtilmiş, söz konusu hedefin belirlendiği 2009'da SGK'nın verilerinde bulunan meslek hastalığı sayısı 429 iken, 2017 yılında 691 meslek hastalığı tespit edilebilmiştir. Başka bir anlatımla meslek hastalıklarının tespiti konusunda herhangi bir ilerleme kaydedilmemiştir.

2.3. İş Kazası

Uzun bir geçmişe sahip iş kazalarının sosyal hayata sirayet eden bir etmen olarak incelenmesi Sanayi Devriminden sonrayı bulmuştur. Zemininde psikolojik, çevresel, sosyal ve ekonomik etkenlerinin bulunduğu iş kazaları, sanayileşmenin hızlanması ve teknolojik gelişmeler sonucunda fabrika tipi üretimle korkutucu boyutlara ulaşmıştır. Gelişmiş sanayinin, çalışma yaşamında üretim sisteminin; insan gücünün yanında iş makinalarının ve sürekli olarak gelişmiş teknolojilerin kullanımına ihtiyaç duyulması çalışanlar adına tehlikelerin artmasına ve çeşitlenmesine sebep olmuştur. Fazla sayıda makine kullanımının iş kazası sıklığını da arttırabilmiştir.

ILO iş kazalarını, bir zarara veya yara oluşumuna sebep veren beklenmedik ve öngörülememiş hadiseler olarak tarif etmiştir (Uluslararası Çalışma Örgütü [ILO], 2018).

WHO ise iş kazalarını, planı yapılmamış, genellikle kişide yaralanmaya, ekipmanların hasar görmesine, çalışmanın geçici olarak duraksamasına sebep veren durumlar olarak açıklamıştır (ILO, 2018).

İşyerinde veya işin sürdürülmesi sırasında cereyan eden, can kaybına sebep olan ya da kişiyi ruhen ya da bedenen engelli duruma gelmesine sebep olan hadiselerdir (6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012).

2.3.1. İş kazalarının nedenleri

İş kazaları nedenleri üzerine yapılan araştırmalar, iş kazalarına yol açan birçok neden olduğunu göstermektedir. İş kazalarının sebeplerine bakıldığında; ülkenin sanayileşmesine, İşletmenin şekline, istatistik ve araştırma düzeyine, denetim hizmetine, personellerin yetkinliklerine bakılarak değişiklik göstermektedir. Başka bir deyişle iş kazalarının nedenleri belirli paydaş özelliklere sahipken, ülke, çalışma kolu ve işin türü gibi faktörlere bağlı olarak da ayırıcı niteliklere sahip olabilir.

Bu konuda yapılan yanlış değerlendirmeler; kazanın şanssızlıktan kaynaklandığı, kazanın önlenmesinin imkansız olduğu, kazanın çalışanın beceriksizliği veya dikkatsizliğinden kaynaklandığı, alınan tedbirlerin yanıltmaktan başka bir işe yaramayacağı şeklindedir. Ancak meydana gelen kazanın iyi analiz edilmesi benzer kazaları önlemek için neler yapılması gerektiğini ortaya koyar.

İş kazalarını önleme çalışmalarında, kaza nedenlerinin araştırılması, net olarak belirlenmesi çok önemlidir. Yanlış teşhis edilen bir soruna oluşturulan çözüm de yanlış olacaktır. Bu nedenle kazaların önlenmesi için iş kazalarının nedenlerinin belirlenmesi ve ardından bu nedenleri istinaden doğru önlemler alınması gerekmektedir.

Bir dizi önemli faktör İSG'yi tehlikeye atmaktadır. İşyerinde sistemindeki yetersizlikler, olumsuz çalışma ortamı ve koşulları, çalışanlara yetersiz eğitim verilmesi, yetersiz donanım, kültürel yönetimde ergonomi kültürünün olmaması, işveren ve çalışanların dikkatsizliği İSG'yi tehlikeye atmaktadır (Gökçe, 2020).

2.3.1.1. Güvensiz davranış

Tüm çalışanlar dikkatsizlik, ihmal ve ihmal nedeniyle istenmeyen iş kazalarına maruz kalabilir. Dikkat ve dikkat eksikliğine neden olan durumlar; fazla çalışma saatleri, akşam vardiyası ve uykusuzluk, kişiye uygun olmayan çalışma koşulları, yorgunluk ve aşırı strestir.

İş kazası mağduru, işyerinde gerekli ve önleyici tedbirleri almayan ve alamayan kişilerdir. İstatistiklere göre, kazaların çoğunluğu insanlar tarafından meydana gelmektedir. Diğer bir deyişle kazaya sebep olan kişi, kaza sonucunda hem maddi hem de manevi zarara uğrayan kişidir (Uludüz,1982).

Güvensiz davranış nedenleri aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Disiplinsizlik ve ciddiyetsiz çalışma
- Dikkatsizlik, ihmal
- Akıl ve anlama kapasitesi,
- Sabırlı olamama, tez canlılık ve tecrübesizlik
- İşle fiziksel anlamda uygun olamama
- İş ekipmanları dikkat göstermeden kullanmak
- Kişisel koruyucu donanım kullanmamak,
- Eğitimsizlik

2.3.1.2. Güvensiz durum

İş yeri ve çalışma ortamında birçok faktör insan sağlığını olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Güvensiz işyeri koşulları; işyerin düzen organizasyonu ve tertibi, yanlış üretim tercihleri, teknoloji desteğinin olmaması ve niteliksiz ekipmanların varlığı, üretimin türü, şirket yapısı, işyeri sağlık ve güvenliği planlaması aşamasında işyerinden arşivlenen girdilerin yetersiz olması, şirket içi ve dışı kaynak eksikliği, işyeri kontrol hizmetleri, çalışan yeterlilik durumu ve güvenlik kültürünün eksikliği vb. yönetsel sorunlar ve iç ve dış denetimlerin gerçekleştirilememesi gibi çeşitli nedenlerdir. İşyeri özellikleri, havalandırma ve iklimlendirme koşulları, aydınlatma, gürültü ve titreşim kontrolü, toz kontrolü dahil olmak üzere kullanılan iş ekipmanlarının yeterliliği, sıcaklık ve nem faktörleri tehlikeli durumlar yaratan temel koşullar arasındadır (Şahin, 2019:18).

2.3.2. İş Kazalarında çevre ve çalışma ortamı

Sürdürülebilir bir çalışma hayatı sağlamak ve genç işçiler için iş kazaları ve meslek hastalıkları yükünü azaltmak için, sadece iş yerinde güvenlik ve sağlık risklerini belirlemek değil, aynı zamanda genç işgücü içindeki hassas grupları da belirlemek gerekir. Önceki çalışmalar, farklı genç işçi gruplarının farklı çalışma koşullarına sahip olduğunu ve farklı risk faktörlerine maruz kaldığını göstermiştir. Genç işçilerin heterojenliği giderek daha fazla vurgulanmakta ve farklı genç işçi gruplarının, fiziksel ve psikolojik olgunluk, deneyim, işteki statü, işe maruz kalma ve bağlılık farklılıkları dikkate alınarak nüanslarla ele alınması gerektiği savunulmaktadır (Tadesse, 2010).

Sanayileşmiş ülkelerde artan sayıda işçi psikolojik stres ve fazla çalışmadan şikayet etmektedir. Bu psikolojik faktörlerin uykusuzluk, depresyon ve yorgunluk, tükenmişlik sendromları ve artmış kardiyovasküler hastalık riski ile yakından ilişkili olduğu bulunmuştur. Birkaç istisna dışında, gelişmekte olan ülkelerdeki işçilerin yalnızca %5-10'unun ve sanayileşmiş ülkelerdeki işçilerin %20-50'sinin yeterli iş sağlığı hizmetlerine erişebildiği tahmin edilmektedir. Gelişmiş ekonomilerde bile işyerlerinin önemli bir kısmı düzenli sağlık ve güvenlik denetimlerine tabi değildir (Tadesse, 2010).

Risk, bir tehlikenin meydana gelme olasılığının ve sonuçlarının ciddiyetinin hesaplanmasıdır. Bir durumdaki riski kişisel düzeyde doğru bir şekilde değerlendirme yeteneği, bireysel risk algısına ve risk toleransına bağlıdır. Risk algısı, bir kişinin belirli bir risk derecesini belirleme yeteneğidir ve risk toleransı, bir kişinin belirli bir risk derecesini kabul etme yeteneğidir. Bu nedenle, çalışanların risk algısını incelemek önemlidir, çünkü insanlar çalışma ortamlarında algılanan risklerden sorumludur (Tadesse, 2010).

İşyeri ortamı

İşyerinde Sağlıklı ve güvenli çalışma koşullarının sağlanması, işçilerin, işverenlerin ve hükümetlerin yanı sıra genel halkın da çıkarınadır. Günümüzde dünya çapında yüz milyonlarca insan sağlıksız veya güvensiz koşullarda çalışmaktadır (Tadesse, 2002).

İşyeri, milyonlarca çalışanın hayatlarının en az üçte birini geçirdiği potansiyel olarak tehlikeli bir ortamdır. Bu gerçek, 1900'e kadar çok yavaş gelişmesine rağmen uzun zamandır kabul edilmektedir. Endüstriyel hijyen bilinci eski çağlardan beri var olmuştur. Çevre ve bunun işçilerin sağlığıyla ilişkisi, Hipokrat'ın madencilik endüstrisindeki kurşunun zehirliliğini fark ettiği MÖ 4. yüzyıl gibi erken bir tarihte anlaşılmıştı. MS 1. yüzyılda, Romalı bilim adamı Yaşlı Pliny çinko ve kükürt ile çalışanların sağlık risklerinin farkındaydı. İşçileri toza ve kurşun buharına maruz kalmaktan korumak için hayvan mesanesinden yapılmış bir yüz maskesi geliştirdi. MS 2. yüzyılda, Yunan doktor Galen kurşun zehirlenmesinin patolojisini doğru bir şekilde tanımladı ve ayrıca asit sisinin bakır madencileri üzerindeki tehlikeli etkilerini de fark etmiştir (Tadesse, 2002).

20. yüzyılın başlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde Dr. Alice Hamilton, endüstriyel hijyeni iyileştirme çabalarına öncülük etti. Çalışma koşullarını bizzat gözlemledi ve hasta işçiler ile toksinlere maruz kalma arasında bir bağlantı olduğuna dair kanıtlarla maden sahiplerini, fabrika yöneticilerini ve hükümet yetkililerini hayrete düşürdü. Ayrıca sağlıklı çalışma koşullarını ortadan kaldırmak için nihai teklifler sunmuştur (Tadesse, 2002).

İş Kazalarının Önlenmesi

Kaza maliyetleri, kaza önleme maliyetlerinden ayırt edilebilir. Bunlar, güvenlik idaresi ve uygulama personelinin işini, daha güvenli ekipmanın finansal maliyetini ve güvenlik nedenleriyle iş uygulamalarına getirilen kısıtlamalardan kaynaklanabilecek potansiyel verimlilik kaybını içerir. Sağlam bir kaza önleme politikası, yaşam kalitesinin düşmesi ve tedavi ve rehabilitasyon maliyetleri gibi gerçek kazalarla ilişkili maliyetleri azaltarak fazlasıyla telafi edilen bir politikadır (ILO, 2016);

2.4. Okullarda İş Kazaları Ve Meslek Hastalıkları

2.4.1. İş kazaları

WHO, iş kazası kavramını, önceden planlanmamış ve beklenmeyen, belli bir hasar veya yaralanmaya yol açan bir olay olarak tanımlamaktadır (Yılmaz, 2013). 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na göre ise, iş kazası; işyerinde ya da işin icrası sırasında meydana gelen, ölümle sonuçlanan veya bireyin bedensel ya da ruhsal bütünlüğünü bozan bir olay olarak ifade edilmektedir.

Sigortalının, çalışma durumu ne olursa olsun, işyerinde bulunduğu sırada veya işverenin yürüttüğü iş nedeniyle, görevli olarak işyeri dışına gönderilmesi esnasında, emziren kadın sigortalının süt izni kullanırken veya işveren tarafından sağlanan araç ile işe gidiş gelişleri sırasında karşılaştığı, bedensel veya ruhsal zarara uğratici olaylar iş kazası olarak kabul edilmektedir (Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 2006).

Bu kanunun 4/a maddesine göre; iş kazaları, meydana geldikten sonraki ilk üç iş günü içerisinde Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirilmelidir. Eğer okul müdürü bu bildirim zamanında yapmazsa, SGK tarafından çalışana ödenen geçici iş göremezlik

ödeneği okul müdüründen tahsil edilmektedir (Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 2006). Ayrıca, zamanında bildirilmeyen iş kazaları için okul müdürü, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu uyarınca idari para cezaları ile de yüz yüze gelmektedir.

Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) önlemlerinin alınmaması sonucunda yaşanan iş kazaları, bazen küçük yaralanmalar ve maddi kayıplarla atlatılsa da, zaman zaman ölüm veya uzuv kaybı gibi ciddi sonuçlara neden olmaktadır. Eğitim sektöründe okullar az tehlikeli olarak sınıflandırılmasına karşın, yaşanan iş kazalarının sayısı göz ardı edilemeyecek düzeydedir.

2.4.2. Okul kazaları

Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) 2023 yılı İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) raporu, eğitim kurumlarında meydana gelen iş kazaları hakkında detaylı veriler sunmaktadır. Raporda, özellikle okullarda yaşanan iş kazalarının nedenleri, kazaların gerçekleştiği yerler ve bu kazaların sonuçları üzerinde durulmuştur.

2023 yılı boyunca, MEB'e bağlı eğitim kurumlarında toplam iş kazası sayısının önceki yıllara göre artış gösterdiği kaydedilmiştir. Bu kazaların büyük bir kısmı, okullarda yürütölen bakım ve onarım çalışmaları sırasında meydana gelmiştir. En sık karşılaşılan kaza türleri arasında düşme, kayma, çarpma ve elektrikle ilgili kazalar yer almaktadır. Özellikle inşaat ve yenileme çalışmaları sırasında yeterli güvenlik önlemlerinin alınmaması, kazaların artmasında önemli bir etken olarak belirtilmiştir.

Rapor, iş kazalarının çoğunun fiziksel işlerde görevli personel arasında yoğunlaştığını ve bu kazaların genellikle basit yaralanmalarla sonuçlandığını belirtmektedir. Ancak, bazı kazalar ciddi yaralanmalara ve uzun süreli iş göremezliklere neden olmuştur. Bu tür kazalar, hem çalışanların güvenliğini tehlikeye atmakta hem de eğitim kurumlarının işleyişini aksatmaktadır.

MEB 2023 İSG raporunda, ayrıca kazaların meydana geldiği yerler ve zaman dilimleri de incelenmiştir. Kazaların çoğunlukla okulların açıldığı veya kapandığı dönemlerde, yani personelin yoğun olarak çalıştığı zamanlarda meydana geldiği görölmüştür. Ayrıca, kazaların en sık yaşandığı yerlerin okulların fiziksel bakım ve onarım yapılan alanları olduğu vurgulanmıştır.

Rapor, iş kazalarının önlenmesine yönelik olarak alınan tedbirleri de detaylandırmaktadır. Bu kapsamda, iş sağlığı ve güvenliği bilincinin artırılmasına yönelik eğitim programları düzenlenmiş, risk değerlendirme çalışmaları sıklaştırılmış ve okullarda güvenlik standartlarının iyileştirilmesine yönelik adımlar atılmıştır. Ayrıca, iş kazalarının yoğun olarak yaşandığı alanlarda yapılan denetimlerin artırıldığı ve denetim sonuçlarına göre gerekli iyileştirmelerin yapıldığı belirtilmiştir.

Öğrencilerin okul sırasında maruz kaldıkları yaralanmalar, öğrencilerin okul çalışanı statüsünde olmamaları nedeniyle okul kazaları ya da öğrenci kazaları olarak değerlendirilmektedir. Okulda gerçekleşen iş kazalarının hem SGK'ya hem de İSG Birimine rapor edilmesi gerekirken, öğrenci kazaları yalnızca İSG Birimi'ne bildirilmektedir. Bu durum, öğrenci kazalarının SGK'ya raporlanmasının zorunlu olmamasından kaynaklanmakta ve bu yüzden okul yöneticileri maddi bir ceza ile karşı karşıya kalmamaktadır.

Okullardaki en yaygın kaza türleri arasında dolapların devrilmesi, düşme, elektrik çarpmaları ve zehirlenmeler bulunmaktadır. Özellikle anaokulu ve kreşlerde lavaboların düşmesi de sıkça rastlanan kazalar arasında yer almaktadır (Akçay & Yıldırımlar, 2018).

Her yıl dünya genelinde okul çağındaki çocuklarda meydana gelen kazalar, ölümlere ve yaralanmalara yol açmaktadır. On dört yaş altı çocuklarda görülen yaralanmaların %10-25'i okul ve çevresinde gerçekleşmekte ve her yıl 14 milyondan fazla çocuk bu kazalarda yaralanmaktadır (National SAFE KIDS Campaign, 2022). Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan araştırmalar, 5-19 yaş arasındaki her 14 çocuktan birinin okulda yaralandığını ve bu yaralanmalara her yıl 118 milyar dolar harcandığını ortaya koymaktadır (Junkins vd., 1999). Kazaların sıklığı ve bunun sonucunda ortaya çıkan maddi giderlerin yüksekliği, önleyici önlemlerin alınmasının önemini vurgulamaktadır. Düşük maliyetlerle okullarda iş sağlığı ve güvenliği (OİSG) önlemleri alınarak kazaların önüne geçilebilmektedir.

18-24 yaş aralığındaki gençlerde iş kazası geçirme riski, ortalamaya göre 1.4 kat daha yüksektir. Çalışma hayatına başlamadan önce çocuk ve gençlerin iş güvenliği konusunda tehlikeler ve muhtemel sonuçlar hakkında bilgilendirilmeleri ve doğru davranış biçimlerini benimsemelerine yönelik beceri eğitimleri büyük önem taşımaktadır. Geleceğin iş gücünü oluşturacak çocukların sağlıklı ve güvenli bir

ortamda yetiştirilmeleri için eğitim sürecinde İSG bilincinin edinilmesi zorunludur (Polat, 2022).

2.4.3. Meslek hastalıkları

Bir mesleki faaliyetin icrası esnasında ya da belli işlerde sürekli olarak çalışmanın neticesinde, işle ilişkili olarak ortaya çıkan hastalıklar, meslek hastalıkları olarak adlandırılmaktadır (Erdoğan ve Genç 2018). İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 14. maddesi uyarınca, meslek hastalıklarının işveren tarafından öğrenilmesini takiben üç iş günü içinde bildirilmesi zorunlu kılınmıştır.

Meslek hastalıkları, uygun önlemler alındığında tamamen önlenabilir niteliktedir. Bir hastalığın meslek hastalığı olarak kabul edilmesi için iki ana kriter bulunmaktadır: İlk olarak, çalışma ortamı ve aktivitesi ile belirli bir hastalık arasında nedensellik ilişkisinin varlığı, ikinci olarak ise bu hastalığın ilgili meslek grubunda yüksek oranda ve sıklıkta görülmesidir. Meslek hastalıkları, etkenle temas edildikten sonra yedi gün ile otuz yıl arasında bir süre içinde belirebilmektedir (Berk ve et al., 2011).

Öğretmenler, mesleklerinin doğası gereği, uzun süre ayakta durarak ve konuşarak çalışmaktadır. Bu durum, varis, ortopedik rahatsızlıklar ve farenjit gibi ses problemleri dahil olmak üzere çeşitli sağlık sorunlarına maruz kalmalarının olasılığını artırmaktadır.

Kapalı alanlarda hava kirliliği genellikle akut hastalıkların sebebi olarak gösterilmektedir. Isıtma, havalandırma ve iklimlendirme sistemlerinin etkin bir biçimde çalışmaması bu kirliliğin başlıca sebeplerinden biri olarak belirlenmiştir. Okullardaki bu sistemlerin kirlenmesi ve tozlanması, bakteri ve virüs gibi patojenlerin üremesi için uygun ortamlar yaratmakta ve bu durum hem çalışanlarda hem de öğrencilerde solunum yolu hastalıklarına yol açmaktadır.

Öğretmenler, yoğun ses kullanımı, yüksek ses tonları, sürekli öğrenci gürültüsüne maruz kalma ve bazen agresif davranışlarla karşılaşma gibi faktörlere maruz kalan meslek grupları arasında yer almaktadır. Öğretmenlerde en sık rastlanan sağlık sorunları arasında üst solunum yolu hastalıkları, ses kısıklığı ve depresyon bulunmakta olup, ses kısıklığı problemi cinsiyet ve branşla da ilişkilendirilmektedir (Uzuner et al., 2015).

Temizlik görevlileri ise, meslekleri gereği kimyasallara maruz kalmakta ve bu durum cilt hastalıklarına neden olabilmektedir. Ayrıca kas ve iskelet hastalıklarının da temizlik çalışanları arasında görülmesi muhtemeldir.

Okullarda rapor edilen meslek hastalığı vakalarının sayısı ise oldukça azdır. SGK tarafından 2023 yılında açıklanan 2022 yılı istatistik raporuna göre; 2023 yılında eğitim alanında; 2 erkek, 7 kadın eğitimci olmak üzere toplam 9 çalışan meslek hastalığına yakalanmıştır (SGK, 2023).

2.4.4. Okul sağlığı

Okul dönemi, öğrenmenin yanı sıra bilgi ve becerilerin edinildiği, etkileşimin yoğun yaşandığı bir zaman aralığıdır. Bu evrede alışkanlıkların temelleri atılmaktadır. Büyüme ve gelişmenin sürdüğü okul çağında uygulanan koruyucu tedbirler, çocukların gelecekteki genel sağlık durumlarına olumlu katkılar sunmaktadır. Dünya genelinde okul sağlığı programları 19. yüzyılda hayata geçirilmeye başlanmış, 20. yüzyılın başlarında ise gelişmiş ülkeler bu uygulamaları rutin hizmetler arasına dahil etmiştir (Baltag et al., 2015).

Okul sağlığı, öğrenci ve okul personelinin sağlık durumlarının değerlendirilmesi, iyileştirilmesi, sağlıklı bir okul ortamının oluşturulması ve korunması amacıyla verilen sağlık eğitimi faaliyetlerini kapsamaktadır. Bu uygulamanın hedefleri; öğrencilerin fiziksel, ruhsal ve sosyal sağlığa erişmelerini sağlamak, sağlıklı bir çevrede gelişimlerine katkıda bulunmak ve çocukların, ailelerinin ve toplumun sağlık seviyesini artırmaktır.

Okullarda kaza riskinin yüksek olması, görme ve işitme sorunlarının erken teşhis edilmemesi halinde öğrencilerin akademik başarısını negatif yönde etkilemesi, bulaşıcı hastalıkların hızla yayılabilmesi gibi faktörler, okul sağlığına verilen önemin gerekliliğini vurgulamaktadır (Saka, 2011).

Okul sağlığı hizmetlerinin uygulanmasının önemi şu noktalarda toplanabilir:

- Büyüme ve gelişme bozukluklarının önlenmesinde erken tanının rolü büyüktür.
- Bu yaş döneminde alınan koruyucu tedbirler uzun vadede fayda sağlamaktadır.
- Okul ortamındaki kaza olasılıkları göz ardı edilemez.

Görme ve işitme problemleri öğrencilerin akademik performansını etkileyebilmektedir.

Okullar, sağlık eğitimi vermek için uygun platformlar sunmaktadır. Ayrıca bulaşıcı hastalıkların yayılma hızının yüksek olabileceği bu ortamlarda aşı gibi koruyucu önlemler alınabilmektedir (MEB, 2018).

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), okul sağlığını koruma ve geliştirme konusunda çeşitli genelgeler yayımlayarak, eğitim ortamlarında sağlık standartlarının yükseltilmesine yönelik politikalar geliştirmiştir. Öğrencilerin sağlık taramalarından, hijyen koşullarının iyileştirilmesine, aşı programlarından, beslenme düzenlemelerine kadar pek çok alanda düzenlemeler yapılmıştır.

2017 tarihli Okul Sağlık Hizmetleri Genelgesi, okullarda genel sağlık taramalarının yanı sıra, içme suyu temininden hijyenik şartların sağlanmasına kadar geniş bir yelpazede tedbirleri içermektedir. 2016 yılında çıkarılan genelge, okullardaki ortak kullanım alanlarının temizliği ve hijyenini içerirken, 2020 yılında çıkarılan genelge kantinlerde satılacak gıdaların ve gıda işletmelerinin denetlenmesini kapsamaktadır. Bu denetimlerde Millî Eğitim Müdürlüğü ile diğer ilgili kurumlar iş birliği içinde hareket etmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2011).

MEB, uyuşturucu kullanımı ve bağımlılıkla mücadeleye de eğitim kurumları aracılığıyla katkıda bulunmaktadır. Bu çerçevede 2014'te yayınlanan genelge ile ulusal eylem planlarının uygulanması ve yürütülmesi amaçlanmıştır. Ayrıca aynı yıl içerisinde yayınlanan Aile Eğitimi Programı ve İş Sağlığı ve Güvenliği Genelgeleri, eğitimcilerin ve öğrencilerin bu konulardaki farkındalığını artırmayı hedeflemektedir (MEB, 2014).

Özel sağlık koşulları olan öğrencilere yönelik olarak 2013'te Diyabetli Öğrenciler Genelgesi yayınlanmış, diyabet farkındalığı ve acil durum yönetimi konularına değinilmiştir. Kanserojen ve toksik maddeler içeren oyuncakların kullanımını önlemek amacıyla 2011'de bir genelge daha çıkarılmıştır (MEB, 2011, 2013).

Yemek hizmetleri ve şiddetin önlenmesi konularında da MEB'in düzenlemeleri bulunmakta; 2010'da yemek hizmetleri, 2009'da eğitim ortamlarında şiddetin önlenmesi ve azaltılması, 2008'de tütün ürünlerinin kullanımının

engellenmesi ve 2006'da okullarda şiddetin önlenmesine dair genelgeler ile eğitim alanındaki sağlık ve güvenlik önlemleri güçlendirilmiştir.

Bu genelgeler, MEB'in okul sağlığına verdiği önemin somut göstergeleri olup, eğitim kurumlarının sağlık ve güvenlik politikalarını şekillendiren temel belgeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Beyaz Bayrak projeleri, Beslenme Dostu Okul programı ve okul kantinleri ile yemekhanelerin denetimi gibi okul sağlığı faaliyetleri, il ve ilçe İş Sağlığı ve Güvenliği Birimleri'nin koordinasyonunda gerçekleştirilmektedir. Okul sağlığı, kendi içinde geniş bir alana sahip olup, burada yalnızca İş Sağlığı ve Güvenliği'nin bir alt bileşeni olarak ele alınmakta ve genel hatlarıyla incelenmektedir.

2.5. Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği

2.5.1. Okullarda yapılan iş sağlığı ve güvenliği çalışmaları

Ülkemizdeki öğrenci popülasyonu, toplam nüfusun yaklaşık %25'ini oluşturmaktadır. Bu büyük oran, okullarda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin kritik önemini vurgulamaktadır. İş sağlığı ve güvenliği kültürünün temellerinin çocuk yaşlarda atılması gerekmektedir ve bu kültürün inşasında, toplumu şekillendiren okulların rolü büyüktür. Öğrenciler, bu kültürün normlarına uygun bir şekilde yetiştirileceklerdir. OİSG kültürünün yerleşmesi, öğrencilerin ve çalışanların sağlık ve güvenliklerini tehlikeye atmadan, yanlış ve zararlı davranışlardan kaçınmalarını sağlayacaktır (Cereci & Çetin, 2019).

Okullarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının ilk adımı, OİSG kurulunun oluşturulmasıdır. Bu kurul, öğrenciler ve çalışanlar için risk teşkil edebilecek unsurları tespit etmekte ikinci adımı oluşturmaktadır. Üçüncü adımda ise, OİSG Kurulu öğretmenlerin, öğrencilerin ve diğer çalışanların maruz kaldıkları tehlikeleri inceleyerek gerekli sağlık ve güvenlik tedbirlerini saptamaktadır. Değerlendirmede okulun koşulları, öğrencilerin durumu, çevresel faktörler ve bilinç düzeyi etkili olmaktadır.

Bülbül (2016) tarafından belirtildiği üzere, okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği konusunda yeterli bilgiye sahip olmaları, uygulamaların hedeflerine tam olarak ulaşmasını destekleyecektir. İş güvenliği kurallarının öğrenilmesi ve uygulanması sadece yasal bir zorunluluk olarak değil, aynı zamanda okulları sağlıklı

ve güvenli hale getirmek ve insan onuruna uygun çalışma koşulları sağlamak olarak görülmelidir. Okul müdürleri iş sağlığı ve güvenliği alanında uzman olarak kabul edilmemekte, ancak il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri bünyesinde oluşturulan İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri'nde (İSGB), iş güvenliği uzmanı sertifikasına sahip bireyler görev almaktadır. Bu uzmanlar, okul müdürlerine, öğretmenlere ve diğer çalışanlara iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri düzenleyerek ve gerekli rehberlik desteği sunarak yardımcı olmaktadır.

OİSG Kurulu tarafından okullarımızda, öğrencilerin ve çalışanların hayatını korumak adına önemli tedbirler alınmaktadır. Güvenli eğitim ve çalışma ortamları oluşturmak amacıyla, dolaplar sabitleştirilmekte, iş sağlığı ve güvenliği bilincinin artırılmasına yönelik faaliyetler yürütülmekte, merdiven boşlukları emniyetli hale getirilmekte ve kimyasal ile biyolojik tehlikelere karşı uygun önlemler uygulanmaktadır.

Ayrıca, okul müdürlerinin liderliğinde, okulların risk analizleri yapılmakta ve bu analizlere dayalı olarak, yangın tüpleri ve acil durum yönlendirme levhaları stratejik noktalara yerleştirilmektedir. Yangın güvenliği için yangın merdivenleri inşa edilmekte ve eğitimler ile tatbikatlarla öğrenci ve çalışanların bilinç düzeyleri artırılmaktadır (Öner, 2018).

2012 yılında yürürlüğe giren İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği'nde, tüm kurumların az tehlikeli, tehlikeli ve çok tehlikeli olmak üzere üç farklı kategoriye ayrıldığı görülmektedir. Mesleki ve teknik eğitim ile çıraklık eğitimi tehlikeli sınıfta yer almakta, diğer eğitim kurumları ise az tehlikeli sınıfta değerlendirilmektedir. Bu tebliğde sınıflara göre ayrılan eğitim kurumları, detaylı olarak Çizelge 1'de sunulmuştur.

Çizelge 2.1: İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği'ne Göre Eğitim-Öğretim Veren Kurumların Tehlike Sınıflandırması

Okul Türü	Tehlike Sınıfı
Okul öncesi	Az Tehlikeli
İlkokul	Az Tehlikeli
Ortaokul	Az Tehlikeli
Genel Ortaöğretim	Az Tehlikeli
Kamu Teknik ve Mesleki Ortaöğretim	Tehlikeli
Özel Teknik ve Mesleki Ortaöğretim	Tehlikeli
Çıraklık Eğitim	Tehlikeli

2.5.1.1. Risk değerlendirmesi yapılması

6331 Sayılı İSG Kanunu'nun 4. maddesi, işverenlerin yükümlülükleri arasında risk değerlendirmesinin yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu maddeye göre, işverenlerin sistemli bir çalışma yürüterek, çalışma ortamındaki tehlike ve riskleri belirlemeleri ve bu risklere karşı gerekli önleyici ve koruyucu önlemleri alması gerekmektedir. Risk değerlendirmesi, olası risklerin tanımlanmasını, bu risklerin minimize edilmesi veya ortadan kaldırılması için gerekli tedbirlerin alınmasını, bu tedbirlerin belgelenmesini ve periyodik olarak gözden geçirilmesini içermektedir.

İş sağlığı ve güvenliği bağlamında okul müdürlerinin, öğretmenlerin, diğer çalışanların ve öğrencilerin güvenliğinden sorumlu oldukları unutulmamalıdır. Bu sorumluluklar doğrultusunda, beklenmeyen olayların önlenmesi için yeterli güvenlik önlemlerinin alınıp alınmadığının belirlenmesi ve iyileştirme gerektiren alanlarda uygun tedbirlerin uygulanması hedeflenmektedir. Bu hedefe ulaşabilmek için okul müdürünün, konusunda uzman kişilerden oluşan bir risk değerlendirme ekibi oluşturması ve bu ekibin risk değerlendirmelerini gerçekleştirmesi gerekmektedir. Risk değerlendirmelerinin nasıl yapılacağı "Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği" ile açıkça belirlenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ise okul müdürlerinin bu süreci MEBBİS üzerinden Risk Analizi Değerlendirme modülünü kullanarak daha kolay yürütmelerine imkan tanımıştır; zira bu modül içerisinde gerekli tüm form bilgileri yer almaktadır (MEB, 2014).

İSG Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği'ne (2012) göre risklerin tanımlanması ve değerlendirilmesi için belirli zamanlar öngörülmektedir. Yeni bir işe başlanacaksa, daha önce risk değerlendirmesi yapılmamışsa, teknolojiye yenilik veya değişiklik olmuşsa, mevzuatta güncellemeler meydana gelmişse, kullanılan ekipman değişmişse, yeni teknikler uygulanacaksa, cihazların veya mekanların kullanım amaçları değişmişse, yeni makine veya üretim araçları edinilmişse, yeni maddeler kullanılacaksa veya iş ortamı ve süreçlerinde önemli değişiklikler yaşanmışsa; ayrıca kazalar, neredeyse kazalar, yaralanmalar, hasarlar veya doğal afetler meydana gelmişse risk değerlendirmeleri düzenli aralıklarla gerçekleştirilmelidir.

2.5.1.2. Acil durum planı hazırlanması

İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik (2013) tarafından acil durum; yangın, patlama, kimyasal ve biyolojik sızıntı, deprem, sel ve fırtına gibi

doğal felaketlerin yanı sıra, işyerinin herhangi bir bölümünde müdahale, ilk yardım veya tahliye gerektiren her türlü olay olarak tanımlanmaktadır. Yönetmelik, acil durum planını, işyerlerinin karşılaşılabilecekleri acil durum risklerini belirlemeyi, bu risklerin olumsuz etkilerini minimize etmek için alınacak önlemleri, acil durumlar sırasında görev alacak personelin tespitini ve acil durumlarda müdahale ile tahliye yöntemlerinin belirlenmesini kapsayan, planlı ve sistemli çalışmaların dokümante edildiği bir belge olarak ifade etmektedir.

Okullar gibi işyerlerinde acil durumlara müdahalede bulunacak yangınla mücadele, arama-kurtarma ve tahliye, ilk yardım ekiplerinin kurulması gerekmektedir. Bu ekiplerde görev alacak personelin gerekli eğitimleri almış olması gerekmekte ve okul müdürünün bu atamaları yaparken dikkate alması gereken bir husustur. Ekiplerin büyüklüğü, okuldaki çalışan sayısına ve tehlike sınıfının özelliklerine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir.

Acil durum planlarının kullanımı sırasında okulların karşılaşılabilecekleri acil durumları yönetme amacı; afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılacak işlemleri kapsamaktadır. Afet öncesinde tehlikelerin ve zararların önceden tahmin edilmesi, önlemlerin alınması ve acil durumlara karşı hazırlıklı olunması amaçlanırken; afet anında, önceden edinilen bilgilerle doğru davranışların sergilenmesi ve plana uygun kurtarma, ilk yardım ve tahliye işlemlerinin gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Afet sonrasında ise, zamanında, hızlı ve etkin müdahale ile kayıpların asgariye indirilmesi ve okulun normal işleyişine dönmesi için gerekli faaliyetlerin belirlenmesi ve uygulanması amaçlanmaktadır.

Okul müdürleri okullarında vücut bulabilecek acil durum esnasında yapması gereken çok önemli çalışmalar vardır. Acil durum telefonları kolay görünür yerlere asılmalı, tahliye planları her katta asılı olmalı, acil çıkış kapıları ve sınıf kapıları dışarı doğru açılmalı, yangın alarm ve uyarı sistemleri bozuk olmamalı, acil toplanma bölgeleri daha önceden belli olmalı, acil çıkış merdivenleri yapılmalı, acil durum uyarı levhaları kapı ve kaçış yönlerini gösterir şekilde uygun yerlere asılmalı, acil durum ekiplerinde görevli insan kaynağı belirlenmiş olmalıdır (MEB, 2018).

Millî Eğitim Bakanlığı kendisine bağlı okullarda yaşanabilecek acil durumların öngörülerek ortadan kaldırııcı veya sınırlandırıcı önlemlerin alınması, acil durum ekiplerinde görevlendirilecek insan kaynağının tespiti, acil durum planlarının kayıt altına alınması için MEBBİS' te İş Sağlığı ve Güvenliği Birimi Acil Durum

Veri Girişleri modülünü kullanıma açmıştır. Elde edilen bütün veriler bu modüle girilerek çıktılarını alınıp imzalanarak “Acil Durum Planı” olarak kayıt altına alınmaktadır (Öner & Hoşgörür, 2018).

Millî Eğitim Bakanlığı, okul müdürlerinin acil durumlar karşısında hazırlıklı olmalarını ve gerekli önlemleri almalarını vurgulamaktadır (MEB, 2014). Okul müdürlerinin acil durum esnasında yapmaları gereken önemli çalışmalar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Acil Durum Telefonlarının Asılması: Okul içerisinde kolay görülebilecek yerlere acil durum telefon numaralarının asılması, bu sayede iletişimin hızlı ve etkili bir şekilde sağlanabilmesi için önemlidir.
- Tahliye Planlarının Her Kata Asılması: Tahliye planlarının her katta görünür şekilde asılması, acil bir durumda hızlı ve düzenli tahliye için gereklidir.
- Acil Çıkış Kapılarının Dışarı Doğru Açılması: Acil çıkış ve sınıf kapılarının dışarı doğru açılması, tahliye sırasında akışın kolaylaştırılması ve engellerin önlenmesi açısından önem taşır.
- Yangın Alarm ve Uyarı Sistemlerinin Çalışır Durumda Olması: Yangın alarm ve uyarı sistemlerinin düzenli olarak kontrol edilmesi ve çalışır durumda tutulması, yangın gibi acil durumlarda erken uyarı sağlar.
- Acil Toplanma Bölgelerinin Belirlenmesi: Acil durumda toplanma bölgelerinin önceden belirlenmesi ve bu bölgelerin herkes tarafından bilinmesi, organizasyon ve kontrol altında tahliye için gereklidir.
- Acil Çıkış Merdivenlerinin Yapılması: Acil durumlarda kullanılacak alternatif çıkış yollarının ve merdivenlerin mevcut olması, güvenli bir tahliye için zorunludur.
- Acil Durum Uyarı Levhalarının Asılması: Acil durum uyarı levhalarının, kapılar ve kaçış yönlerini gösterir şekilde uygun yerlere asılması, yönlendirmenin net olmasını sağlar.
- Acil Durum Ekiplerinde Görevli İnsan Kaynağının Belirlenmesi: Yangınla mücadele, arama-kurtarma ve ilk yardım gibi acil durum ekiplerinde görev alacak personelin belirlenmesi ve bu kişilerin gerekli eğitimleri almış olmaları önemlidir.

Bu önlemler, Millî Eğitim Bakanlığı'nın MEBBİS sistemine entegre edilen İş Sağlığı ve Güvenliği Birimi Acil Durum Veri Girişleri modülü aracılığıyla kaydedilmekte ve "Acil Durum Planı" olarak dokümente edilmektedir. Bu süreç, okulların acil durumlara karşı hazırlıklı olmalarını ve gerekli müdahalelerin etkin bir şekilde yapılmasını sağlamak için kritik öneme sahiptir (Öner & Hoşgörür, 2018).

2.5.1.3. İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin verilmesi

Okul İş Sağlığı ve Güvenliği (OİSG) kurulunca, işgören ve öğrencilere yönelik iş sağlığı ve güvenliği riskleri hakkında bilinçlendirme ve uygun davranış biçimlerinin öğretilmesine yönelik eğitim ihtiyaçları belirlenmektedir. Bu kurul, gereksinim duyulan eğitimin okul içinde veya dışındaki kurumlarla iş birliği içinde karşılanmasını sağlamaktadır. Eğitimlerin yetersiz kalması halinde, eksiklikler saptanarak yeni bir eğitim programı düzenlenebilmektedir. Eğitim görenlerin ve aldıkları eğitim konularının OİSG Kurulu tarafından kaydedilmesi gerçekleştirilmektedir (Öner & Hoşgörür, 2018).

Eğitimlerin kalitesi ve etkinliği, okul müdürleri tarafından izlenmektedir. İSG eğitimlerine öğretmen ve öğrenciler haricindeki işgörenlerin katılımı sağlanmakta, öğretmenler için bu eğitimler il ve ilçe millî eğitim müdürlükleri tarafından yürütülmektedir. Okul müdürleri, öğretmenlerin bu eğitimlere zamanında katılımını da takip etmektedir. İş başlangıcında, çalışma yerinin değişmesi, iş değişikliği, iş ekipmanının yenilenmesi veya yeni teknoloji kullanımı gibi durumlarda bu eğitimler verilmektedir (Resmi Gazete, 2013a).

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına (2015) göre, eğitim kurumları tehlike sınıflarından bağımsız olarak tüm işgörenlere iş sağlığı ve güvenliği eğitimi vermekle yükümlüdür. Yeni katılan personel varsa OİSG Kurulu, okulda devam eden iş sağlığı ve güvenliği faaliyetleri hakkında bilgilendirme yapılmasını sağlamaktadır. Eğitim maliyetleri öğretmenlere ve diğer işgörenlere yansıtılmamakta, eğitime ayrılan süreler çalışma saati olarak kabul edilmekte ve bu nedenle işgörenler maddi kayıp yaşamamaktadır. Eğitimlerin temel amacı, okullarda sağlık ve güvenlik kültürünün oluşturulmasına katkıda bulunmaktır.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın İş Sağlığı ve Güvenliği Genelgesi (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2014), öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği bilgisinin artırılmasına ve doğru davranış alışkanlıklarının kazandırılmasına yönelik etkinliklerin okul

müdürleri tarafından organize edilmesinin gerekliliğini belirtmektedir. Okulların çoğu bu zorunluluğu yerine getirmekte ve öğrencilere acil durumlar hakkında eğitimler sunmaktadır. Böylece, gelecekteki çalışanlar olarak çocuklar, iş güvenliği bilinciyle yetiştirilmekte ve olası risklerin farkında olabilmektedirler. Bu bilinçle yetişen öğrenciler, ileride iş sağlığı ve güvenliği konusunda daha dikkatli olacaklardır.

2.5.1.3. Yangın ile ilgili çalışmalar

Binaların Yangından Korunması Yönetmeliği (2007) ve Millî Eğitim Bakanlığı Yangın Önleme ve Söndürme Yönergesi (2009b) doğrultusunda, okulların yangın risklerine karşı alması gereken tedbirler saptanmaktadır. Okul İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu (OİSGK) ile Okul Sivil Savunma Kulübü'nün (OSSK) iş birliği içinde okulun fiziki durumu ve yangın riskleri değerlendirilmekte, belirlenen risklere yönelik gerekli önlemler alınmaktadır. Acil durum çıkışları, toplanma noktaları, yangın alarm sistemleri, ilk müdahale ekipleri, yangın hidrantlarının yerlerini gösteren planlar ve acil durum telefon numaraları gibi unsurlar hazırlanmaktadır.

Yangın senaryoları oluşturularak kişilerin davranışlarını geliştirmeye yönelik tatbikatlar yapılmakta, işgörenler arasından seçilen bireylerle yangın söndürme, koruma ve kurtarma ekipleri oluşturulmaktadır.

Bu ekiplere verilen eğitimlerde, yangın anında yapılacak işlemler, kullanılacak yangın söndürme araçları ve teknikleri öğretilmekte, düzenlenen tatbikatlarla bu bilgiler pekiştirilmektedir. Böylece olası bir yangında işgörenlerin ve öğrencilerin panik yapmaksızın etkin bir şekilde hareket etmeleri temin edilmektedir.

Belirtilen yönerge ve yönetmeliklere göre okulların yangına karşı alması gereken önlemler detaylı bir şekilde incelenmiş ve toplanarak Çizelge 2'de sunulmuştur.

Çizelge 2.2: Eğitim Binalarının Yürürlükte Olan Yönetmeliklere Göre Yangınlara Karşı Alınması Gerekli Önlemler

Önlem Alanı	Alınması Gereken Önlemler
Yangın Dolapları	Büyük binalarda yangın dolabı yapılması zorunludur. Yangın dolapları tüm katlarda bulunmalıdır.
Acil Durum Aydınlatma Sistemi	Binada bulunan aydınlatmanın kesilmesi halinde otomatik olarak devreye girecek sistemdir. Acil durum aydınlatma sisteminin en az 60 dk çalışması gereklidir.
Acil Durum Yönlendirmesi	İşgören ve öğrencilerin çıkışlara rahatlıkla ulaşabilmesi için acil durum yönlendirmesi yapılmalıdır. Acil çıkışlarda kullanılacak kapıların üzerinde “ACİL ÇIKIŞ” levhası olmalıdır. Acil çıkışta tereddüte yol açacak hiçbir ışıklı işaret veya nesne olmaz.
Yangın Söndürme Tüpleri	Okulların her katı için uygun tipte bir adet 6 kg’lık yangın söndürme tüpü olmalıdır. Yangın tüpleri yerden 90 cm yüksekliğe asılmalıdır.
Yangın Algılama ve Uyarı Sistemleri	Yangının hemen algılanması ve yangına hızlı müdahale edilebilmesini sağlayacak sistemler kurulmalıdır.
Yangında Öncelikli Kurtarma Etiketleri	Yangında ilk kurtarılması gereken malzeme ve evrak dolabına kırmızı, ikinci kurtarılması gerekenlere mavi, üçüncü kurtarılması gerekenlere yeşil etiketler yapıştırılmalıdır
Yangın Merdivenleri	Binadakilerin hızlı ve güvenli şekilde tahliyesinde kullanılmak için merdiven yapılmalı ve acil durumda kullanıma hazır tutulmalıdır.
Acil Çıkı ve Yangın Tahliye Kapıları	Yangın tahliye kapıları duman sızdırmaz özellikte olmalı ve kilitli tutulmamalıdır. Yangına karşı en az 90 dk dayanıklı malzemeden yapılmalıdır.

Okulun ilgili alanlarına asılacak olan uyarı tabelaları, hem çalışanların hem de öğrencilerin kolayca fark edip okuyabilecekleri şekilde yerleştirilmelidir. Okul idarecilerinin bu konuya dikkat etmeleri ve uygulamanın doğru bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamaları önem arz etmektedir.

2.5.1.4. Kimyasallar ve tehlikeli maddelerle ilgili çalışmalar

Tehlikeli maddeler ve kimyasalların varlığı tozlar, gazlar, buharlar ve partiküller gibi farklı formlarda ortaya çıkabilmektedir. Okulların bu tür maddeleri kullanımı veya temini sırasında, onların türleri, formları ve potansiyel etkileri hakkında bilgi sahibi olunması, koruyucu ekipman seçiminde hayati öneme sahiptir. İlgili risk değerlendirmelerinin, bu ölçümleri içerecek biçimde yapılması ve OİSGK tarafından kayıtların tutulması gerekmektedir; böylece gerekli koruyucu ve önleyici tedbirler alınmaktadır. Bilgi kaynakları arasında yasal düzenlemeler, işverenler ve kimyasal madde üreticilerinden elde edilen Malzeme Güvenlik Bilgi Formları

(MGBF), ambalaj üzerindeki etiketler ve eğitimsel programlar bulunmaktadır (MEB, 2014).

Okullarda tehlikeli madde ve kimyasal kullanımına yönelik çalışmalar, maddelerin özelliklerinin Türkçe olarak hazırlanıp üzerlerine yapıştırılmasıyla sürdürülmektedir. Bu süreçte, Çevre Bakanlığı'nın 11.03.2002 tarih ve 24692 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Güvenlik Bilgi Formlarının Düzenlenmesine İlişkin Tebliğ" esasları doğrultusunda MGBF'lerin kullanılması gerekmektedir. Aynı zamanda, bu formlarda belirtilen zararlar ve korunma yöntemleri çalışanlara yazılı olarak iletilmektedir.

Tehlikeli maddelerin ve kimyasalların saklanması, sadece yetkili bireylerin erişebileceği kilitli dolaplarda yapılmaktadır. Maddelere ait uyarı ve ikaz levhaları dolapların üzerine asılmaktadır. Depolama, kullanım, atık uzaklaştırma ve imha işlemleri ilgili yönetmeliklere uygun olarak gerçekleştirilmektedir. Maddeler tehlike sınıflarına göre gruplandırılarak depolanmaktadır. Acil durum talimatları da görünür yerlere konumlandırılmıştır. Laboratuvar ortamının havalandırılmasına özen gösterilmekte, deney yapacak personel için uygun kişisel koruyucu donanım sağlanmakta ve acil göz duşu mevcut olup, kimyasal madde gözle temas ettiğinde bol su ile yıkama imkanı sunulmaktadır. Bu konularda okul yönetimi ve ilgili personel tarafından okulda bulunan bireyler düzenli olarak bilgilendirilmektedir.

2.5.1.5. Periyodik kontroller

Teknolojinin ilerlemesi ile birlikte gelişen makinelerin sayısındaki artışın, iş kazaları ve yaralanmalar gibi olumsuz durumların sayısını artırdığı gözlemlenmektedir. Bu nedenle, bu zararlı sonuçlara karşı önlemler alınması zorunlu hale gelmiştir. İş yerlerinde kullanılan makinelerin ve malzemelerin düzenli olarak kontrol edilmesi, alınacak tedbirler arasında en önemlisi olarak kabul edilmektedir. Makineler ve malzemeler, zaman içinde bozulabilmekte ve kullanılamaz hale gelebilmektedir. Düzenli yapılan bakımlar sayesinde, makinelerin ömrü uzatılmakta ve güvenli bir şekilde çalışmaları sağlanmaktadır. Bu kapsamda, düzenli kontrollerin uygun yöntemlerle ve kontrol uzmanları tarafından sistematik bir biçimde gerçekleştirilen deney, muayene ve test işlemlerinin tümü olarak tanımlanması mümkündür (Resmi Gazete, 2013).

2019 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan İş Ekipmanlarının Periyodik Kontrolleri Genelgesine göre; eğitim kurumlarında bulunan kazanlar, basınçlı kaplar, paratonerler, topraklama ve elektrik tesisatları, elektrikli aletler, jeneratörler, makineler ve inşaat işlerinde kullanılan iskeleler gibi tüm araç, gereç ve tesisatların düzenli kontrolleri, milli eğitim müdürlükleri tarafından teknisyenler, mühendisler ve öğretmenler aracılığıyla yaptırılmaktadır. Kontrollerin gerçekleştirilmesi ve tarihlerinin takibi okul müdürleri tarafından yapılmaktadır. Okul müdürleri bu süreçteki iş ve işlemlerden sorumlu tutulmaktadır. Kontroller tamamlandığında, işlemler tutanak altına alınmakta ve ilgili dosyalar okul yönetimleri tarafından muhafaza edilmektedir. Ayrıca kontrol edilen malzemelere ilgili bilgilerin yazıldığı etiketler yapıştırılmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı, okullarda bu kontrollerin yapılabilmesi için bütçe ayırarak, hizmet içi eğitimler aracılığıyla periyodik kontrol uzmanları yetiştirmekte ve bu uzmanları milli eğitim müdürlükleri üzerinden okullara göndererek periyodik kontrollerin gerçekleştirilmesini sağlamaktadır.

2.5.1.6. Elektrik ile ilgili çalışmalar

Elektriğin hayatımızdaki yeri o denli hayati ki, varlığı ancak yokluğunda anlaşılmaktadır. Günlük yaşamın her kesitinde elektrikle yürütülen işler bulunmakta, ancak yanlış kullanım durumunda ciddi zararlar vermektedir. Elektrik kaynaklı zararlar iki temel kategori altında incelenebilmektedir: Bunlardan birincisi, elektrik çarpmaları olup, vücutta yanıklara yol açabilmekte ve hatta ölümcül sonuçlar doğurabilmektedir. İkinci zarar tipi ise, genellikle ihmal sonucu ortaya çıkan yangınlardır ve bu yangınlar, genellikle gözden kaçan elektrik kaçaklarından meydana gelmektedir (Oluk, 2018).

Eğitim kurumlarında ise elektrik, personel ve öğretmenler tarafından çeşitli aletlerde ve işlerde aktif olarak kullanılmaktadır. Elektriğin sürekli bir risk unsuru oluşturduğu ve iş sağlığı ile güvenliğinin eğitim alanındaki en kritik konular arasında yer aldığı unutulmamalıdır. Elektriğin bu denli önem arz ettiği alanda gerekli güvenlik tedbirlerinin alınması zorunluluk arz etmektedir (Gümüş, 2016).

Eğitim kurumlarında elektrikle ilgili tüm işlemlerin yetkin ve deneyimli kişiler tarafından gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Okul binalarındaki elektrik panolarında kaçak akım rölelerinin bulunması şarttır ve panoların yer izolasyonu

TSE onaylı malzemeler ile sağlanmalıdır. Okullarda prizler, elektrikle ilişkili riskler açısından önemli unsurlardandır ve güvenlikleri hayati derecede önem taşımaktadır. Öğrencilerin prizleri kullanırken çarpılma riski, koruma sistemlerinin eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda okullardaki ıslak zeminlerde herhangi bir açık elektrik tesisatı, kablo veya priz bulundurulmamalıdır (Resmi Gazete, 2013b).

2.5.1.7. Okullarda genel fiziki şartların sağlanması

Sabitlenmemiş dolaplar, emniyet tedbirleri yetersiz merdivenler ve güvensiz okul bahçeleri, okulda zaman geçiren öğrenci ve personel için çeşitli riskler taşımaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın belirttiği üzere, deprem esnasında devrilme tehlikesi bulunan dolaplar gibi eşyaların sabitlenmesi ve düzenli denetlenmesi gerekmektedir (MEB, 2015). Okul bahçesindeki spor ekipmanlarının güvenli bir biçimde monte edildiğinden ve periyodik kontrollerinin yapıldığından emin olunmalıdır. Ayrıca, öğrencilerin yaralanmalarını önlemek amacıyla bahçe zeminlerinin uygun malzemelerle kaplanması şarttır. Merdivenlerin sürekli temiz ve emniyetli tutulması, korkulukların ve aralıklarının güvenli bir yükseklikte olması, kayma riskine karşı kaymaz bantlarla donatılması gerekmektedir.

Okul pencerelerinden düşme vakaları nadir de olsa meydana gelmekte ve ciddi yaralanmalara hatta ölümlere sebebiyet verebilmektedir. Bu tür kazaların önüne geçebilmek için pencerelerin yarı açılır duruma getirilmesi ve gerekli emniyet tedbirlerinin alınması önem arz etmektedir (MEB, 2018).

Fiziksel yapıdan kaynaklanan sorunlardan bir diğeri ise kazan daireleridir. Kazan dairelerinde çalışan kişilerin gerekli belgeye sahip olmaları, yeterli sayıda yangın söndürücünün bulunması ve sadece yetkililerin giriş yapabilmesi esastır. Bu alanların depo olarak kullanılmaması, yangın veya gaz kaçağı gibi tehlikeleri engellemek için kritik öneme sahiptir. İşletme talimatlarının görünür bir yerde asılması ve kazan dairelerinin düzenli olarak denetlenmesi gerekmektedir.

2.6. Okul Yöneticileri ve İş Sağlığı ve Güvenliği

Kanunun dışında bırakılan alanlar, mevzuatta açıkça tanımlanmıştır. Genel kolluk birimleri, afet ve acil durum müdahale ekipleri, Türk Silahlı Kuvvetleri, Millî İstihbarat Teşkilatı operasyonları, evde yapılan hizmetler, çalışan istihdam etmeden kendi işinde mal ve hizmet üreten bireyler, mahkum ve tutuklular için yürütülen

infaz hizmetleri, tadilat ve düzenleme amacıyla gerçekleştirilen iş yurdu, eğitim, güvenlik ve mesleki eğitim aktiviteleri 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun uygulama alanı içinde bulunmamaktadır. Bu durumların haricinde, söz konusu kanun kamuya ve özel sektöre ait tüm iş yerlerini kapsamakta olup, herhangi bir ayırım gözetmemektedir (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012).

6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, işverenin yükümlülüklerini açıkça tanımlamaktadır. İşverenin veya onun adına hareket eden ve işyerinin yönetiminde bulunan vekillerinin, iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları açısından işveren olarak kabul edildikleri belirtilmektedir. Bu sorumluluklar arasında, çalışanların sağlık ve güvenliklerini garanti altına almak, işle ilgili riskleri minimize etmek, eğitim ve bilgilendirme sağlamak, gerekli araç ve malzemeleri temin etmek ve işyerindeki sağlık ve güvenlik önlemlerine uyumu denetlemek bulunmaktadır.

Ayrıca, işverenin tehlike durumlarını belgeleyen risk değerlendirme raporlarını hazırlaması veya hazırlatması, çalışanların görevlendirilmesinde sağlık ve güvenlik durumlarını dikkate alması ve özel tehlike içeren alanlara sadece yeterli bilgiye sahip olan çalışanların giriş yapmasını sağlaması gerektiği ifade edilmektedir. İşverenin dışarıdan uzman kişi veya kuruluşlardan hizmet almasının, kendi sorumluluklarını hafifletmediği belirtilmektedir. Bu yükümlülüklerin tamamı, çalışanların daha güvenli bir çalışma ortamında bulunmalarını sağlamak üzere düzenlenmiştir.

6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun hükümleri gereğince, okullar da bu kanunun kapsamı dahilinde yer almakta ve okul müdürleri işveren sıfatıyla çeşitli yükümlülüklerle sorumlu kılınmaktadır. Gümüş'ün (2016) araştırmasında vurguladığı üzere, kanuni düzenlemeler ışığında okul müdürlerinin, eğitim kurumlarında iş sağlığı ve güvenliği politikalarının uygulanmasından doğrudan sorumlu oldukları belirtilmiştir. Bu sorumluluklar kapsamında, okul müdürleri; okul binaları, bahçeleri ve diğer tüm alanlarda olası tehlikeler, yaralanmalar, hastalıklar ve risklere karşı hem öğrencilerin hem de personelin güvenliğini sağlama görevini üstlenmektedirler. Hoşgörür (2018) ise, okul müdürlerinin bu sorumlulukları yerine getirirken iş sağlığı ve güvenliği konusunda yeterli bilgiye sahip olmalarının ve bu bilinci tüm okul politikalarına entegre etmelerinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla, eğitim liderlerinin iş sağlığı ve güvenliği alanında sürekli olarak kendilerini geliştirmeleri ve güncel mevzuatları takip etmeleri büyük önem arz

etmektedir. Bu sayede, okul yöneticileri hem kanuni yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirebilmekte hem de eğitim ortamlarını daha güvenli hale getirebilmektedirler

2.7. ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi

OHSAS 18001 standardının yayımlanması ile dünyada pek çok kurum ve kuruluş başta iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi olmak üzere iş sağlığı güvenliği konularında sürekli iyileştirme yönünde sistematik çalışmalar yürütmüştür.

Ancak, kaza ve işle ilgili hastalıklara ait istatistiklere bakıldığında kuruluşların sağlık ve güvenlik yönetim sistemlerini küresel olarak iyileştirmeleri yönünde acil bir ihtiyaç olduğu görülmüş, küresel değişim için ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi standardı hazırlanarak 2018 yılında ISO tarafından yayımlanmıştır.

ISO 45001, OHSAS 18001 İş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün ILO-OSH 2001 rehberi ve çeşitli ulusal standartlar dikkate alınarak, 70'ten fazla ülkeden uzmanların katılımıyla geliştirilmiştir. Bu standart ile kuruluşlar iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi kurup İSG risklerini yönetebilecek ve etkili politikalar ile hedefler belirleyip uygulayarak İSG performanslarını iyileştirebilecektir.

ISO 45001 ile kurum ve kuruluşlar sadece kendi sağlık ve güvenlik konularına odaklanmayacak aynı zamanda içinde bulunduğu toplumun, tedarik zincirindeki halkaların, kısacası tüm ilgili taraflarının iş sağlığı ve güvenliği konusundaki ihtiyaç ve beklentilerini değerlendirip sürekli iyileştirme faaliyetleri kapsamında ele alacaktır. Böylece amaçlandığı gibi küresel çapta gelişim sağlanabilecektir.

ISO, standartlarındaki düzenlemelerin benzerliği ile iş modelleri ve kurumsal ihtiyaçların değişimini göz önünde bulundurarak hazırlayıp 12.03.2018'de yayımladığı ISO 45001 standardının uygulamaya alınması için üç yıllık geçiş süresi tanımış, OHSAS 18001 sertifikasına sahip kurum ve kuruluşların 12.09.2021'e kadar iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemlerini ISO 45001'e taşımaları şart koşulmuştur.

ISO 45001 standardı, işletmelerin büyüklüğü, faaliyet alanı, çalışan sayısı vb. özelliklere bakılmaksızın tüm kuruluşları kapsar niteliktedir. Ayrıca, ISO'nun yeni

nesil yönetim sistemleri için geliştirdiği yüksek seviyeli yapıya (Annex SL) sahip olması nedeniyle bu yapıdaki diğer standartlarla (ISO 9001, ISO 14001 vb.) uyumlu ve entegre şekilde çalışabilmektedir.

3. YÖNTEM

3.1. Yöntem

Bu çalışmada, ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Standardının eğitim kurumlarında uygulanmasının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın deseni karma desen olarak belirlenmiştir.

Karma yöntemin amacı, bir fikri doğrulamaktan ziyade, olayla ilgili anlayışı genişletmek ve derinleştirmektir (Onwuegbuzie ve Leech, 2004). 1980'lerin sonlarında farklı disiplinlerde çalışan araştırmacılar tarafından ortaya konulan sonuçlar doğrultusunda giderek önem kazanmıştır. Creswell ve Clark (2018), bu dönemde karma yöntem araştırmalarının felsefi temellerinin atıldığını belirtmişlerdir. Karma yöntem, nicel ve nitel araştırma tekniklerini bir araya getirerek, araştırma sorularına daha kapsamlı ve bütüncül yanıtlar sunmayı hedefler (Tashakkori ve Creswell, 2007). Bu yaklaşım, her iki metodun birbirini desteklemesiyle daha güçlü ve derinlemesine sonuçlar elde edilmesini sağlar (Axinn ve Pearce, 2006; Creswell ve Miller, 2000).

Bu yöntemin en büyük avantajlarından biri, tek bir veri toplama aracının yetersiz kaldığı durumlarda nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanılarak genel ve detaylı bilgiler sunmasıdır. Nicel yöntemler geniş veri kümeleriyle genel sonuçlar sağlarken, nitel yöntemler daha derinlemesine analizler yaparak belirli konulara odaklanır. Bu bağlamda, karma yöntem araştırmaları, her iki yöntemin sınırlamalarını aşarak daha geniş ve kapsamlı bir bakış açısı sunar (Johnson ve Onwuegbuzie, 2004). Ayrıca, bu çeşitlilik araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğini de artırır (Creswell, 2021). Karma yöntem araştırmalarında, araştırmacılar hem geniş veri kümelerini analiz eder hem de bu verilerin ardındaki anlamları keşfetme fırsatına sahip olur. Creswell (2003), karma yöntem araştırmalarını, nitel ve nicel verilerin aynı araştırma süreci içinde toplanması ve analiz edilmesi olarak tanımlamıştır. Tashakkori ve Teddlie (1998) ile Johnson ve Onwuegbuzie (2004) de bu yöntemi, araştırmacının nitel ve nicel yöntemleri birleştirerek daha geniş ve derinlemesine bir anlayış geliştirme süreci olarak görmektedirler. Johnson ve Turner (2003), karma

araştırmanın temel ilkesinin, araştırmacının farklı strateji, yöntem ve yaklaşımlar kullanarak çoklu veri toplaması olduğunu vurgulamışlardır.

Creswell (2006) ise karma yöntemin, nitel ve nicel yaklaşımların birlikte kullanılmasının araştırma problemlerini daha iyi anlamamıza olanak tanıdığını savunmaktadır. Bu yöntem, tek bir araştırma ya da çoklu çalışmalar kapsamında nicel ve nitel verilerin toplanmasını ve analiz edilmesini içerir. Karma yöntem araştırmalarının en önemli yönlerinden biri, araştırmacının yöntem ve yaklaşımları araştırma sorularına en uygun şekilde seçme özgürlüğüne sahip olmasıdır. Araştırmacılara kapsamlı, çoğulcu ve tamamlayıcı bir yaklaşım sunarak, çoklu yaklaşımlar kullanma fırsatı tanır. Johnson ve Onwuegbuzie (2004), karma yöntemin araştırma sorularına daha etkili ve bütüncül yanıtlar bulma imkânı sunduğunu belirtmişlerdir.

3.2. Örneklem

Çalışma 2 ayrı grup ile yürütülmüştür. Çalışmanın nicel örnekleme, Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004)'nın evren büyüklüğüne dayalı örneklem seçimine göre ISO 45011 İSG Standardı uygulayan okullarda görev yapan personelden tesadüfi örneklem yöntemi ile yapılmıştır. Evrenden örneklem 383 olarak belirlenmiştir. Örneklem havuzunun evreni temsil etme gücünün arttırmasına yönelik olarak çalışma 1070 kişi ile tamamlanmıştır. Katılımcıların nicel örnekleme ait yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, mesleği, çalıştığı kurum ve kurumda çalışma süresi Çizelge 3.1 de verilmiştir.

Çizelge 3.1: Nicel Çalışmaya Katılanlara Ait Bilgiler

Değişken	Açıklama	n	%
Cinsiyet	Kadın	686	64,1
	Erkek	384	35,9
Yaş	20-35 yaş	244	22,8
	36-45 yaş	431	40,3
	46 yaş ve üstü	395	36,9
Eğitim düzeyi	Ortaöğretim	34	3,2
	Lise	40	3,7
	Ön lisans	40	3,7
	Lisans	735	68,7
	Lisansüstü	221	20,7

Çizelge 3.1: (Devamı) Nicel Çalışmaya Katılanlara Ait Bilgiler

Değişken	Açıklama	n	%
Meslek	Öğretmen	844	78,9
	Yönetici	133	12,4
	Yardımcı personel	57	5,3
	Diğer	36	3,4
Eğitim kademesi	Anaokulu	283	26,4
	İlkokul	234	21,9
	Ortaokul	52	4,9
	Fen Lisesi	45	4,2
	Meslek Lisesi	363	33,9
	Anadolu Lisesi	54	5,0
	Diğer Kurumlar	39	3,6
Kurumda çalışma süresi	0-1 yıl	226	21,1
	2-8 yıl	542	50,7
	9-15 yıl	195	18,2
	16 yıl ve üstü	107	10,0
Yaş: 42,61±8,81			
Kurumda çalışma süresi: 6,8640±6,67959			

Çizelge 3.1 de görüldüğü gibi katılımcıların 686'si (%64,1) kadın, 384'i erkek; yaş değişkeninin ortalaması 42,61±8,81 (en az 20 yaş-en yüksek 64 yaş) ve kurumda çalışma sürelerinin 6,8640±6,67959 (en az 1 yıl ve altı-en çok 42 yıl) olduğu görülmüştür. Çalışmada eğitim düzeyi değerlendirmesinde katılımcıların en çok (n=735; %68,7) lisans eğitimine sahip olduğu, en düşük eğitim düzeyinin de ortaöğretim (n=34; %3,2) olduğu belirlenmiştir. Meslek değişkeni incelendiğinde katılımcıların en yüksek meslek ünvanının (n=844; %78,9) öğretmen, en düşük meslek ünvanının ise diğer gruba altında yer alan işçi ve memur (n=36; %3,4) olduğu görülmüştür. Eğitim kademesi değişkeni incelendiğinde en yüksek çalıştığı kurum anaokulu (n=283; %26,4) ve en düşük diğer gruba altında yer alan halk eğitim merkezi ve özel eğitim kurumları (n=39; %3,6) olduğu belirlenmiştir.

Çalışmanın nitel analizinin çalışma grubu amaçlı örneklem yöntemlerinden tipik durum örnekleme ile belirlenmiştir (Patton, 2018; Christensen ve et al., 2015). ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Standardının eğitim kurumlarında uygulanmasının tetkikçiler tarafından değerlendirilmesine yönelik olarak eğitim kurumlarında görev yapan 60 tetkikçiden ulaşılabilen 45 tetkikçi oluşturmaktadır. Tetkikçiler, okullarda uygulanan İSG hizmetlerini koordine eden ve izleyen, MEB

tarafından yapılan ISO 45001 İSGYS Temel Eğitim, Dokümantasyon ve İç Tetkik Kurslarını tamamlamış, görevli olduğu illerde bu standardın okullarda uygulanmasında rehberlik yapmış ve akabinde Türk Standartları (TSE) tarafından gerçekleştirilen ISO 45001 İSGYS Baş Tetkikçi eğitimini başarıyla tamamlamış kişilerden oluşmaktadır. Tetkikçilerin yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve bakılan kurum sayısına ait bilgiler Çizelge 3.2’ de verilmiştir.

Çizelge 3.2: Çalışmaya Katılan Tetkikçilere Ait Bilgiler

Değişkenler	Açıklamalar	N	%
Cinsiyet	Kadın	5	11,1
	Erkek	40	88,9
Eğitim durumu	Lisans	25	55,6
	Lisansüstü	20	44,4
Bakılan kurum	1-20 kurum	28	62,2
	21-50 kurum	13	28,9
	51-100 kurum	3	6,7
	101 kurum ve üstü	1	2,2
Yaş	50,13±6,207		

Çizelge 3.1’de çalışmaya katılan tetkikçilerin cinsiyet dağılımı incelendiğinde, toplam 45 tetkikçiden %88,9’u (n=40) erkek ve %11,1’i (n=5) kadındır. Eğitim durumlarına bakıldığında, katılımcıların %55,6’sı (n=25) lisans, %44,4’ü (n=20) ise lisansüstü düzeyinde eğitim almıştır. Tetkikçilerin bakmış olduğu kurum sayılarına göre dağılım ise şu şekildedir: %62,2’si (n=28) 1-20 kurum, %28,9’u (n=13) 21-50 kurum, %6,7’si (n=3) 51-100 kurum ve %2,2’si (n=1) 101 kurum ve üstü sayıda kuruma bakmaktadır. . Katılımcıların en az 35 yaşında en fazla 65 yaşında oldukları, genel olarak ortalama yaşlarının 50,13±6,207 olduğu görülmüştür.

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1. İş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı ölçeği (İSGYAÖ)

İSGYAÖ, Kocaay ve Ocaktan (2021) tarafından geliştirilmiş olup, 29 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, katılımcıların her bir ifade için kendilerini ne kadar yeterli gördüklerini “hiç, az, kısmen, oldukça, çok” şeklinde belirtebilecekleri beşli likert ölçeği tipinde hazırlanmıştır. İSGYAÖ’deki maddelere verilen cevaplar “hiç” (1 puan), “az” (2 puan), “kısmen” (3 puan), “oldukça” (4 puan), “çok” (5 puan)

olarak değerlendirilmiştir. Puanlar toplanarak (toplam puan aralığı 29-145) daha yüksek puan alan katılımcıların iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı daha yüksektir olarak yorumlanmıştır. Orjinal ölçeğin Cronbach α değeri 0,914 olarak bildirilmiştir. Veriler online form ile elde edilmiştir.

3.3.2. Görüşme formu

ISO 45001 Standardı ile ilgili tetkikçilerin okul ve kurumlarda gözlemlerine dayalı düşüncelerini belirlemesi için yarı yapılandırılmış 14 sorudan oluşan online form kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi, nitel araştırmalarda yaygın olarak tercih edilen bir veri toplama tekniğidir. Bu yöntem, araştırmacıya önceden belirlenmiş konular üzerine sorular hazırlama imkanı tanırken, görüşme esnasında katılımcıların verdiği yanıtlara bağlı olarak soruları genişletme veya derinleştirme esnekliği de sağlar (Creswell, 1997; Flick, 2011; Neuman, 2008). Bu form ile TS ISO 45001 Standardının eğitim kurumlarında uygulanırlığının ve etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

3.4. Geçerlik ve Güvenirlik

İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısı Ölçeği (İSGYAÖ) Cronbach α değeri 0,914 olarak bildirilmiştir. Güvenirlik, test puanlarının hatadan arınık olma derecesi olarak tanımlanmaktadır (Baykul, 2010; Crocker ve Algina, 2006). Cronbach (1951), alfa katsayısının, özellikle birden çok bileşen içeren ölçmelerin güvenirligini hesaplamayı sağladığını belirtmektedir. Bu ifadedeki bileşen kelimesi, bir madde, bir testin yarısı ya da bir alt test anlamına gelebilir. Çoklu bileşenler, tek bir gizil değişkeni ölçmeye yönelik olabileceği gibi; birden çok gizil değişkeni/faktörü de ölçebilir (Yang ve Green, 2011). Bu özellikleri, Cronbach Alfa katsayının kullanımını arttırmaktadır. Özdamar (1999) güvenirlilik katsayısına ilişkin ölçüt değerleri aşağıda olduğu gibi ifade etmektedir.

0,00 < Cronbach's Alpha < 0,40 olduğu zaman ölçek güvenilir değildir.

0,41 < Cronbach's Alpha < 0,60 olduğu zaman ölçek düşük güvenirliliktir.

0,61 < Cronbach's Alpha < 0,80 olduğu zaman ölçek orta düzeyde güvenilirdir.

0,81 < Cronbach's Alpha < 1,00 olduğu zaman ölçek yüksek düzeyde güvenilirdir.

Çizelge 3.3: Çalışmanın Cronbach's Alpha değeri

Cronbach's Alpha	n
,977	29

Çalışmanın Cronbach's Alpha değeri ,977 (n=29) olarak belirlenmiştir. Çalışmanın Cronbach's Alpha değeri, güvenilirlik katsayısına ilişkin ölçüt değerleri (Özdamar, 1999) ile değerlendirildiğinde ölçeğin oldukça yüksek düzeyde bir güvenilirlik katsayısına sahip olduğu ve ölçeğin istatistik tutumlarının belirlenmesinde güvenilirlik düzeyi yüksek ölçme sonuçlarının elde edilebileceğini göstermektedir.

Millî Eğitim Bakanlığında görev yapan ve araştırma kapsamına giren tetkikçilere yapılacak görüşmede kullanılmak üzere yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan taslak form İSG, ISO 45001 İSGKYS alanında uzman beş kişi tarafından incelenmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Görüşme formunun geçerlik ve güvenilirliği bakımından çalışma grubuyla benzer özelliklere sahip, uzman tetkikçi ile pilot uygulama gerçekleştirilmiş ve form son haliyle uygulanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

3.5.1. Nicel verilerin analizi

Çalışmada değerlendirme yapılacak analizlerin belirlenmesine yönelik ölçeğin normal dağılım durumu incelenmiştir. Dağılımın normallliğini göstermek üzere çarpıklık ve basıklık katsayıları ile ilgili olarak literatürde belirli kesme noktalarına yer verilmiştir. Buna göre eğer dağılım normal ise çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile 1 aralığında olması gerektiği eğer çarpıklık katsayısı -1 ile 1 aralığında ise basıklık katsayısının -2 ile 2 aralığında, eğer basıklık katsayısı -1 ile 1 aralığında ise çarpıklık katsayısının -2 ile 2 aralığında olabileceği belirtilmektedir (George ve Mallery, 2001; Leech ve diğerleri, 2005). Ayrıca ortalama, ortanca ve mod değerlerinin birbirine yakın olması beklenmektedir (Cevahir, 2020).

Çizelge 3.4: Normallik Dağılımı

Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)	Ortalama	Ortanca	Mod
-,111	-,660	102,7327	104,00	116

Çizelge 3.4 de görüldüğü gibi çalışmanın verileri literatürde belirlenen özellikleri karşılamaktadır. Buradan hareketle veriler parametrik yöntemlerle analiz

edilecektir. Çalışmanın 2 li karşılaştırmalarında t testi, 2 den fazla karşılaştırmalarda Anova analizi kullanılmıştır. Anova analizinde anlamlı çıkan gruplarda farkı belirlemeye yönelik Tukey testinden yararlanılmıştır. İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısını yordalayan değişkenlerin belirlenmesine yönelik olarak çoklu regresyon analizi yapılmıştır.

3.5.2. Nitel verilerin analizi

Millî Eğitim Bakanlığında görev yapan ve araştırma kapsamına giren tetkikçilere yapılacak görüşmede kullanılmak üzere yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan taslak form İSG, ISO 45001 İSGKYS alanında uzman beş kişi tarafından incelenmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Görüşme formunun geçerlik ve güvenilirliği bakımından çalışma grubuyla benzer özelliklere sahip, uzman tetkikçi ile pilot uygulama gerçekleştirilmiş ve form son haliyle uygulanmıştır. Çalışmada, katılımcılardan elde edilen veriler içerik analizi ile incelenmiştir. İçerik analizi, metin veya söylem içeriğindeki temel bileşenleri belirleme, sınıflandırma ve yorumlama süreçlerinde sistematik, metodolojik ve nesnel bir yaklaşım sunması nedeniyle tercih edilmiştir (Robert ve Bouillaget, 1997). Örneklemin doğru belirlenmesi, sonuçların geçerliliği ve güvenilirliğini artırmıştır (Krippendorff, 2004). Kategoriler, araştırmanın amacı, konusu ve verileri dikkate alınarak oluşturulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, katılımcıların deneyimlerini ifade etmelerine imkân tanıyan açık uçlu sorularla yürütülmüştür (Patton, 2018). Soru çerçevesi, verilerin karşılaştırılmasına ve genelleştirilmiş sonuçların çıkarılmasına olanak tanımıştır (Polat, 2022). Katılımcılar K1, K2, K3,....., K45 şeklinde kodlanmış; veriler, yüzde, sayı ve katılımcı kodları ile sunulmuştur. Bu yaklaşım, verilerin sistematik ve nesnel olarak değerlendirilmesini sağlamış, bulguların güvenilirliğini artırmıştır (Alanka, 2024).

4. BULGULAR

Bu bölümde eğitim kurumlarında iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısının belirlenmesine yönelik katılımcıların 4.1 başlığı altında ölçek puanıyla değerlendirilmesine ve 4.2 başlığı altında nitel analizlere yer verilmiştir.

4.1. İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısına Ait Nicel Bulgular

Puanlar toplanarak, daha yüksek puan alan katılımcıların iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı daha yüksektir olarak yorumlanmıştır.

Çizelge 4.1: İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısına Ait Puanlama

	N	En az	En fazla	Mean	Std. Sapma
Toplam puan	1070	29,00	145,00	102,7327	24,94322

Ölçeğin toplam puan aralığı 29-145 değiştiği bildirilmiştir (Kocaay ve Biçer, 2022). Çizelge 4.1, bir araştırmaya ait "İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısı" ile ilgili toplanan verileri özetlemektedir. Tablo, toplam 1070 katılımcının verilerini içermekte ve bu katılımcıların iş sağlığı ve güvenliği konusundaki yeterlilik algılarının puanlamalarını göstermektedir. Puanlama, katılımcıların kendilerini ne kadar yetkin hissettiklerini ölçen bir skalada yapılmıştır. En düşük puan 29,00 iken, en yüksek puan 145,00 olarak kaydedilmiştir. Ortalama puan 102,7327 olarak hesaplanmış, bu da katılımcıların genel olarak orta düzeyde bir yeterlilik algısına sahip olduklarını göstermektedir. Standart sapma ise 24,94322 olarak bulunmuş, bu da katılımcıların puanlarının ortalama etrafında ne kadar yayıldığını gösteren bir ölçüttür. Bu değer, katılımcıların yeterlilik algılarının görece geniş bir dağılıma sahip olduğunu ve bu konudaki algılarının kişiden kişiye farklılık gösterebileceğini işaret etmektedir. Özetle, iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısının katılımcılar arasında önemli bir varyasyon gösterdiği ve genel olarak orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılabilir.

4.1.1. İş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı ile cinsiyet değişkenine ait bulgular

İş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı ile cinsiyet değişkeni t-testi sonuçları Çizelge 4.2 de verilmiştir.

Çizelge 4.2: İş Sağlığı Ve Güvenliği Yeterlilik Algısı İle Cinsiyet Değişkenine Ait T Testi

Cinsiyet	N	Mean	Std. Deviation	t	p
Kadın	686	100,6735	24,16425	-3,630	,000
Erkek	384	106,4115	25,90447		

Çizelge 4.2 de, kadın katılımcıların sayısı 686 olup, ortalama yeterlilik algısı puanları $100,67 \pm 24$,

16 olarak hesaplanmıştır. Erkek katılımcılar ise 384 kişi ile ortalama puanı $106,11 \pm 25,90$ olduğu görülmüştür. İş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı puanları arasında cinsiyete dayalı istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($t = -3,630$; $p = ,000$). Erkek katılımcıların, kadın katılımcılara göre daha yüksek iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısına sahip olduğu ($106,11 \pm 25,90$), dolayısıyla cinsiyetin iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısını etkileyen önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır.

4.1.2. İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısı ile Yaş Değişkenine Ait Bulgular

İş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı ile yaş değişkeni Anova analizi sonuçları Çizelge 4.3 de verilmiştir.

Çizelge 4.3: İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısı ile Yaş Değişkenine Ait Anova Analizi

Yaş	N	Ort.	Std. Sapma	F	p	Fark
1 20-35 yaş	244	99,1844	25,107	3,289	,038	1<3
2 36-45 yaş	431	103,4548	24,605			
3 46 yaş ve üstü	395	104,1367	25,063			

Çizelge 4.3 de, iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı ile yaş grupları arasındaki ANOVA analizi sonuçlarını sunulmuştur. Araştırmada üç farklı yaş grubu incelenmiş olup, bu grupların katılımcı sayıları ve ortalama yeterlilik algısı puanları sırasıyla; 20-35 yaş grubu için 244 katılımcı ile $99,18 \pm 25,10$, 36-45 yaş grubu için

431 katılımcı $103,45 \pm 24,60$ ve 46 yaş ve üstü için 395 katılımcı ile $104,13 \pm 25$, olarak belirlenmiştir. Analiz sonuçlarına göre gruplar arasında yaş değişkeninde anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ($F=3,289$; $p=0,038$). Gruplar arasında belirlenen anlamlı farklılığın grup içi değerlendirmesine yönelik yapılan Tukey testi sonucunda 20-35 yaş grubunun ortalama puanın, 46 yaş ve üstü grubun ortalama puanından istatistiksel olarak düşük olduğu görülmüştür ($1 < 3$). Bu bulgu, yaşın iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısını etkileyen bir faktör olduğunu ve algının yaş ile birlikte artış gösterebileceğini düşündürmektedir.

4.1.3. İş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı ile eğitim değişkenine ait bulgular

İş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı ile eğitim değişkeni Anova analizi sonuçları Çizelge 4.4 de verilmiştir.

Çizelge 4.4: İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısı İle Eğitim Değişkenine Ait Anova Analizi

	Eğitim Durumu	N	Ort.	Std. Sapma	F	p	Fark
1	Ortaöğretim	34	101,4118	18,71657			
2	Lise	40	100,8750	23,99058			
3	Önlisans	40	105,6750	25,94707	3,841	,004	
4	Lisans	735	101,0599	24,74176			
5	Lisansüstü	221	108,3032	25,76561			4<5

Çizelge 4.4, iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı ile eğitim düzeyleri arasındaki ANOVA analizi sonuçlarını sunmaktadır. Araştırmada beş farklı eğitim düzeyi incelenmiş olup, bu grupların katılımcı sayıları ve ortalama yeterlilik algısı puanları sırasıyla; ortaöğretim için 34 katılımcı ile $101,41 \pm 18,72$, lise için 40 katılımcı ile $100,88 \pm 23,99$, önlisans için 40 katılımcı ile $105,68 \pm 25,95$, lisans için 735 katılımcı ile $101,06 \pm 24,74$ ve lisansüstü için 221 katılımcı ile $108,30 \pm 25,77$ olarak belirlenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, eğitim düzeyleri arasında iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($F=3,841$; $p=0,004$). Gruplar arasında belirlenen anlamlı farklılığın grup içi değerlendirmesine yönelik yapılan karşılaştırmalarda, lisans düzeyinin ortalama puanı, lisansüstü düzeyin ortalamasından istatistiksel olarak düşük olduğu görülmüştür ($4 < 5$). Bu bulgu, eğitim düzeyinin iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik

algısını etkileyen bir faktör olduğunu ve algının eğitim düzeyi ile birlikte artış gösterebileceğini düşündürmektedir.

4.1.4. İş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı ile çalışma pozisyonu değişkenine ait bulgular

İş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı ile çalışma pozisyonu değişkeni Anova analizi sonuçları Çizelge 4.5 de verilmiştir.

Çizelge 4.5: İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısı İle Çalışma Pozisyonu Değişkenine Ait Anova Analizi

Çalışma Pozisyonu	N	Ort.	Std. Sapma	F	p	Fark
1 Öğretmen	843	100,1673	24,79635	23,806	,000	1,3<2
2 Yönetici	133	118,9323	21,54917			
3 Yardımcı personel	58	99,8793	18,62377			
4 Diğer	36	107,5556	26,48713			

Çizelge 4.5, iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı ile çalışma pozisyonu arasındaki ANOVA analizi sonuçlarını sunmaktadır. Araştırmada dört farklı çalışma pozisyonu incelenmiş olup, bu grupların katılımcı sayıları ve ortalama yeterlilik algısı puanları sırasıyla; öğretmenler için 843 katılımcı ile 100,17±24,80, yöneticiler için 133 katılımcı ile 118,93±21,55, yardımcı personel için 58 katılımcı ile 99,88±18,62 ve diğer pozisyonlardakiler için 36 katılımcı ile 107,56±26,49 olarak belirlenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, çalışma pozisyonları arasında iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (F=23,806; p=0,000). Gruplar arasında belirlenen anlamlı farklılığın grup içi değerlendirmesine yönelik yapılan Tukey testi sonucunda, öğretmenler ve yardımcı personelin ortalama puanları, yönetici pozisyonundakilerin ortalamasından istatistiksel olarak düşük olduğu görülmüştür (1,3<2). Bu bulgu, çalışma pozisyonunun iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısını etkileyen önemli bir faktör olduğunu ve algının pozisyon yükseldikçe artış gösterebileceğini düşündürmektedir.

4.1.5. İş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı ile branş değişkenine ait bulgular

İş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı ile branş değişkeni Anova analizi sonuçları Çizelge 4.6 da verilmiştir.

Çizelge 4.6: İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısı İle Branş Değişkenine Ait Anova Analizi

Branş	N	Ort.	Std. Sapma	F	p	Fark
1 Anaokulu	283	105,6219	24,82581	7,273	,000	6<1,2,3,4,5,7
2 İlkokul	234	102,4444	24,21894			
3 Ortaokul	52	100,3846	27,23979			
4 Fen Lisesi	45	104,8667	21,84095			
5 Meslek Lisesi	363	103,8898	23,54410			
6 Anadolu Lisesi	54	82,1667	25,56512			
7 Diğer Kurumlar	39	101,8718	30,02559			

Çizelge 4.6, iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı ile öğretim branşları arasındaki ANOVA analizi sonuçlarını sunmaktadır. Araştırmada yedi farklı branş incelenmiş olup, bu grupların katılımcı sayıları ve ortalama yeterlilik algısı puanları sırasıyla; anaokulu için 283 katılımcı ile 105,62±24,83, ilkokul için 234 katılımcı ile 102,44±24,22, ortaokul için 52 katılımcı ile 100,38±27,24, fen lisesi için 45 katılımcı ile 104,87±21,84, meslek lisesi için 363 katılımcı ile 103,89±23,54, Anadolu lisesi için 54 katılımcı ile 82,17±25,57 ve diğer kurumlar için 39 katılımcı ile 101,87±30,03 olarak belirlenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, branşlar arasında iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (F=7,273; p=0,000). Gruplar arasında belirlenen anlamlı farklılığın grup içi değerlendirmesine yönelik yapılan Tukey testi sonucunda, Anadolu lisesi branşının ortalama puanı, diğer tüm branşların ortalamalarından istatistiksel olarak düşük olduğu görülmüştür (6<1,2,3,4,5,7). Bu bulgu, branşın iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısını etkileyen önemli bir faktör olduğunu ve algının öğretim branşlarına göre farklılık gösterebileceğini düşündürmektedir.

4.1.6. İş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı ile çalışma süresi değişkenine ait bulgular

İş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı ile çalışma süresi değişkeni Anova analizi sonuçları Çizelge 4.7 de verilmiştir.

Çizelge 4.7: İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısı İle Çalışma Süresi Değişkenine Ait Anova Analizi

	N	Ort.	Std. Sapma	F	p
1 yıl ve daha az	226	99,3628	24,84926	1,816	,142
2-8 yıl	542	103,6384	25,02676		
9-15 yıl	195	104,1128	23,80846		
16 yıl ve üzeri	107	102,7477	26,41472		

Çizelge 4.7 de iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı ile çalışma süresi arasındaki ANOVA analizi sonuçlarını sunmaktadır. Araştırmada dört farklı çalışma süresi kategorisi incelenmiş olup, bu grupların katılımcı sayıları ve ortalama yeterlilik algısı puanları sırasıyla; 1 yıl ve daha az süreyle çalışanlar için 226 katılımcı ile 99,36±24,85, 2-8 yıl arası çalışanlar için 542 katılımcı ile 103,64±25,03, 9-15 yıl arası çalışanlar için 195 katılımcı ile 104,11±23,81 ve 16 yıl ve üzeri çalışanlar için 107 katılımcı ile 102,75±26,41 olarak belirlenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, çalışma süresi kategorileri arasında iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (F=1,816; p=0,142). Bu sonuç, farklı çalışma sürelerine sahip gruplar arasında iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı açısından önemli bir farklılık olmadığını göstermektedir. Bu durum, çalışma süresinin iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısını belirgin bir şekilde etkilemediğini düşündürmektedir.

4.1.7. İSG yeterlilik algısını yordalayan değişkenine ait bulgular

Lojistik Regresyon Analizinde bağımlı değişken İSGYAÖ puanını etkileyen değişkenlerin saptanması aşamasında Enter Metodu uygulanmıştır. β parametreleri ile bu parametrelere ilişkin Wald istatistikleri, serbestlik dereceleri, önem seviyeleri ve Exp (β) (ODDS) değerleri Çizelge 4.8 de verilmiştir.

Çizelge 4.8: İSG Yeterlilik Algısını Yordalayan Değişkenler

Değişken							95% C.I.for EXP(B)	
	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	Lower	Upper
Cinsiyet	,432	,148	8,527	1	,004	1,540	1,153	2,058
Meslek	1,194	,236	25,648	1	,000	3,300	2,079	5,238

Çizelge 4.8 de İSGYAÖ puanının etkileyen değişkenler incelendiği lojistik regresyon modeline göre eğitim çalışanlarının cinsiyeti (,432; p=0,004) ve mesleği

(1,194; p=0,000) yeterlilik algısını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır.

4.2. İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısına Ait Nitel Bulgular

ISO 45001 iş sağlığı ve güvenliği standardının eğitim kurumlarında uygulanmasının tetkikçiler tarafından değerlendirilmesine yönelik nitel bulgular bu başlık altında işlenmiştir.

Araştırmaya katılan tetkikçilerin, işveren veya işveren vekili rollerinin uygulanmasında olumlu katkı sağlanıp sağlanmadığına dair değerlendirmeleri Çizelge 4.9 da verilmiştir.

Çizelge 4.9: İşveren veya İşveren Vekili Rollerinin Uygulanmasına Yönelik Bulgular

Kategori	Sayı	Yüzde	Tetkikçi Numaraları
Evet	33	73.33%	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K8, K9, K10, K12, K13, K14, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K22, K24, K25, K28, K29, K30, K32, K33, K34, K35, K36, K37, K41, K42, K45, K43
Hayır	6	13.33%	K6, K11, K23, K31, K40, K44
Kısmen	5	11.11%	K15, K26, K27, K38, K39

Çizelge 4.9, işveren veya işveren vekili rollerinin uygulanmasına yönelik bulguları değerlendirmektedir. Yanıtlar "Evet", "Hayır" ve "Kısmen" olmak üzere üç kategori altında sınıflandırılmıştır. "Evet" diyen 33 tetkikçi, katılımcıların %73.33'ünü oluşturmaktadır ve bu tetkikçiler, işveren veya işveren vekili rollerinin kurumlarda etkin bir şekilde uygulandığını belirtmişlerdir. "Hayır" diyen 6 tetkikçi, katılımcıların %13.33'ünü temsil etmekte ve bu katılımcılar, işveren veya işveren vekili rollerinin uygulanmasında yetersizlikler olduğunu ifade etmişlerdir. "Kısmen" yanıtını veren 5 tetkikçi ise katılımcıların %11.11'ini oluşturmaktadır ve bu tetkikçiler, işveren veya işveren vekili rollerinin kısmen uygulandığını, ancak bu uygulamaların her zaman yeterli olmadığını dile getirmişlerdir. Kategorilere ait bazı katılımcıların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

Evet;

"Genel olarak işveren rolünün mevzuata göre yerine getirildiği görülmektedir." (K1)

"Bu rollerin yerine getirildiğini düşünüyorum." (K5)

"Evet bu roller mevzuata uygun yerine getirilmiştir." (K7)

"Evet sağlamaktadır." (K10)

"Evet olumlu katkı sağlamış." (K8)

"Evet. İSG Yönetim Sisteminin kurulmasında yasal şartlar ön planda olduğu için mutlaka olumlu katkı sağlamaktadır." (K19)

Hayır,

"Hayır tam olarak bu roller yerine getirilmemiştir." (K6)

"Hayır tam olarak sağladığımı düşünmüyorum." (K11)

"Hayır. İşveren vekili rolü kesinlikle kaldırılmalı, iş ve işlemler İşveren sıfatı ile sürdürülmelidir." (K23)

Kısmen,

"Kısmi olarak sağlamaktadır." (K15)

"Kısmen katkı sağlamıştır. Bazı kurumlarda bilinç ve farkındalık oluşmuştur." (K26)

"Yeterli olmamakla birlikte katkı sağladığımı düşünüyorum." (K39)

Araştırmaya katılan tetkikçilerin, çalışanların ihtiyaç ve beklentilerinin karşılanması ve çalışan katılımına yönelik katkı sağlama durumuna dair değerlendirmeleri Çizelge 4.10 da verilmiştir.

Çizelge 4.10: Çalışanların İhtiyaç ve Beklentilerinin Karşılanması ve Çalışan Katılımına Yönelik Bulgular

Kategori	Sayı	Yüzde	Tetkikçi Numaraları
Evet	26	57.78%	K1, K2, K4, K7, K8, K9, K12, K13, K15, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K29, K33, K34, K35, K36, K37, K42, K43
Hayır	7	15.56%	K3, K6, K11, K26, K27, K38, K39
Kısmen	12	26.67%	K5, K10, K14, K28, K30, K31, K32, K40, K41, K44, K45

Çizelge 4.10, çalışanların ihtiyaç ve beklentilerinin karşılanması ve çalışan katılımına yönelik bulguları değerlendirmektedir. Yanıtlar "Evet", "Hayır" ve "Kısmen" olmak üzere üç kategori altında sınıflandırılmıştır. "Evet" diyen 26 tetkikçi, katılımcıların %57.78'ini oluşturmaktadır ve bu tetkikçiler, kurumların çalışanların ihtiyaç ve beklentilerini karşılama ve çalışan katılımını sağlama

konusunda etkili olduğunu belirtmişlerdir. "Hayır" diyen 7 tetkikçi, katılımcıların %15.56'sını temsil etmekte ve bu katılımcılar, kurumların bu alanda yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. "Kısmen" yanıtını veren 12 tetkikçi ise katılımcıların %26.67'sini oluşturmaktadır ve bu tetkikçiler, çalışan ihtiyaçlarının karşılanması ve katılım sağlanması konusunda kurumların kısmen etkili olduğunu, ancak bu etkinin tam anlamıyla yeterli olmadığını dile getirmişlerdir. Kategorilere ait bazı katılımcıların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

Evet,

K1: "Çalışan ihtiyaç ve beklentileri dikkate alınmıştır."

K7: "Evet sağlamıştır."

K9: "Çalışanların görüşleri alınıyor."

K19: "Evet. Memnuniyet anketleri vb. yollarla çalışanların katılımı sağlanmıştır. Çalışan temsilcisi aracılığıyla da katılım sağlandığı görülmüştür."

K23: "Evet sağlamıştır."

Hayır,

K3: "Çalışanların katılımı ve ihtiyaçlarının dikkate alınması istenen seviyede değildir."

K6: "Hayır bu konuda yeterli katkı sağlamamıştır."

K26: "Çalışanların katılımı büyük oranda sağlanmış iken geri bildirimler yeterli düzeyde değildir."

K38: "Hayır maalesef sistem formalite olarak kurulduğu anlaşılmaktadır. Çalışanların sistemle ilgili bilgisi yeterli değildir."

Kısmen,

K5: "Tüm kurumlarda olmasa da genel olarak evet."

K10: "Evet ama yeterli değildir."

K16: "Kısmen sağladığını düşünüyorum."

K31: "Kısmen sağlanmıştır. Bu konu biraz da okul idaresinin yönetim tarzıyla ilgilidir."

Araştırmaya katılan tetkikçilerin, bir kurumun çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği tehlike ve risklerine ilişkin farkındalığına katkıda bulma durumuna dair değerlendirmeleri Çizelge 4.11 de verilmiştir.

Çizelge 4.11: Çalışanlarının İş Sağlığı ve Güvenliği Tehlike ve Risklerine İlişkin Farkındalığına Katkıda Bulma Durumuna Yönelik Bulgular

Kategori	Sayı	Yüzde	Tetkikçi Numaraları
Evet	35	77.78%	K2, K4, K5, K7, K8, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K24, K25, K27, K28, K29, K30, K31, K32, K33, K34, K36, K37, K39, K40, K41, K42, K43, K44
Hayır	2	4.44%	K1, K3
Kısmen	8	17.78%	K6, K11, K22, K23, K26, K35, K38, K45

Çizelge 4.11, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği tehlike ve risklerine ilişkin farkındalığına katkıda bulunma durumunu değerlendirmektedir. Yanıtlar "Evet", "Hayır" ve "Kısmen" olmak üzere üç kategori altında toplanmıştır. "Evet" diyen 35 tetkikçi, katılımcıların %77.78'ini oluşturmaktadır ve bu tetkikçiler, kurumların çalışanların iş sağlığı ve güvenliği tehlike ve risklerine ilişkin farkındalığını artırmada etkili olduğunu belirtmişlerdir. "Hayır" diyen 2 tetkikçi, katılımcıların %4.44'ünü temsil etmekte ve bu katılımcılar, kurumların bu alanda yeterli katkı sağlamadığını ifade etmişlerdir. "Kısmen" yanıtını veren 8 tetkikçi ise katılımcıların %17.78'ini oluşturmaktadır ve bu tetkikçiler, kurumların farkındalık artırmada kısmen etkili olduğunu, ancak bu etkinin tam anlamıyla yeterli olmadığını dile getirmişlerdir. Kategorilere ait bazı katılımcıların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

Evet,

K2: "Evet genel olarak riskler hakkında bilgi sahibiler."

K4: "Bu konuda farkındalık sağladığı görülmektedir."

K8: "Evet bu konuda sistemin faydalı olduğunu söyleyebilirim."

K10: "Evet verilen eğitimlerle farkındalığın arttığı görülmektedir."

K12: "Evet kesinlikle. Sürece dahil olmaları istenen yönde tutum ve gözlem değişimleri oluşturmuştur."

K24: "Evet çalışanların tehlike ve risklere karşı farkındalığı artmıştır."

Hayır,

K1: "Çalışanların İSG riskleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını düşünüyorum."

K3: "Çalışanların kurumdaki İSG tehlikeleri hakkında farkındalığının olmadığını gördüm."

Kısmen,

K6: "İSG risklerine karşı kısmen farkındalık gelişmiştir."

K11: "Kısmen tüm çalışanların farkındalığının sağlanmadığı uygulamalara rastlanıyor."

K22: "Bazı kurumlarda farkındalığın daha fazla olduğu, bazılarında ise az olduğu görülmüştür."

K38: "Kısmen sağlamıştır diyebilirim. Çünkü bu konu hem aynı kurumda çalışanlar arasında hem de farklı kurumlarda çalışanlar arasında farklılık göstermektedir."

Araştırmaya katılan tetkikçilerin, ISO 45001 Standardının kurumlara yasal uyum çerçevesinde katkı sağlama durumuna dair değerlendirmeleri Çizelge 4.12 de verilmiştir.

Çizelge 4.12: ISO 45001 Standardının Kurumlara Yasal Uyum Çerçevesinde Katkı Sağlama Durumuna Yönelik Bulgular

Kategori	Sayı	Yüzde	Tetkikçi Numaraları
Evet	38	84.44%	K1, K2, K4, K5, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K18, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K27, K28, K29, K30, K31, K32, K33, K34, K35, K36, K37, K39, K41, K42, K43, K44, K45
Hayır	2	4.44%	K3, K40
Kısmen	5	11.11%	K6, K17, K25, K26, K38

Çizelge 4.12, ISO 45001 standardının kurumlara yasal uyum çerçevesinde katkı sağlama durumunu değerlendirmektedir. Yanıtlar "Evet", "Hayır" ve "Kısmen" olmak üzere üç kategori altında sınıflandırılmıştır. "Evet" diyen 38 tetkikçi, katılımcıların %84.44'ünü oluşturmaktadır ve bu tetkikçiler, ISO 45001 standardının kurumların yasal uyum sağlamasında etkili olduğunu belirtmişlerdir. "Hayır" diyen 2 tetkikçi, katılımcıların %4.44'ünü temsil etmekte ve bu katılımcılar, standardın yasal uyum konusunda yeterli katkı sağlamadığını ifade etmişlerdir. "Kısmen" yanıtı veren 5 tetkikçi ise katılımcıların %11.11'ini oluşturmaktadır ve bu tetkikçiler, ISO

45001 standardının yasal uyuma kısmen katkı sağladığını, ancak bu katkının tam anlamıyla yeterli olmadığını dile getirmişlerdir. Kategorilere ait bazı katılımcıların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

Evet ;

K2: "Evet yardımcı olmuştur."

K4: "Evet olmuştur."

K8: "Tedbirlerin alınmasını çabuklaştırmıştır."

K10: "Evet, genelde koruyucu ve önleyici tedbirler alınmıştır."

K12: "Evet, riskin tespit edilmesi ve kabul edilebilir seviyeye indirilmesi için gerekli aksiyonların alındığı gözlenmiştir."

K23: "Evet, kurumda uyarı işaretleri ve tehlikeli kısımlara yönelik tedbirlerin alınmasında etkili olmuştur."

Hayır;

K3: "Kurum İSG koruyucu ve önleyici tedbirlerinin tamamını alamadığı görülmüştür."

K7: "Tedbirlerin tamamı alınamamıştır."

K19: "İSO kalite yönetim belgesi alınması sürecinde gerekli önlemler alınmış olsa da belgelendirme sonrası çok fazla dikkat edilmediği görülmektedir."

Kısmen;

K1: "Kurum koruyucu ve önleyici tedbirlerin bazılarını almış, bazıları için de ödenek istemiştir."

K6: "Kısmen tedbirlerin alınabildiği görülmektedir."

K15: "Evet gerekli tedbirler belirlenmiş ancak tam olarak tedbirler alınamamıştır. Bunun sebebi ödenek alamadıkları için."

K38: "Bazı kurumlarda etkili olmakla birlikte belgeyi alan kurumlar biraz daha bu konuda rehavete kapılmıştır."

Araştırmaya katılan tetkikçilerin, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınmasında etkili olma durumuna dair değerlendirmeleri Çizelge 4.13 de verilmiştir.

Çizelge 4.13: İş Sağlığı ve Güvenliği İle İlgili Koruyucu ve Önleyici Tedbirlerin Alınmasında Etkili Olma Durumuna Yönelik Bulgular

Kategori	Sayı	Yüzde	Tetkikçi Numaraları
Evet	33	73.33%	K2, K4, K5, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K16, K17, K18, K20, K21, K23, K24, K27, K28, K29, K31, K32, K33, K34, K35, K36, K37, K39, K41, K42, K43, K44, K45
Hayır	3	6.67%	K3, K7, K19
Kısmen	9	20.00%	K1, K6, K15, K22, K26, K30, K38, K40

Çizelge 4.13, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınmasında etkili olma durumuna yönelik bulguları değerlendirmektedir. Yanıtlar "Evet", "Hayır" ve "Kısmen" olmak üzere üç kategori altında sınıflandırılmıştır. "Evet" diyen 33 tetkikçi, katılımcıların %73.33'ünü oluşturmaktadır ve bu tetkikçiler, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınmasında kurumların etkili olduğunu belirtmiştir. "Hayır" diyen 3 tetkikçi, katılımcıların %6.67'sini temsil etmektedir ve bu katılımcılar, kurumların bu alanda yetersiz kaldığını ifade etmiştir. "Kısmen" yanıtını veren 9 tetkikçi ise katılımcıların %20'sini oluşturmaktadır ve bu tetkikçiler, koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınmasında kurumların kısmen etkili olduğunu, ancak bu etkinin tam anlamıyla yeterli olmadığını dile getirmiştir. Kategorilere ait bazı katılımcıların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

Evet ;

K2: "Evet aksi takdirde belge alamazlar."

K4: "Sağlamıştır. Belge almanın ön şartı bu zaten."

K8: "Evet katılıyorum bu konuda gerekli hassasiyet gösterilmektedir."

K10: "Evet yasal şartlara kurum uyuyor."

K12: "Evet, yönetmelik ve ilgili yasal mevzuatı takip ettikleri gözlenmiştir."

K19: "Evet. Yasal şartlara uymayan kurumlar ISO 45001 standardı belgesini alamazlar."

Hayır;

K3: "Belge almış olmalarına karşın ilk denetimden sonra yasal şartlar ve diğer şartlara uyum konusunda biraz gevşek davranılmaktadır."

K40: "Kurum kültürüne bağlı olarak bu standart İSG yasal şartlara uyum konusunda farklılık göstermektedir."

Kısmen;

K6: "Kısmen sağladığını düşünüyorum. Çünkü bazı yasal şartlara kurumun uyması için maddi olarak desteğe ihtiyacı oluyor. Bunu sağlayamazsa yasal şartlara da uymamış oluyor."

K17: "Her ne kadar ISO 45001 İSG Standardı belgesi almış olsalar da bazı kurumların yapısından dolayı veya yönetim olarak yasal şartlara uyum konusunda yetersiz kaldığı görülüyor."

K25: "Bazı kurumların kısmen uyduklarını görüyorum. Bunun sebebi olarak da kurumun eski yapıda olması, yeni İSG şartlarına uygun olmaması gösterilmekte."

K38: "Her kuruma farklı seviyede yasal şartlara uygunluk konusunda katkı sağlamıştır."

Araştırmaya katılan tetkikçilerin, kurumlarda iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi veya azaltılması konusunda katkı sağlamada etkili olma durumuna dair değerlendirmeleri Çizelge 4.14 de verilmiştir.

Çizelge 4.14: Kurumlarda İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarının Önlenmesi veya Azaltılması Konusunda Katkı Sağlamada Etkili Olma Durumuna Yönelik Bulgular

Kategori	Sayı	Yüzde	Tetkikçi Numaraları
Evet	33	73.33%	K1, K2, K4, K5, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K27, K28, K29, K30, K31, K32, K33, K34, K36, K37, K40, K41, K42, K43, K44, K45
Hayır	3	6.67%	K3, K6, K38
Kısmen	9	20.00%	K22, K26, K30, K38, K40, K43, K44, K45

Çizelge 4.14, kurumlarda iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi veya azaltılması konusunda katkı sağlamada etkili olma durumunu değerlendirmektedir. Yanıtlar "Evet", "Hayır" ve "Kısmen" olmak üzere üç kategori altında toplanmıştır. "Evet" diyen 33 tetkikçi, katılımcıların %73.33'ünü oluşturmaktadır ve bu tetkikçiler, kurumların iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi veya azaltılmasında etkili olduğunu belirtmiştir. "Hayır" diyen 3 tetkikçi, katılımcıların %6.67'sini temsil etmekte ve kurumların bu alanda yetersiz kaldığını ifade etmektedir. "Kısmen" yanıtını veren 9 tetkikçi ise katılımcıların %20 'sini oluşturmaktadır ve bu tetkikçiler,

kurumların iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi veya azaltılmasında kısmen etkili olduğunu, ancak bu etkinin tam anlamıyla yeterli olmadığını dile getirmiştir. Kategorilere ait bazı katılımcıların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

Evet ;

K2: *“Standardın şartı gereği iş kazasından sonra gerekli önlemlerin alınması ve dokümanite dilmesi gerekmektedir. Onun için de bu konuda standart ilgili kuruma mutlaka katkı sağlamıştır.”*

K12: *“Evet, Proaktif yaklaşımla gerekli çalışmaların yapıldığı görülmüştür.”*

K13: *“Evet bu hususta kurumlara olumlu katkı sağlamıştır.”*

K14: *“Evet sağlamıştır.”*

K16: *“Evet ancak bazı kurumlar belgeyi aldıktan sonra sürdürülmesi konusunda biraz zayıf kalmışlardır.”*

K32: *“ISO 45001 İSG standardının hedefi de kazaların önlenmesi olduğundan bu konuda kurumlara bir farkındalık oluşturulmaktadır.”*

K33: *“Evet katılıyorum.”*

K41: *“Bu konuda önemli katkı sağladığını düşünüyorum.”*

K42: *“Kesinlikle katkı sağlamıştır.”*

K45: *“Evet”*

Hayır;

K3: *“Maalesef belge alan kurumlarda iş kazası oranlarının düşmesine pek etkisi olmadığı görülmektedir.”*

K6: *“Hayır bu konuda kurumların belge aldıktan sonra bu konulara çok önem vermediği görülmektedir.”*

Kısmen;

K22: *“İş kazası ve meslek hastalıklarını önlemeye yönelik planlamaların yapıldığı, uygulamada bazı sorunlar yaşandığı görülmektedir.”*

K23: *“Kısmen faydalı olduğunu düşünüyorum.”*

K25: “Yapılan tetkiklerde bu konuda bazı okulların çok hassas olduğu, bazılarının da çok fazla etki sağlamadığı görülmekte.”

K27: “Kısmen faydalı olduğunu düşünüyorum.”

K30: “İş kazalarının önlenmesine yönelik teorik tedbirlerin alındığı, bazı okullarda ise bunun pratik olarak uygulanamadığı görülmektedir.”

K31: “Bu konuda yönetimin bu konudaki bilgi birikimi ve hassasiyetine göre değiştiğini düşünüyorum.”

K38: “Kısmen sağlamış olabilir.”

K39: “45001 standardı belgesi olmayan kurumlara göre bu konuda kısmen farkındalığın olduğu söylenebilir.”

K43: “Evet kısmen”

Araştırmaya katılan tetkikçilerin, Kurumlarda sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı sağlanmasına etkili olma durumuna dair değerlendirmeleri Çizelge 4.15 de verilmiştir.

Çizelge 4.15: Kurumlarda Sağlıklı ve Güvenli Bir Çalışma Ortamı Sağlanmasına Etkili Olma Durumuna Yönelik Bulgular

Kategori	Sayı	Yüzde	Tetkikçi Numaraları
Evet	34	73.33%	K1, K2, K4, K5, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K18, K21, K23, K24, K25, K27, K28, K30, K32, K33, K34, K35, K36, K39, K40, K41, K42, K43, K44, K45
Hayır	2	4.44%	K3, K6
Kısmen	10	22.22%	K17, K19, K20, K22, K26, K29, K31, K37, K38

Çizelge 4.15, kurumlarda sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı sağlanmasına etkili olma durumuna yönelik bulguları incelemektedir. Yanıtlar "Evet", "Hayır" ve "Kısmen" olmak üzere üç kategori altında toplanmıştır. "Evet" diyen 34 tetkikçi, katılımcıların %73.33'ünü oluşturmaktadır ve bu tetkikçiler, kurumların sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı sağlamada etkili olduğunu ifade etmişlerdir. "Hayır" diyen 2 tetkikçi, katılımcıların %4.44'ünü temsil etmekte ve kurumların bu alanda yetersiz kaldığını belirtmektedir. "Kısmen" yanıtını veren 10 tetkikçi ise katılımcıların %22.22'sini oluşturmaktadır ve bu tetkikçiler, kurumların sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı sağlamada kısmen etkili olduğunu, ancak bu etkinin tam anlamıyla

yeterli olmadığını dile getirmiştir. Kategorilere ait bazı katılımcıların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

Evet ;

K2: "Evet bu şekilde olduğunu düşünüyorum."

K4: "Olmuştur."

K8: "Kesinlikle olmuştur."

K10: "Evet katkı sağladığına inanıyorum."

K12: "Evet, alınan önlemlerin etkisi."

K15: "Tetik ettiğim okul ve kurumlarda bu konuda etkili olduğunu söyleyebilirim."

K23: "Evet bu standart okul ve kurumlarda güvenli bir ortam oluşmasını sağlamıştır."

Hayır;

K3: "Çalışma ortamlarının güvenli olmasına bu standardın pek katkı sağlamadığını düşünüyorum. İdareciler ve çalışanların farkındalıkları ile doğru orantılı olarak çalışma ortamının güvenli olma durumu da değişmektedir."

K6: "Hayır."

Kısmen;

K17: "Kısmen."

K19: "Bu durum kurumun çalışma ortamlarının yeni ve eski olmasına göre değişiklik göstermektedir."

K31: "Okulların yapılış tarihi, bakımlı olması ile içerisinde bulunan atölye ve laboratuvarlarda kullanılan makine ve ekipmanların düzenli kontrollerinin yapıp yapılmadığına göre bu konu değişmektedir."

K38: "Her belgeyi alan kurum için geçerli olmasa da bazılarında güvenli çalışma ortamları oluşturulmuştur."

Araştırmaya katılan tetkikçilerin, afet ve Acil Durum Yönetimine yönelik tatbikat ve uygulamalar ile farkındalık oluşturma durumuna dair değerlendirmeleri Çizelge 4.16 da verilmiştir.

Çizelge 4.16: Afet ve Acil Durum Yönetimine Yönelik Tatbikat ve Uygulamalar İle Farkındalık Oluşturma Durumuna Yönelik Bulgular

Kategori	Sayı	Yüzde	Tetkikçi Numaraları
Evet	32	71.11%	K1, K2, K4, K6, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K18, K19, K20, K23, K24, K25, K26, K27, K28, K30, K31, K33, K34, K35, K36, K37, K39, K41, K43, K45
Hayır	6	13.33%	K3, K8, K17, K21, K38, K42
Kısmen	7	15.56%	K5, K7, K22, K29, K32, K40, K44

Çizelge 4.16, afet ve acil durum yönetimine yönelik tatbikat ve uygulamalar ile farkındalık oluşturma durumuna ilişkin bulguları sunmaktadır. Yanıtlar "Evet", "Hayır" ve "Kısmen" olmak üzere üç kategori altında sınıflandırılmıştır. "Evet" diyen 32 tetkikçi, katılımcıların %71.11'ini oluşturmaktadır ve bu tetkikçiler, kurumun afet ve acil durum yönetimine yönelik tatbikatlar ve uygulamalar aracılığıyla farkındalık oluşturma konusunda etkili olduğunu belirtmiştir. "Hayır" diyen 6 tetkikçi, katılımcıların %13.33'ünü temsil etmektedir ve bu katılımcılar, kurumun bu alanda farkındalık oluşturma konusunda yetersiz kaldığını ifade etmiştir. "Kısmen" yanıtı veren 7 tetkikçi ise katılımcıların %15.56'sını oluşturmaktadır ve bu tetkikçiler, kurumun afet ve acil durum yönetimine yönelik tatbikatlar ve uygulamalar yoluyla kısmen farkındalık oluşturduğunu, ancak bu farkındalığın her durumda yeterli seviyede olmadığını dile getirmiştir. Kategorilere ait bazı katılımcıların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

Evet ;

K2: "Acil durum eylem planları yapılmış ve tatbikatlar da düzenli olarak yapılarak MEBBİS İSG sistemine işlenmiştir."

K4: "Bu konuda olumlu katkısı olmuştur."

K10: "Evet tatbikatların zamanında yapılmasına ve etkili olmasına katkı sağlamıştır."

K12: "Evet, yapılan tahliye tatbikatları ile."

K23: "Tetkik ettiğim kurumlarda genel olarak acil durum yönetim planlarının düzgün işlediğini gördüm."

K36: "Tatbikat bilinci ve görevlilerin eğitimi olmaları farkındalık yaratmaktadır."

Hayır;

K3: "Maalesef ISO 45001 belgesi almak için başvurmuş okul ve kurumlardan bazılarının tatbikatleri zamanında yapmadığı ve sisteme işlemediği görülmekte."

K21: "ISO 45001 standardının bu konuda kısıtlı kaldığını, standarttan bağımsız olarak kurum yöneticilerinin bu olaya bakış açılarına göre değiştiğini düşünüyorum."

K38: "ISO 45001 Standardının kurumların acil durumların yönetimi konusunda çok da fazla olumlu katkı sağladığını düşünmüyorum. Çünkü standart olmasa bile bu işlemler yasal olarak yapılmak zorunda."

Kısmen;

K5: "Bu konuda kısmen etkili olduğunu gözlemledim."

K7: "Acil durum eylem planlarının planlanması ve uygulanmasında etkisinin az olduğunu düşünüyorum."

K29: "Standardın en önemli şartlarından biri olan acil durumlarla ilgili iş ve işlemlerin İSG Kalite Yönetim Sistemi belgesi alan kurumlarda daha yerli yerinde uygulandığı kanaatindeyim."

K44: "Kısmen etkisinin olduğu söylenebilir."

Araştırmaya katılan tetkikçilerin, kurum çalışanlarında İSG uygulamaları konusunda ortak bir kültür oluşmasına katkı sağlama durumuna dair değerlendirmeleri Çizelge 4.17 de verilmiştir.

Çizelge 4.17: Kurum Çalışanlarında İSG Uygulamaları Konusunda Ortak Bir Kültür Oluşmasına Katkı Sağlama Durumuna Yönelik Bulgular

Kategori	Sayı	Yüzde	Tetkikçi Numaraları
Evet	31	68.89%	K1, K2, K4, K7, K8, K9, K10, K12, K13, K15, K20, K24, K25, K27, K28, K29, K31, K32, K33, K34, K35, K36, K37, K39, K41, K42, K43, K44, K45
Hayır	6	13.33%	K11, K17, K19, K22, K30, K38
Kısmen	8	17.78%	K3, K5, K6, K14, K16, K18, K21, K23, K26, K40

Çizelge 4.17, kurum çalışanlarında iş sağlığı ve güvenliği (İSG) uygulamaları konusunda ortak bir kültür oluşmasına katkı sağlama durumunu incelemektedir. Yanıtlar "Evet", "Hayır" ve "Kısmen" olmak üzere üç kategori altında sınıflandırılmıştır. "Evet" diyen 31 tetkikçi, katılımcıların %68.89'unu

oluşturmaktadır ve bu tetkikçiler, kurumun çalışanlar arasında İSG uygulamaları konusunda ortak bir kültür oluşturulmasına önemli ölçüde katkı sağladığını belirtmiştir. "Hayır" diyen 6 tetkikçi, katılımcıların %13.33'ünü temsil etmektedir ve bu katılımcılar, kurumun bu alanda yeterli bir katkı sağlamadığını ifade etmiştir. "Kısmen" yanıtını veren 8 tetkikçi ise katılımcıların %17.78'ini oluşturmaktadır ve bu tetkikçiler, kurumun çalışanlar arasında İSG uygulamaları konusunda ortak bir kültür oluşmasına kısmen katkıda bulunduğunu, ancak bu katkının tam anlamıyla yeterli olmadığını vurgulamıştır. Kategorilere ait bazı katılımcıların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

Evet ;

K1: "Evet, ortak bir kültür oluşmasına etkisi olmuştur."

K4: "Bu standardı uygulayan kurumlarda ortak bir İSG kültürü oluşturmuştur."

K8: "Evet sağlamıştır."

K10: "Çalışanlar ile ilgili yapılan eğitimler ortak bir kültür oluşmasını sağlamaktadır."

K12: "Evet, sürece çalışanların dahil olması bu etkiyi ortaya çıkarmıştır."

K24: "Evet, ortak bir kültürün oluşması için yapılan çalışmalar etkili olmuştur."

Hayır;

K11: "Bu standardın ortak kültür oluşturmada çok etkili olmadığını gördüm. Bu olay biraz da okul kurum iklimine bağlı."

K19: "Bu konuda çok fayda sağlamadığı anlaşılmaktadır."

K30: "Bu kurumlarda en zayıf olan konulardan birisi de budur. Bazı okullarda ISO 45001 standardının uygulandığının bile farkında olmayan çalışanlar vardı."

Kısmen;

K3: "Çok az etkisi olduğunu düşünüyorum."

K5: "Kısmen etkisi olduğunu düşünüyorum."

K14: "Kısmen sağlamıştır."

K18: "Kısmen de olsa yine de katkısı olmuştur."

Araştırmaya katılan tetkikçilerin, Tespit edilen uygunsuzlukların giderilmesinde, öngörülen makul sürelerde düzeltici faaliyetler gerçekleştirilmesine durumuna dair değerlendirmeleri Çizelge 4.18 de verilmiştir.

Çizelge 4.18: Tespit edilen uygunsuzlukların giderilmesinde, öngörülen makul sürelerde düzeltici faaliyetler gerçekleştirilmesine yönelik bulgular

Kategori	Sayı	Yüzde	Tetkikçi Numaraları
Evet	22	48.89%	K1, K2, K5, K8, K9, K11, K20, K27, K29, K31, K33, K35, K36, K37, K40, K44, K45
Hayır	10	22.22%	K3, K6, K10, K14, K17, K18, K21, K22, K23, K34
Kısmen	13	28.89%	K4, K7, K12, K13, K15, K16, K19, K24, K25, K26, K28, K30, K32, K38

Çizelge 4.18, Tespit edilen uygunsuzlukların giderilmesinde, öngörülen makul sürelerde düzeltici faaliyetler gerçekleştirilmesine yönelik görüşler değerlendirmektedir. Yanıtlar "Evet", "Hayır" ve "Kısmen" olmak üzere üç kategori altında incelenmiştir. "Evet" diyen 22 tetkikçi, katılımcıların %48.89'unu oluşturmaktadır ve bu tetkikçiler, kurumun İSG uygulamaları konusunda uygunsuzlukların giderilmesinde, öngörülen makul sürelerde düzeltici faaliyetler gerçekleştirildiğini belirtmiştir. "Hayır" diyen 10 tetkikçi, katılımcıların %22.22'sini temsil etmektedir ve bu katılımcılar, kurumun bu alanda etkili bir katkı sağlamadığını ifade etmiştir. "Kısmen" yanıtını veren 13 tetkikçi ise katılımcıların %28.89'unu oluşturmaktadır ve bu tetkikçiler, kurumun çalışanlarda İSG uygulamaları konusunda uygunsuzlukların giderilmesinde, öngörülen makul sürelerde düzeltici faaliyetler gerçekleştirilmesi konusunda kısmen katkı bulunduğunu, ancak bu katkının tam anlamıyla yeterli olmadığını dile getirmiştir. Kategorilere ait bazı katılımcıların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

Evet ;

K1: "Evet."

K2: "Evet."

K5: "Evet."

K8: "Düzeltilen faaliyetler ivedilikle uygulanmakta ve kontrol altında tutulmaktadır."

K9: "Evet, uygunsuzluklar verilen termin sürelerinde giderilmiştir."

K11: "Evet genelde zamanında kapatılmaktadır."

Hayır;

K3: "Uygunsuzlukların belirlenen sürelerde kapatılmadığını gördüm."

K6: "Hayır, hiçbir etkisinin olduğuna inanmıyorum."

K10: "Hayır, birçok okulda uygunsuzlukların verilen termin süresinde kapatılmadığını gördüm."

Kısmen;

K4: "Bu konuda çok az kurumda bu işlerin iyi ilerlediğine şahit oldum."

K7: "Kısmen düzeltici faaliyetler yapılmıştır."

K12: "Kısmen, mali ihtiyaçların karşılanması esnasındaki aksaklıklardan kaynaklı."

K30: "Bu konuda da okul ve kurumlar çok zayıf. Birçok kurumda düzeltici faaliyetlerin etkili yapılmadığı görülmüştür."

Araştırmaya katılan tetkikçilerin, kurumun İSG kapsamında istatistiki verilerin toplanması ve değerlendirilmesine katkı sağlama durumuna dair değerlendirmeleri Çizelge 4.19 da verilmiştir.

Çizelge 4.19: Kurumun İSG Kapsamında İstatistiki Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesine Katkı Sağlama Durumuna Yönelik Bulgular

Kategori	Sayı	Yüzde	Tetkikçi Numaraları
Evet	29	64.44%	K1, K2, K4, K5, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K20, K21, K23, K24, K27, K28, K29, K31, K32, K33, K35, K36, K37, K41, K42, K43, K44, K45
Hayır	6	13.33%	K3, K6, K19, K30, K38, K39
Kısmen	10	22.22%	K7, K15, K16, K17, K18, K22, K25, K26, K34, K40

Çizelge 4.19, kurumun iş sağlığı ve güvenliği (İSG) kapsamında istatistiki verilerin toplanması ve değerlendirilmesine katkı sağlama durumuna ilişkin bulguları sunmaktadır. Yanıtlar "Evet", "Hayır" ve "Kısmen" olmak üzere üç kategori altında sınıflandırılmıştır. "Evet" diyen 29 tetkikçi, katılımcıların %64.44'ünü oluşturmaktadır. Bu tetkikçiler, kurumun İSG verilerinin toplanması ve değerlendirilmesine katkı sağladığını belirtmiştir. "Hayır" diyen 6 tetkikçi,

katılımcıların %13.33'ünü temsil etmektedir ve bu katılımcılar, kurumun İSG verilerinin toplanması ve değerlendirilmesi sürecine katkı sağlamadığını ifade etmiştir. "Kısmen" yanıtını veren 10 tetkikçi ise katılımcıların %22.22'sini oluşturmaktadır. Bu tetkikçiler, kurumun İSG verilerinin toplanması ve değerlendirilmesine kısmen katkı sağladığını, ancak bu katkının yeterli düzeyde olmadığını belirtmiştir. Kategorilere ait bazı katılımcıların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

Evet ;

K1: "Evet, veriler toplanıp değerlendirilmesinde bu standardın etkisi olmuştur."

K4: "Sağlamıştır."

K8: "Veriler sağlıklı bir şekilde tutulmaktadır."

K10: "Evet, özellikle belgelendirme sürecinde verilere ait dokümantasyon yapılmaktadır."

K12: "Evet, kurumun kendi iç dinamiklerini ortaya çıkarması açısından önemli olduğunu düşünüyorum."

K21: "Evet, bu konuda ciddi katkısı olmuştur."

Hayır;

K3: "Tetkiklerde gördüğüm kadarıyla etkili olmamıştır."

K6: "Hayır, çok fazla katkı sağlamamıştır."

K19: "Bu konuda çok fazla verinin toplanamadığı görülmektedir."

Kısmen;

K7: "Kısmen katkısı olmuş olabilir."

K15: "Dokümantasyon genelde başka kurumlardan kopyala yapıştır şeklinde yapılmıştır."

K16: "Kurum, standardın kurulumu aşamasında hazır dokümanlar kullanmakta ve kendine özgü doküman üretmekte zorlanmaktadır."

K40: "Kısmen katkı sağlamıştır."

Araştırmaya katılan tetkikçilerin, Kurumda İSG kapsamında yapılan iyileştirme faaliyetleri ve bu faaliyetlerin sürekliliğinin sağlanmasına katkıda bulunma durumuna dair değerlendirmeleri Çizelge 4.20 de verilmiştir.

Çizelge 4.20: Kurumda İSG Kapsamında Yapılan İyileştirme Faaliyetleri ve Bu Faaliyetlerin Sürekliliğinin Sağlanmasına Katkıda Bulunma Durumuna Yönelik Bulgular

Kategori	Sayı	Yüzde	Tetkikçi Numaraları
Evet	27	60.00%	K1, K2, K7, K9, K10, K11, K12, K22, K23, K24, K25, K28, K29, K31, K32, K33, K34, K35, K36, K37, K39, K41, K43, K45
Hayır	3	6.67%	K6, K17, K19
Kısmen	15	33.33%	K3, K4, K5, K8, K13, K14, K15, K16, K18, K20, K21, K26, K27, K38, K40, K42, K44

Çizelge 4.20, kurumda iş sağlığı ve güvenliği (İSG) kapsamında gerçekleştirilen iyileştirme faaliyetlerinin ve bu faaliyetlerin sürekliliğinin sağlanmasına yönelik bulguları değerlendirmektedir. Toplam 45 tetkikçiden alınan yanıtlar, "Evet", "Hayır" ve "Kısmen" olmak üzere üç kategori altında toplanmıştır. İlk kategoride, "Evet" yanıtını veren 27 tetkikçi yer almakta ve bu grup, toplam katılımcıların %60 'ını oluşturmaktadır. Bu tetkikçiler, kurumun İSG iyileştirme faaliyetlerine ve bu faaliyetlerin sürekliliğine önemli ölçüde katkıda bulunduğunu ifade etmişlerdir. İkinci kategoride, "Hayır" yanıtını veren 3 tetkikçi bulunmaktadır ve bu grup, katılımcıların %6.67'sini temsil etmektedir. Bu tetkikçiler, kurumun İSG iyileştirme faaliyetlerinin sürekliliğini sağlamada yetersiz kaldığını belirtmişlerdir. Son kategoride ise "Kısmen" yanıtını veren 15 tetkikçi yer almakta ve bu grup, toplam katılımcıların %33.33'ünü oluşturmaktadır. Bu tetkikçiler, kurumun İSG iyileştirme faaliyetlerine kısmen katkıda bulunduğunu ancak bu katkının yeterli seviyede olmadığını ya da tutarsız olabileceğini dile getirmişlerdir. Kategorilere ait bazı katılımcıların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

Evet ;

K1: "Evet, standardın 10. maddesinin bir şartı gereği kurumlar bunları yapmak zorundalar."

K2: "Evet ama birçok kurum formaliteden bu işleri yapıyor."

K9: "Evet, özellikle yöneticilerin değişmediği kurumlarda bu konuda iyi örnekler olabiliyor."

K11: "Evet."

K23: "Evet, katkısı olmuştur."

K36: "Sürekliliği ve sürekli iyileştirmeye katkı sağlamaktadır."

Hayır;

K6: "Hayır, okulda yönetim kadrosu değiştiği zaman yeni gelen yönetim sistemin devamı konusunda isteksiz davranabiliyor."

K17: "Bu konuda kurumların çalışmaları yeterli değildir."

K19: "Belge alırken gerekli şartlar sağlansa da bu faaliyetlerin sürekliliği sağlanmamaktadır."

Kısmen;

K3: "Az katkısı olmuştur. Çünkü birçok kurum sistemi formaliteden kurduktan sonra bir daha ilgilenmiyor."

K4: "Kurum iyileştirmeye ve bunu sürekli yapmaya pek istekli olmuyor."

K13: "Belgelendirme ve ilk gözetim denetiminden sonra ikinci gözetim denetimlerinde bu konuda çok az çalışmanın yürütüldüğü görülmekte."

K38: "Kısmen katılabilirim. Çünkü İSG Yönetim sisteminin kuruluşunda üst yönetim yani kurum yöneticileri için içinde aktif bulunmuşsa sistemin iyileştirilmesi ve sürekliliğinin sağlanması konusu da pozitif bir çizgi izlemektedir."

Araştırmaya katılan tetkikçilerin, okul/ kurum türüne göre (Anaokulu, İlkokul, Ortaokul, Anadolu Lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi) uygulamanın etkinliğinde farklılık olma durumuna dair değerlendirmeleri Çizelge 4.21 de verilmiştir.

Çizelge 4.21: Okul/ Kurum Türüne Göre (Anaokulu, İlkokul, Ortaokul, Anadolu Lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi) Uygulamanın Etkinliğinde Farklılık Olma Durumuna Yönelik Bulgular

Kategori	Sayı	Yüzde	Tetkikçi Numaraları
Evet	29	64.44%	K1, K4, K5, K8, K9, K11, K13, K14, K16, K17, K18, K19, K22, K24, K25, K26, K27, K28, K29, K32, K33, K34, K35, K36, K37, K38, K41, K42, K43
Hayır	6	13.33%	K2, K3, K6, K7, K12, K23
Kısmen	10	22.22%	K10, K15, K20, K21, K30, K31, K39, K40, K44, K45

Çizelge 4.21, okul ve kurum türüne göre (Anaokulu, İlkokul, Ortaokul, Anadolu Lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi) uygulamanın etkinliğinde farklılık olup olmadığına dair bulguları göstermektedir. Yanıtlar "Evet", "Hayır" ve "Kısmen" olmak üzere üç kategori altında toplanmıştır. "Evet" diyen 29 tetkikçi, katılımcıların %64.44'ünü oluşturmaktadır. Bu katılımcılar, okul veya kurum türüne göre uygulamanın etkinliğinde farklılıklar olduğunu belirtmiştir. "Hayır" diyen 6 tetkikçi, katılımcıların %13.33'ünü temsil etmektedir. Bu tetkikçiler, uygulamanın etkinliğinde herhangi bir farklılık olmadığını ifade etmiştir. "Kısmen" yanıtını veren 10 tetkikçi ise katılımcıların %22.22'sini oluşturmaktadır. Bu grup, uygulamanın etkinliğinde bazı durumlarda farklılıklar olabileceğini ancak bu farklılıkların her zaman belirgin olmadığını dile getirmiştir. Kategorilere ait bazı katılımcıların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

Evet ;

K1: "Evet, Anaokullarında İSG riskleri daha az olduğundan bu kurumlarda uygulanmasının daha kolay olduğunu gözlemledim."

K4: "En çok ihtiyaç duymasına rağmen Meslek Liselerinde farkındalık az olduğunu düşünüyorum."

K11: "Evet var. Mesleki ve Teknik Anadolu liselerinde atölye ve laboratuvarlardan dolayı kullanılan makine ve teçhizat ilave tehlike arz etmekte. Bundan dolayı da bu okullarda 45001 İSG yönetim biçiminin uygun şekilde sürdürülmesi çok daha zor olmaktadır."

K24: "Evet, tehlike grubuna göre az tehlikeli sınıfta yer alan okul ve kurumlarda ISO 45001 standardı daha kolay uygulanabilmektedir."

K30: "Evet, ISO 45001 standardının en kolay ve etkili uygulandığı kurumlar yukarıdan aşağıya doğru, Anaokulu, ilkokul, ortaokul ve liselerdir. En zor uygulanabilen okullar ise mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarıdır."

Hayır;

K2: "Hayır, tüm kurumlarda etkili bir şekilde uygulanabilir."

K3: "Belirgin bir fark yok."

K12: "Hayır, burada üst yönetimin vizyon ve misyonunun etkili olduğu kanaatindeyim."

Kısmen;

K10: "Hayır, hepsinde aynı etkinlikte uygulanmıyor."

K15: "Hayır, okul yönetiminin bu işi sahiplenmesiyle doğru orantılıdır."

K21: "Okul türü ile birlikte yönetimin işi sahiplenmesiyle de ilgilidir."

K39: "Anaokulu ve ilkokullarda uygulama daha etkindir."

K40: "Evet okul öncesi kurumlarda daha etkin uygulanabilmekte."

Araştırmaya katılan tetkikçilerin, TS ISO 45001 Standardının okul ve kurumlarda uygulanmasının etkinliğine yönelik görüşlere dair değerlendirmeleri Çizelge 4.22 de verilmiştir.

Çizelge 4.22: TS ISO 45001 Standardının Okul ve Kurumlarda Uygulanmasının Etkinliğine Yönelik Görüşlere Yönelik Bulgular

Kategori	Yüzde	Sayı	Tetkikçi Kodları
Yasal Zorunluluk ve Güvenlik İmajı	6.67%	3	K1, K9, K20
Pozitif Ayrımcılık ve Teşvik	11.11%	5	K2, K8, K21, K33, K40
Anlaşılabilirlik ve İnanç	6.67%	3	K3, K19, K30
Meslek Liselerine Özel İlgi	8.89%	4	K4, K11, K17, K25
Sürdürülebilirlik ve Çalışan Katılımı	15.56%	7	K5, K10, K18, K24, K29, K37, K45
Rehberlik ve Denetim Eksiklikleri	4.44%	2	K6, K11
Farkındalık Oluşturma Faaliyetleri	8.89%	4	K7, K14, K31, K39
Danışmanlık ve Yetkinlik Artırma	4.44%	2	K11, K12
Güvenlik Kültürünün Artırılması	11.11%	5	K12, K27, K28, K34, K44
Finansal Destek ve Kaynak Sağlanması	15.56%	7	K22, K32, K38, K39, K40, K41, K42
Dokümantasyon ve Dijitalleşme	6.67%	3	K15, K23, K36
Çalışan ve Öğrenci Katılımı	6.67%	3	K30, K43, K45
Yönetim ve Ekip Çalışması	15.56%	7	K24, K26, K30, K32, K35, K36, K44

Çizelge 4.22 de, TS ISO 45001 Standardının okul ve kurumlarda uygulanmasının etkinliği ile ilgili farklı temalara göre tetkikçi yanıtlarını sınıflandırıp yüzdelerle dağılımları ve tetkikçi kodlarını içermektedir. Bu veriler, standartın uygulanması sırasında karşılaşılan başlıca konuları ve elde edilen sonuçları göstermektedir. Kategorilere ait bazı katılımcıların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

Yasal Zorunluluk ve Güvenlik İmajı: Katılımcıların %6.67'si (Tetkikçi Kodları: K1, K9, K20), TS ISO 45001'in yasal zorunlulukları karşıladığını ve

kurumların güvenlik imajını güçlendirdiğini belirtmiştir. Bu, standartın okul ve kurumlarda yasal uyumluluğun sağlanmasında ve kurumların dışa dönük güvenilirliğinin artırılmasında önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Pozitif Ayrımcılık ve Teşvik: %11.11'lik bir kesim (K2, K8, K21, K33, K40), standartın pozitif ayrımcılık ve teşviklerle entegrasyonunu desteklemekte, bu da okul ve kurumların iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarını geliştirmeleri için ek motivasyon sağlamaktadır.

Anlaşılabilirlik ve İnanç: %6.67'lik bir grup (K3, K19, K30), standartın anlaşılabilirliği ve uygulamaya olan inancı artırma konusunda etkili olduğunu ifade etmiştir. Bu, ISO 45001'in kullanım kolaylığı ve kabulünü işaret eder.

Meslek Liselerine Özel İlgi: %8.89'luk bir kesim (K4, K11, K17, K25), meslek liselerinde standartın özel ilgi görmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu, mesleki eğitimde özel güvenlik ve sağlık ihtiyaçlarının önemini gösterir.

Sürdürülebilirlik ve Çalışan Katılımı: %15.56 (K5, K10, K18, K24, K29, K37, K45), sürdürülebilir uygulamalar ve çalışan katılımının artırılmasının önemini vurgulamaktadır. Bu, standartın uzun vadeli başarısını destekleyen önemli unsurlardır.

Rehberlik ve Denetim Eksiklikleri: %4.44 (K6, K11), rehberlik ve denetim konusundaki eksiklikleri işaret ederek, bu alanlarda iyileştirmeler gerektiğini belirtmiştir.

Farkındalık Oluşturma Faaliyetleri: %8.89 (K7, K14, K31, K39), farkındalık yaratma faaliyetlerinin önemini vurgulayarak, bu tür eğitimlerin standartın etkinliğini artırabileceğini öne sürmüştür.

Danışmanlık ve Yetkinlik Artırma: %4.44 (K11, K12), yetkinlik artırma ve danışmanlık hizmetlerinin daha fazla vurgulanması gerektiğini belirtmiştir.

Güvenlik Kültürünün Artırılması: %11.11 (K12, K27, K28, K34, K44), güvenlik kültürünün geliştirilmesinin, standartın başarılı bir şekilde uygulanmasında kilit bir rol oynadığını göstermiştir.

Finansal Destek ve Kaynak Sağlanması: %15.56 (K22, K32, K38, K39, K40, K41, K42), finansal destek ve kaynakların sağlanmasının, standartın uygulanmasını desteklemek için kritik olduğunu vurgulamaktadır.

Dokümantasyon ve Dijitalleşme: %6.67 (K15, K23, K36), etkili dokümantasyon ve dijitalleşme süreçlerinin, standartın uygulanmasında önemli olduğunu belirtmiştir.

Çalışan ve Öğrenci Katılımı: %6.67 (K30, K43, K45), çalışan ve öğrenci katılımının artırılmasının, standartın başarılı uygulanması için önemli olduğunu göstermiştir.

Yönetim ve Ekip Çalışması: %15.56 (K24, K26, K30, K32, K35, K36, K44), yönetim ve ekip çalışmasının, standartın etkin uygulanmasında temel bir rol oynadığını vurgulamıştır.

Bu çeşitli temalar, TS ISO 45001 Standardının okul ve kurumlarda uygulanmasının kompleks ve çok boyutlu bir süreç olduğunu göstermekte olup, bu süreçlerin başarısı için çeşitli faktörlerin göz önünde bulundurulması gerektiğini ortaya koymaktadır. Katılımcıların kategorilerine ait bazı ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

Yasal Zorunluluk ve Güvenlik İmajı

K1: *"Bu standardın okullarda uygulanması, ilgili kurumların yasal zorunluluk olan görev ve sorumluluklarını yerine getirmelerini sağlamaktadır."*

K9: *"Sağlıklı ve güvenli okul politikası kapsamında tüm okulların bu standardı elinden geldiğince uygulaması lazım. Önemli olan belge almak değil."*

K20: *"Tüm okullarda İSG kültürü oluşması açısından çok faydalı bir uygulama olup mümkünse tüm okullarda uygulanmalı."*

Pozitif Ayrımcılık ve Teşvik

K2: *"Standardı uygulayan işveren ve çalışanlarına pozitif ayrımcılık yapılması gerektiğini düşünüyorum."*

K8: *"MEB tarafından okul idareleri teşvik edilmeli ayrıca sistem il milli eğitim müdürlerine anlatılmalıdır."*

K21: *"Çalışanların etkin katılımlarının sağlanması, çalışanlara prosesler hakkında bilgilendirme yapılması. Kurumun hedeflerinin doğru tespit edilmesi ve çalışanların kurumun hedefleri hakkında bilgi sahibi olması."*

K33: "İşveren atamalarında, TS ISO 45001 çalışması yapan personele puana bakılmaksızın öncelik verilmesi."

K40: "Yönetici atama yönetmeliğine bu sistemi kuran okul müdürü ve müdür yardımcılara ek puan verilmesi olumlu bir gelişme."

Anlaşılabilirlik ve İnanç

K3: "Standardın tüm taraflarca çok iyi anlaşılması ve standardın uygulanmasının tüm taraflara belirgin faydalar sağlayacağına herkesin inanmış olması gerekir."

K19: "Sistem kuruluş aşamasında gösterilen önemin devamlılığının sağlanması, okul işveren ve çalışanlarının bu sisteme inanması gerekmektedir."

K30: "ISO 45001 standardı kurulum aşamasında, üst yönetimin sistemi sahiplenmesi ve benimsemesi çok önemli."

Meslek Liselerine Özel İlgi

K4: "Meslek liseleri tehlikeli sınıfta yer almakta ve atölyelerden dolayı da tehlike ve riskleri diğer okullara göre daha fazla olmaktadır. Bu sebeple Meslek Liselerinin daha fazla ilgi göstermesi gerekiyor."

K11: "Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde atölye ve laboratuvarlardan dolayı kullanılan makine ve teçhizat ilave tehlike arz etmekte."

K17: "Kanun kapsamında işveren olarak tanımlanan okul ve kurum yöneticilerine ilgili kanun kapsamında yapılacak iyileştirmeler için ödenek tahsis edilmesi."

K25: "Mesleki ve teknik liselerde bu sistemin kurulması gerekir."

Sürdürülebilirlik ve Çalışan Katılımı

K5: "Sürdürülebilir olması ve tüm çalışanları içine dahil edilmesi başarıyı artırır."

K10: "Sürdürülebilir olmalı. Belge alındıktan sonra neredeyse hiçbir işlem yapılmıyor."

K18: "Tüm çalışanlar sisteme daha etkin katkıda bulunmalı. Genelde çalışan katılımı yetersiz kalıyor."

K24: "Sistem kurulurken üst yönetim istekli ve işin içinde olmalı."

K29: "Çalışanların katılımının sağlanması İSG risklerinin belirlenmesinde ve yönetilmesinde fayda sağlamaktadır."

K37: "Düzenli bir güvenlik kültürü oluşmasına katkı sağlamaktadır."

K45: "Çalışanların süreçte daha etkin olarak yer alması bu sistemin sürekliliğini sağlayacaktır."

Rehberlik ve Denetim Eksiklikleri

K6: "İllerde kurumlara yönelik rehberlik çalışması yetersiz. Kurumlar aynı dokümanı isim değiştirerek kullanıyor."

K11: "Danışmanlık ve iç tetkik yapan uzmanların yetkinliğinin artırılması gerekir."

Farkındalık Oluşturma Faaliyetleri

K7: "Tüm çalışanlarda farkındalık oluşturma faaliyetleri etkin olmalı."

K14: "Standartın uygulanması için öncelikli olarak personel yetkinliklerinin sağlanması gerekmektedir."

K31: "Sistemin kurulması konusunda teşvik edici önlemlerin alınması etkili olacaktır."

K39: "Çalışan katılımı yanında öğrenci katılımının da sağlanması, İSG uygulamalarının etkinliğinin ve performansın değerlendirilmesi uygun olacaktır."

Danışmanlık ve Yetkinlik Artırma

K11: "Danışmanlık ve iç tetkik yapan uzmanların yetkinliğinin artırılması gerekir."

K12: "Sistemin kurulması ve sürdürülebilir kılınması okullarımızda güvenlik kültür algı seviyesinin artmasına ve daha güvenli okullara ulaşılmasına büyük katkı sağlamaktadır."

Güvenlik Kültürünün Artırılması

K12: "Sistemin kurulması ve sürdürülebilir kılınması okullarımızda güvenlik kültür algı seviyesinin artmasına ve daha güvenli okullara ulaşılmasına büyük katkı sağlamaktadır."

K27: "ISO 45001 Standardı alan kurumların tetkikinde özellikle acil durumlarda kaçış yolları ve yangın merdivenlerinin yetersiz olduğu görülmekte."

K28: "Bakanlığımız ödenek konusunda bu belgeyi almış veya alacak okullarımıza öncelik verirse inandırıcılığı artar diye düşünüyorum."

K34: "Okul ve kurum müdürlerinin sirkülasyon sıklığının, standardın uygulamalarına dair etkinliklerine negatif katkısı olduğunu düşünüyorum."

K44: "Bu standardı hakıyla kurup işleten bir okul veya kurumun daha sağlıklı ve güvenli olacağı kanaatindeyim."

Finansal Destek ve Kaynak Sağlanması

K22: "ISO 45001 İSG standardı belgesi alan kurumların bu süreçte belirledikleri uygunsuzlukların giderilmesi için maddi desteğe ihtiyaç duyduklarında MEB gerekli desteği vermelidir."

K32: "Finansal kaynak ihtiyaçları karşılanabilmeli."

K38: "Uygulayıcıların yaptıkları işin farkına varmalarını sağlayacak direktiflerin etkinliğinin artırılması ve kaynak ihtiyacının gecikmeden karşılanabilir hale getirilmesi."

K39: "Çalışan katılımı yanında öğrenci katılımının da sağlanması, İSG uygulamalarının etkinliğinin ve performansın değerlendirilmesi uygun olacaktır."

K40: "Yönetici atama yönetmeliğine bu sistemi kuran okul müdürü ve müdür yardımcılara ek puan verilmesi olumlu bir gelişme."

K41: "Bu standardı kuran ve belge alan okul müdürlerine ek puan veriliyor. Bu çok olumlu bir gelişme."

K42: "Tüm kurumlarımızda gerek çalışan gerek öğrenci gerekse misafirlerin güvenlikleri adına kesinlikle tüm kurumlarımızda etkin şekilde kullanılmalıdır."

Dokümantasyon ve Dijitalleşme

K15: "Sistemin işletilmesinde kayıtların oluşturulmasına önem verilmelidir."

K23: "Yeni okul binalarının fiziki yapıları İSO 45001 ve İSG mevzuatına uygun yapılmalıdır."

K36: "TS ISO 45001 standardı dışında eğitim kurumları için ayrı bir İSG standardı geliştirilmelidir."

Çalışan ve Öğrenci Katılımı

K30: "ISO 45001 standardı kurulum aşamasında, üst yönetimin sistemi sahiplenmesi ve benimsemesi çok önemli."

K43: "Standart belgesi alındıktan sonra özellikle uygulamalara daha fazla önem verilmeli, formaliteden işler yürütülmemelidir."

K45: "Çalışanların süreçte daha etkin olarak yer alması bu sistemin sürekliliğini sağlayacaktır."

Yönetim ve Ekip Çalışması

K24: "Sistem kurulurken üst yönetim istekli ve işin içinde olmalı."

K26: "Yönlendirici ve teşvik edici idari düzenlemelerin yapılması, kurum yöneticisi ile birlikte tüm çalışma ekibine yönelik pozitif katkı sağlayıcı uygulamalar geliştirilmelidir."

K30: "ISO 45001 standardı kurulum aşamasında, üst yönetimin sistemi sahiplenmesi ve benimsemesi çok önemli."

K32: "Finansal kaynak ihtiyaçları karşılanabilmeli."

K35: "Bu konuda çalışma yapan okullara kaynak vb. desteklemenin önceliklendirilmesi sistemin yaygınlaşmasına katkı sağlayacaktır."

K36: "TS ISO 45001 standardı dışında eğitim kurumları için ayrı bir İSG standardı geliştirilmelidir."

K44: "Bu standardı hakkıyla kurup işleten bir okul veya kurumun daha sağlıklı ve güvenli olacağı kanaatindeyim."

5. TARTIŞMA

Araştırmamızda elde edilen bulgular, TS ISO 45001 standardının okul ve kurumlarda uygulanmasının çeşitli boyutlarda değerlendirilmesini ve bu standartların getirdiği olumlu etkileri ortaya koymaktadır. Harmancı (2024) tarafından hesaplanan Cronbach's Alpha değeri 0,977 olarak bulunmuş olup, bu değer ölçeğin yüksek bir güvenilirlik seviyesine sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, Kocaay ve Ocaktan (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada hesaplanan 0,914 Cronbach's Alpha değeri ile uyumludur ve ölçeğin güvenilirliğini doğrulamaktadır.

Araştırmada kullanılan iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı ölçeği, bireylerin bu alandaki yeterliliklerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. 1070 katılımcının ortalama puanı 102,73 olup, bu değer orta düzeyde bir yeterlilik algısına işaret etmektedir. Harmancı (2024) çalışmasında elde edilen ortalama puan 84,34 iken, Kocaay (2020) çalışmasında bu değer 87,28 olarak bulunmuştur. Bu farklılıklar, örneklem gruplarının özelliklerine ve çalışma koşullarına bağlı olarak değişiklik gösterebileceğini düşündürmektedir.

Yaş grupları arasında iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı açısından anlamlı farklar tespit edilmiştir. 20-35 yaş grubunun en düşük algı puanına sahip olduğu, 46 yaş ve üstü grubun ise en yüksek algı puanına sahip olduğu belirlenmiştir. Dragano ve diğerleri (2018) tarafından İtalya'da gerçekleştirilen benzer bir çalışmada da, yaşça büyük çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusundaki farkındalıklarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durum, yaşlı çalışanların daha fazla deneyime sahip olmaları ve iş sağlığı ve güvenliği konularında daha fazla tecrübe kazanmaları ile açıklanabilir.

Cinsiyet açısından yapılan değerlendirmede, erkeklerin iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algılarının kadınlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Gül (2015) tarafından yapılan çalışmada cinsiyetin iş sağlığı ve güvenliği algısı üzerinde etkili olmadığı belirtilse de, diğer çalışmalar cinsiyetin bu algıyı etkileyen bir faktör olabileceğini göstermektedir (Aydın, 2014; Çabuş, 2014).

Eğitim düzeyinin iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu saptanmıştır. Lisansüstü eğitim düzeyine sahip bireylerin algı puanları, lisans düzeyine sahip olanlardan daha yüksektir. Bu bulgu, eğitim düzeyinin artmasının iş sağlığı ve güvenliği algısını olumlu yönde etkilediğini desteklemektedir (Kocaay ve Küçük-Biçer, 2022).

Çalışma pozisyonları açısından değerlendirildiğinde, yönetici pozisyonunda olan katılımcıların iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algılarının ğretmen ve yardımcı personel pozisyonundakilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, yöneticilerin iş sağlığı ve güvenliği konularında daha fazla bilgi ve farkındalığa sahip olmalarından kaynaklanabilir. Ancak, Kocaay (2020) ve Yıldırım ve diğerleri (2015) tarafından yapılan çalışmalarda, mesleklerin iş sağlığı ve güvenliği algısı üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı belirtilmiştir.

Öğretim branşları arasında da iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısında anlamlı farklar gözlemlenmiştir. Anaokulu branşında çalışanların algı puanları, Anadolu Lisesi branşında çalışanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu, farklı ğretim branşlarının iş sağlığı ve güvenliği algısını etkileyebileceğini göstermektedir. Guerin (2019) tarafından yapılan çalışmada da, meslek ve teknik öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliği farkındalıklarının diğer branş öğretmenlerine göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

ISO 45001 İSGYS faaliyet alanı, çalışan sayısı ve büyüklüğüne bakılmaksızın tüm işyerlerinde uygulanabilmektedir (Darabont vd., 2017). Bu alışma da ISO 45001 İSGYS eğitim kurumlarında uygulanabildiğini göstermektedir. ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sisteminin eğitim kurumlarında uygulanmasının etkinliğine dair elde edilen sonuçlar, literatürdeki bulgularla örtüşmektedir. İş sağlığı ve güvenliği (İSG) sistemlerinin etkin bir şekilde uygulanmasının, kurumların genel güvenlik kültürünü güçlendirdiği ve çalışanların farkındalığını artırdığı bilinmektedir. Örneğin, Clarke (2006) tarafından yapılan bir çalışmada, güçlü bir İSG yönetim sistemi uygulayan kurumların, çalışanlarının tehlikeleri daha iyi algıladıkları ve iş yerinde güvenli davranışlar sergiledikleri vurgulanmaktadır. Bu sonuç, araştırmaya katılan tetkikçilerin İSG farkındalığını artırmada etkili olduklarını belirtmeleriyle paraleldir. Çalışmanın bulgularının aksine Demirel (2022) araştırmasında, iş sağlığı ve güvenliği farkındalığının yetersizliği faktörü ne çıktığını bildirmiştir.

Bu çalışmada araştırılan, çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği tehlike ve risklerine ilişkin farkındalığına katkıda bulma durumuna yönelik katılımcıların %73,33'ü İSG tehlike ve risklerine ilişkin farkındalığını artırmada ISO 4001 Standardının uygulanmasının etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Bu oran kurumun İSG farkındalığına katkıda bulunmakta olduğunu, fakat bu katkının kimi zaman yeterli seviyede olmadığını veya tutarsız olduğunu göstererek Çanakkale örneği ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca katılımcıların %8,89'u İSG farkındalığını artırmaya yönelik eğitimlerin düzenlenmesinin önemli olduğunu vurgulamıştır. Benzer bir çalışmada eğitim kurumlarında sağlıklı ve güvenli bir ortam oluşturulmasında sağlık, güvenlik ve çevre yönetim sistemlerinin entegre uygulanmasının önemi vurgulanmıştır (Poursadeqiyan ve Arefi, 2020).

Bu çalışmada, ISO 45001 İSGYS'nin uygulandığı okullarda İSG hakkında ortak bir kültürün oluşmasında etkili olduğu tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalar bir işyerinde İSG kültürünün yüksek olması o işyerinde kazalardan daha etkin korunduğunu göstermektedir. (Arpat, 2015). İlkokul öğrencileri ile yapılan bir araştırmada, öğrencilerin İSG eğitimi aldıktan sonra İSG algılarının önemli oranda arttığını göstermiştir. (Tekin vd., 2021). Bu çalışmada oraya konulan kurum içi İSG farkındalık ve eğitim programlarının kapsamının genişletilmesini veya derinleştirilmesi önerisiyle örtüşmektedir. Öğrencilerin sağlıklı ve güvenli ortamlarda öğrenmeye daha motive olabilmektedir (Kibriya ve Jones, 2021). Okullarda sağlıklı ve güvenli eğitim ortamlarının sağlanabilmesi için çevre, sağlık ve güvenlik alanlarında entegre yönetim sistemlerinin kurulması bir ihtiyaç olmuştur (Poursadeqiyan ve Arefi, 2020).

ISO 45001 Standardının yasal uyum süreçlerine katkısı üzerine elde edilen sonuçlar da, mevcut literatürle uyumludur. Gallagher ve ark. (2001) çalışmasında, İSG standartlarının yasal gerekliliklerle uyumlu olmasının, iş yerlerinde hem yasal riskleri azaltmada hem de güvenlik standartlarını yükseltmede kritik bir rol oynadığı ifade edilmektedir. Bu da, tetkikçilerin büyük çoğunluğunun ISO 45001'in yasal uyuma önemli katkı sağladığını belirtmesiyle örtüşmektedir. Bununla birlikte, bazı özel durumlarda standartın yetersiz kalabileceği veya etkisinin sınırlı olabileceği de literatürde yer alan bir tartışmadır (Robson et al., 2007). Bu durum, bazı katılımcıların ISO 45001'in sınırlı etkisini vurgulayan sonuçlarını desteklemektedir. Koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkinliği üzerine yapılan değerlendirmeler, iş sağlığı

ve güvenliği yönetim sistemlerinin temel amaçlarından birinin, iş kazalarını ve meslek hastalıklarını önlemek olduğunu göstermektedir (Hale ve Hovden, 1998). Ancak, bu tedbirlerin etkinliği, kurumların yapısal ve organizasyonel özelliklerine göre değişiklik gösterebilir. Araştırmada bazı tetkikçilerin koruyucu ve önleyici tedbirlerin yetersizliğine işaret etmeleri, Hale ve Hovden'in (1998) çalışmalarında belirtildiği gibi, uygulamaların yerel koşullara uyum sağlamadığında etkinliğini kaybedebileceğini ortaya koymaktadır. Çalışmanın bulgularının aksine Yavuz ve Gür (2021) çalışmalarının sonucunda araştırma sonuçları, çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) algı düzeyinin medeni durum, aylık gelir, eğitim düzeyi, cinsiyet, pandemi sürecinde alınan İSG önlemleri ve çalışılan kurum gibi etkenlerin bu algı üzerinde belirleyici bir etkisi olmadığını saptanmıştır.

Araştırmada ISO 45001 İSGYS uygulayan eğitim kurumlarında, eğitim ortamlarındaki uygunsuzlukların giderildiği görüşünü tetkikçilerin %48'nin ifade etmesi ve eğitim ortamlarının sağlık ve güvenlik yönünden iyileştirildiğini ifade tetkikçi oranının %60 olması düşündürücüdür. Geri kalan olumsuz görüşler okullarda İSG kapsamında uygunsuzlukların giderilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi konusunda eğitim kurumlarının yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır. Bunun sebebi yine tetkikçilerin diğer görüşlerinde belirttikleri finansal kaynak ihtiyacının karşılanamaması ile birlikte yöneticinin tehlike ve riskleri yönetme yetkinliği ile ilgili olduğu söylenebilir. ISO 45001 İSGYS uygulandığı özel işletmelerde İSG kapsamında çalışma ortamında bulunan uygunsuzluklarının giderilmesi ile sağlık ve güvenlik şartlarının sürekli iyileştirme kapasitesinin, eğitim resmi eğitim kurumlarına oranla daha yüksek olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, TS ISO 45001 standardının uygulanması, kurumların güvenlik imajını güçlendirme ve iç güvenlik kültürünü artırma açısından önemli katkılar sunmaktadır. Pozitif ayrımcılık ve teşvikler, iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarını geliştirmek için ek motivasyon sağlamakta olup, özellikle riskin yüksek olduğu mesleki eğitim kurumlarında daha fazla ilgi ve kaynak yönlendirilmesini gerektirmektedir. Devlet denetimlerinin etkinliği ve sürekli farkındalık oluşturma faaliyetlerinin önemi, iş sağlığı ve güvenliği standartlarının başarısı için kritik unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

6.1.1. Araştırmanın nicel sonuçları

Araştırma sonuçlarına göre, katılımcı profili çoğunlukla lisans düzeyinde eğitim almış bireylerden oluşmakta ve meslek dağılımı itibarıyla öğretmenler ön plana çıkmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısının cinsiyet, eğitim düzeyi, çalışma pozisyonu ve öğretim branşı gibi değişkenlerle önemli ölçüde ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Erkek katılımcıların, kadın katılımcılara kıyasla istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek yeterlilik algısına sahip olduğu saptanmış, bu durum cinsiyetin algı üzerindeki belirgin etkisini ortaya koymuştur. Aynı zamanda, eğitim düzeyinin artışının, yeterlilik algısını anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Özellikle yönetici pozisyonundaki bireylerin, öğretmen ve yardımcı personel pozisyonlarındaki bireylere göre daha yüksek yeterlilik puanlarına sahip olduğu belirlenmiştir.

Yaş gruplarına yönelik yapılan analizlerde, yaşın ilerlemesiyle birlikte yeterlilik algısının arttığı gözlenmiştir; özellikle 46 yaş ve üzeri grup, 20-35 yaş grubuna göre daha yüksek puanlar almıştır. Öğretim branşları açısından yapılan değerlendirmelerde ise, Anadolu lisesi branşı diğer branşlara göre istatistiksel olarak düşük yeterlilik algısına sahip olduğu tespit edilmiştir.

Çalışma süreleri ile yeterlilik algısı arasında yapılan karşılaştırmalarda, farklı çalışma sürelerine sahip gruplar arasında yeterlilik algısı açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu, çalışma süresinin iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısına belirgin bir etki yapmadığını göstermektedir.

Sonuç olarak, lojistik regresyon modeli ile yapılan analizlerde, cinsiyet ve meslek gibi değişkenlerin iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır. Bu bulgular, iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik

algısının çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu ve farklı demografik özelliklerin bu algı üzerinde etkili olabileceğini ortaya koymaktadır.

6.1.2. Araştırmanın nitel sonuçları

Araştırma sonuçları, TS ISO 45001 standardının okul ve kurumlarda uygulanmasının çeşitli boyutlarda tetkikçilerin bakış açısıyla değerlendirilmesine olanak sağlamıştır. Elde edilen bulgular, standardın uygulanmasının, yasal zorunlulukları yerine getirme ve kurumların güvenlik imajını güçlendirme gibi önemli katkılar sunduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle, yasal zorunlulukların yerine getirilmesi, kurumların dışa dönük güvenilirliğini artırarak, kurum içi güvenlik kültürünün güçlenmesine katkıda bulunmuştur. Bu durum, standardın sadece bir zorunluluk olmanın ötesinde, kurumların güvenlik standartlarını yükseltmesine ve sürekliliğini sağlamasına yardımcı olduğunu göstermektedir. Diğer yandan, pozitif ayrımcılık ve teşviklerin entegrasyonu gibi faktörlerin, okul ve kurumların iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarını geliştirmeleri için ek motivasyon sağladığı belirtilmiştir. Bu teşvikler, özellikle riskin yüksek olduğu mesleki eğitim kurumları gibi alanlarda daha fazla ilgi ve kaynağın yönlendirilmesini gerektirmektedir.

Farkındalık oluşturma faaliyetleri ve danışmanlık hizmetlerinin güçlendirilmesi, standardın etkinliğinin artırılmasında kritik rol oynamaktadır. Katılımcılar, bu faaliyetlerin ve hizmetlerin etkinliğini artırmak için daha fazla kaynak ayrılmasının ve sürdürülebilirlik yönünden güçlendirilmesinin önemine vurgu yapmaktadırlar. Aynı zamanda, kurum içi rehberlik ve denetim faaliyetlerinin eksiklikleri, sistemin kapsamlı bir şekilde işlerlik kazanmasını engelleyen faktörler arasında yer almaktadır.

Finansal destek ve kaynak sağlanmasının, standardın uygulanmasında en belirgin etkiye sahip olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle, iyileştirme faaliyetlerinin sürekliliği ve çalışan katılımının sağlanması, maddi desteklerle doğrudan ilişkilendirilmektedir. Bu, standardın uygulama sürecinde karşılaşılan en büyük zorluklardan biri olarak nitelendirilmekte ve sistemin etkinliği için ödenek ve kaynakların zamanında ve yeterli miktarda sağlanmasının elzem olduğu belirtilmektedir.

Sonuç olarak, TS ISO 45001 standardının okul ve kurumlar bazında uygulanmasının etkinliği, kurumların ve yöneticilerin bu süreci ne kadar sahiplendiği ve sürekliliğini sağlama konusundaki isteklilikleriyle doğrudan ilişkilidir. Kurumların, özellikle yönetim değişiklikleri ve çeşitli işlevsel zorluklar nedeniyle standardın gerekliliklerini sürdürmekte zorlandıkları yerlerde, standardın etkinliğinin azaldığı görülmektedir. Bu bağlamda, standardın başarıyla uygulanması ve sürdürülmesi, yalnızca teknik ve finansal yeterliliklerle değil, aynı zamanda kurum içi kültürün ve yönetimin bu süreçlere verdiği önemle de yakından ilişkilidir.

6.2. Öneriler

ISO 45001 standardının iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları üzerindeki olumlu etkilerini göz önünde bulundurarak, ilgili taraflara yönelik aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir. Bu öneriler, ISO 45001 İSG Standardının daha etkili bir şekilde uygulanmasına katkıda bulunacak ve kurumlarda iş sağlığı ve güvenliği yönetim sisteminin daha etkin uygulanmasını sağlayacaktır.

Milli Eğitim Bakanlığı;

1. ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Baş Tetkikçilerinin aynı sorulara farklı bakış açılarıyla yaklaştıkları görülmektedir. Bu sebeple tetkikçilerde ortak bir bakış açısı geliştirilmesi için deneyim paylaşımı, çalıştay vb. etkinliklerin düzenlenmesi yapılan tetkiklerin etkinliğinin artmasına katkı sağlayacaktır.
2. Okul ve kurumlarda, özellikle tehlike ve risklerin yüksek olduğu mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarında, ISO 45001 İSGYS standardının uygulanmasının teşvik edilmesi, bu standardın sağladığı sistematik yapı sayesinde bu okullarda iş sağlığı ve güvenliği kültürünün güçlendirilmesine yardımcı olacaktır.

Kurum Yöneticileri;

1. İş sağlığı ve güvenliği konularında daha fazla sorumluluk üstlenmeli ve bu alanlardaki uygulamaların geliştirilmesine aktif olarak katkı sağlamalıdır. Yöneticilerin konuya olan ilgisi, kurum içinde iş sağlığı ve güvenliği kültürünün yerleşmesine önemli ölçüde katkıda bulunacaktır.

2. İş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalığı artırmak için düzenli eğitim programları ve seminerler organize edilmelidir. Özellikle genç çalışanlar ve daha az deneyime sahip gruplar için hedeflenmiş eğitimler düzenlenmesi faydalı olacaktır.
3. Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusundaki algılarını ve katılımlarını artırmak için pozitif ayrımcılık politikaları ve teşvikler uygulanabilir. Bu tür uygulamalar, özellikle tehlike arz eden iş kollarında çalışanların güvenlik önlemlerine daha fazla dikkat etmelerini sağlayacaktır.
4. İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının farklı meslek grupları ve branşlara göre özelleştirilmesi gerekmektedir. Örneğin, eğitim kurumlarında farklı öğretim branşlarına yönelik spesifik güvenlik önlemleri geliştirilmesi ve uygulanması yapılan eğitimlerin etkinliğini artıracaktır.
5. İş sağlığı ve güvenliği performanslarını düzenli olarak gözden geçirmeli ve belirlenen eksiklikleri gidermek için iyileştirme çalışmaları yürütmelidir. Bu süreç, sadece yasal gereklilikleri karşılamakla kalmayıp, aynı zamanda çalışanların güvenlik bilincini artıracak ve iş kazalarını önleyecektir.
6. İş sağlığı ve güvenliği politikalarının başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için çalışanların katılımı hayati önem taşır. Çalışanlar, iş sağlığı ve güvenliği süreçlerine aktif olarak dahil edilmeli ve önerileri dikkate alınmalıdır. Bu katılım, hem çalışanların sorumluluk bilincini artıracak hem de kurum içindeki güvenlik kültürünü güçlendirecektir.
7. İş sağlığı ve güvenliği süreçlerinin yönetiminde teknolojik çözümler ve dijital araçlar daha fazla kullanılmalıdır. Bu sayede, risklerin daha hızlı tespit edilmesi, izlenmesi ve raporlanması mümkün hale gelir. Özellikle büyük ölçekli işletmelerde, dijitalleşmenin sunduğu avantajlar, iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemlerinin etkinliğini artıracaktır.
8. ISO 45001 standardının uygulanmasında ulusal ve uluslararası en iyi uygulamaların ve deneyimlerin incelenmesi, yerel uygulamalara önemli katkılar sağlayabilir. Diğer ülkelerde başarıyla uygulanan stratejilerin incelenmesi, bu standartların yerel koşullara uygun şekilde uyarlanmasına ve etkinliğinin artırılmasına yardımcı olacaktır.

9. Uzun vadede, iş sağlığı ve güvenliği kültürünün kurum içinde kökleşmesi için çaba sarf edilmelidir. Bu kültür, yalnızca yöneticilerin değil, tüm çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konularında bilinçli ve sorumlu davranmasını gerektirir. Bu nedenle, tüm çalışanlara yönelik sürekli eğitim programları düzenlenmeli ve güvenlik bilinci günlük iş pratiklerine entegre edilirse standardın uygulama etkinliği artıracaktır.

Çalışanlar;

1. ISO 45001 İSGKYS çalışmalarına aktif katılım sağlaması,
2. Verilen İSG eğitimlerine, talimat ve tutanaklara uygun çalışması,
3. Çalışma ortamındaki tehlike ve riskler ile yaşanan ramak kala olayların yetkililere bildirimini,
4. Güvenli davranış modeline uygun çalışmaları,
5. Sistem içerisinde kendisine tevdi edilen çalışan temsilcisi, destek eleman gibi görevler hakkında gerekli bilgi ve beceriye sahip olmaları,
6. Kendilerine verilen Kişisel Koruyucu Donanımları (KKD) gerektiğinde amacına uygun kullanmaları,

iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemlerinin etkinliğini artıracaktır.

Araştırmacılar;

Bu çalışmada, ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Standardı uygulayan eğitim kurumlarında çalışanların İSG algı düzeyleri çeşitli demografik kriterlere göre ortaya konulmuştur. Bu kapsamda;

1. Bu standardı uygulamayan eğitim kurumlarında çalışanların ISO 45001 İSG Yönetim sistemi uygulayan okul/kurum çalışanlarının İSG algılarındaki düzeyleri ile bu standardı uygulamayan okul/kurum çalışanlarının İSG algı düzeylerinin karşılaştırması,
2. ISO 45001 İSG Standardı uygulayan okul ve kurumların, uygunsuzlukların giderilmesinde kurumsal kapasitelerinin değerlendirilmesi,

3. Okul ve kurumlarda Acil durum prosesinin uygulanmasının etkinliği ile destek elemanlarının (Yangın, arama kurtarma ve ilkyardım) yetkinlikleri,
4. Okul ve kurumlarda İSG kapsamında Psiko-sosyal riskler konularında araştırma yapılması alana olumlu katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Abrams, H. K. (2001). A short history of occupational health. *Journal of Public Health Policy*, 22(1), 34-80. <https://doi.org/10.2307/3343107>
- Acar, S. (2014). *Endüstriyel kümelenmenin yenilikçilik sürecine etkilerinin analizi* [Doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Aditia, J., Jasman, J., Irzal, I., & Abadi, Z. (2023). Mesleki Sağlık ve Güvenliğin Uygulanması ile Meslek Lisesi Öğrencilerinin Pratik Torna Öğrenme Sonuçları Arasındaki İlişki. *Makine Mühendisliği Eğitim Dergisi*, 1 (2), 40-45. <https://doi.org/10.24036/meej.v1i2.25>
- Akarsu, H., & Diğerleri. (2013). *Meslek hastalıkları*. Özyurt Matbaacılık.
- Akçay, D., & Yıldırımlar, A. (2018). Çocukların okul ortamında kaza geçirme ve güvenlik tedbirlerine yönelik ebeveyn davranışlarının incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 11(1), 48-55.
- Aksoy, C. (1982). *İş kazaları: Tanımı, önemi, nedenleri*. MPM Yayınları.
- Altinel, H., Sağlığı, İ., & Güvenliği, İ. (2011). *İş sağlığı ve güvenliği*. Detay Yayıncılık.
- Alanka, D. (2024). Nitel bir araştırma yöntemi olarak içerik analizi: Teorik bir çerçeve. *Kronotop İletişim Dergisi*, 1(1), 64-84.
- Arıkoğlu, Z. (1992). *İşçi sağlığı ve iş güvenliği tanıtı ve amacı*. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İşçi Sağlığı Dairesi Başkanlığı, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu, 4-10.
- Arpat, B. (2015). İş Güvenliği Kültürünün İş Kazalarına Etkileri: Metal Sektörü-Denzili İli Örneği [Doktora tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Axinn, W.G., ve Pearce, L. D. (2006). Mixed method data collection strategies. New York: Cambridge University Press.
- Aydın, N. (2014). *Şiddet açısından güvenli ortamda çalışılması için alınan önlemlerin sağlık çalışanları tarafından değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi]. Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Baltag, V., Pachyna, A., & Hall, J. (2015). Global overview of school health services: Data from 102 countries. *Health Behavior and Policy Review*, 2(4), 268-283.
- Baybora, D. (2012). İş sağlığı ve güvenliğine genel bakış. *İş Sağlığı ve Güvenliği*, 2-21.
- Baykul, Y. (2010). Eğitimde ve psikolojide ölçme: klasik test teorisi ve uygulaması. Ankara: ÖSYM Yayınları.

- Berk, M., Önal, B., & Güven, R. (2011). *Meslek hastalıkları rehberi* (s. 45-47). Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.
- Bülbül, M. (2016). İş sağlığı ve güvenliği mevzuatının okullar açısından incelenmesi. 8. *Uluslararası İş Sağlığı ve Güvenliği Konferansı*, İstanbul, Türkiye, 08 Mayıs 2016, ss. 60.
- Caniklioğlu, S. (2002). *Türk İş Hukukunda normal fazla çalışma* (Master's thesis, Marmara Üniversitesi, Türkiye).
- Cereci, C., & Çetin, R. B. (2019). İş sağlığı ve güvenliği mevzuatından kaynaklanan sorumluluklarına ilişkin okul müdürü görüşleri. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 151-162.
- Cerev, G., & Yıldırım, S. (2018). Çalışanların kişisel özelliklerinin iş kazası ve meslek hastalıklarına etkisi üzerine bir inceleme. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 53-72.
- Cevahir, E. (2020). *SPSS ile nicel veri analizi rehberi*. Kibele.
- Christensen, L. B., Johnson, B. R. ve Turner, L. A. (2015). *Araştırma yöntemleri desen ve analiz* (Çev. Ed. A. Aypay). Anı Yayıncılık.
- Clarke, S. (2006). The relationship between safety climate and safety performance: A meta-analytic review. *Journal of Occupational Health Psychology*, 11(4), 315-327. <https://doi.org/10.1037/1076-8998.11.4.315>
- Creswell, J. W. ve Miller, D. L. (2000). Determining Validity In Qualitative Inquiry. *Theory Into Practice*, 39(3): 124-130. doi:10.1207/s15430421tip39032
- Creswell, J.W. (2021). Nitel araştırma yöntemleri- Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni. (Çev.: M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Crocker, L. & Algina, J. (2006). Introduction to classical and modern test theory. Fort Worth, FL: Harcourt Brace Jovanovich College Publishers.
- Cronbach LJ. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*.16:297-334.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*. 16, 297-334.
- Çabuk, A. (2020). Kasım 2002 ve sonrası Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan siyasi partilerin beyannamelerinde iş sağlığı ve güvenliği. *OHS Academy*, 3(3), 183-193.
- Çabuş, D. (2014). İş sağlığı ve güvenliği algılamalarının işgörenlerin demografik özelliklerine göre değerlendirilmesi: Isparta sağlık sektörü örneği [Yüksek lisans tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. (2013). *Ankara: Resmi Gazete (28648 sayılı)*.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi (2013). *Meslek hastalıkları* 2013. <https://www.csgb.gov.tr/media/1340/meslekhastaliklari.pdf>

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (7). *Meslek hastalıkları*. <https://www.csgb.gov.tr/media/1340/meslekhastaliklari.pdf>
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (2019). *İş sağlığı ve güvenliği genel müdürlüğü*. <https://www.csgb.gov.tr/Kamuisg>
- Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği. (2008). Resmî Gazete No. 27021, 11 Ekim 2008.
- Darabont, D. C., Moraru, R. I., Antonov, A. E., & Bejinariu, C. (2017). *Managing new and emerging risks in the context of ISO 45001 standard*. *Calitatea*, 18(S1), 11.
- Demirel, C. (2022). *ISO 45001 İş sağlığı ve güvenliği yönetim sisteminin uygulanması üzerine bir araştırma: Çanakkale ili örneği* [Yüksek lisans tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Dönmez, B. (2001). Okul güvenliği sorunu ve okul yöneticisinin rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 25(25), 63-74.
- Erdoğan, T., Ünsar, A. S., & Süt, N. (2009). Stresin çalışanlar üzerindeki etkileri: Bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14, 447-461.
- Erdoğan, E., & Genç, K. G. (2018, October). İş sağlığı ve güvenliği kültürünün önemi. In *5th International Congress on Political, Economic and Social Studies* (pp. 309-331).
- Erdoğan, H. (2017). Okul kültürünün etkilendiği ve etkilediği faktörler. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (12), 51-68.
- Erdut, Z. (2004). Liberal ekonomi politikaları ve sosyal politika. *Çalışma ve Toplum*, 2(2), 11-37.
- Friend, M., & Kohn, J. P. (2014). *Fundamentals of occupational safety and health* (6th ed.). Rowman & Littlefield.
- Gallagher, C., Underhill, E., & Rimmer, M. (2001). *Occupational health and safety management systems: A review of their effectiveness in securing healthy and safe workplaces*. National Occupational Health and Safety Commission. https://www.safeworkaustralia.gov.au/system/files/documents/1702/ohs_managementsystems_reviewofeffectiveness_nohsc_2001_archivepdf.pdf
- Gümüş, B., & Dalbay, N. (2016). Okullarda İSG uygulamaları ve öğretmenlerin bu konudaki bilgi düzeylerinin irdelenmesi. In *8. İş Sağlığı ve Güvenliği Konferansı* (pp. 160-169).
- George, D. & Mallery, M. (2001). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference 10.0 update*. (3. Baskı). Allyn and Bacon.
- Gökçe, A. (2020). İş sağlığı ve güvenliği açısından iş güvenliği kültürünün önemi üzerine bir odak grup çalışması. *Ergonomi*, 3(2), 82-95.
- Gül, A. (2015). Sağlık çalışanlarında örgüt güvenlik iklimi ve çalışan güvenliği arasındaki ilişkinin incelenmesi: Bir alan çalışması [Yüksek lisans tezi]. Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Güzel, E., Güngördük, K., Asicioğlu, O., Yıldırım, G., Ataser, G., Ark, C., ... & Uzuncakmak, C. (2014). Experience of tubo-ovarian abscess in western Turkey. *International Journal of Gynecology & Obstetrics*, 124(1), 45-50. <https://doi.org/10.1016/j.ijgo.2013.07.039>
- Hale, A. R., Hovden, J. (1998). *Management and culture: the third age of safety, Occupational injury: Risk, prevention and Intervention*, Ed. A.M. Feyer, A. Williamson, Taylor & Francis
- İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği. (2013). *Resmî Gazete*, 28628. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130425-1.htm>
- İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu. (2012). Resmî Gazete No. 6331, 30 Haziran 2012. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6331.pdf>
- İşçi, B. F. (2016). Meslek hastalığının tanımı ve tespiti [Yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ji, W., Wu, J., Liu, Y., Fu, H., Xu, M., Xu, Y., & Jin, Y. (2023). Medical SAM adapter: Adapting segment anything model for medical image segmentation. *arXiv preprint arXiv:2304.12620*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2304.12620>
- Johnson, R. B., & Onwuegbuzie, A. J. (2004). "Mixed methods research: A research paradigm whose time has come". *Educational Researcher*, 33(7): 14-26.
- Kaçmaz, N. (2011). Tükenmişlik (Burnout) sendromu. *Journal of Istanbul Faculty of Medicine*, 68(1), 29-32.
- Kayacan, A. (2018). *İş kazası ve meslek hastalıklarının iş hukuku bakımından sonuçları* (Master's thesis, İzmir Ekonomi Üniversitesi).
- Karacan, E., & Erdoğan, Ö. N. (2011). İşçi sağlığı ve iş güvenliğine insan kaynakları yönetimi fonksiyonları açısından çözümsel bir yaklaşım. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (21), 102-117.
- Karakaş, M., & Çalık, A. (2013). Mühendislik eğitiminde disiplinlerarası yaklaşımlar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 17(1), 45-49.
- Kılıkış, İ. (2014). *İş sağlığı ve güvenliği*. Bursa: Dora Yayınları.
- Kibriya, S., & Jones, G. (2021). The impact of a safe learning environment in schools on students' learning outcomes: evidence from Tanzania. *Quality Assurance in Education*, 29(1), 15-28.
- Kocaay, F., & Ocaktan, M. (2021). Development of a Turkish occupational health and safety perceived competency scale. *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, 5(8), 1-12.
- Kocaay, F., & Biçer, B. K. (2022). Sağlık çalışanlarında iş sağlığı ve güvenliği yeterlilik algısının değerlendirilmesi. *Sağlık Bilimlerinde Değer*, 12(2), 274-279.
- Krippendorff, K. (2004). Reliability in content analysis: Some common misconceptions and recommendations. *Human Communication Research*, 30(3), 411-433. <https://doi.org/10.1093/hcr/30.3.411>

- Leech, N. L., Barrett, K. C. & Morgan, G. A. (2005). SPSS for intermediate statistics: Use and interpretation. (2. Baskı). Taylor & Francis
- Liu, R., Liu, H. C., Shi, H., & Gu, X. (2023). Occupational health and safety risk assessment: A systematic literature review of models, methods, and applications. *Safety Science*, 160, 106050. <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2023.106050>
- Medeni, V., Dikmen, A. U., Uslu, İ., Altun, B., & Aycan, S. (2014). Ankara'da bir üniversite hastanesinde çalışan sağlık personelinin geçirdiğini ifade ettiği iş kazalarının değerlendirilmesi. *TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 14(53), 22-29.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Okullarda Güvenlik Önlemlerinin Alınması Genelgesi*. <https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1935.pdf>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2014). *Yardımcı kaynak: İş sağlığı ve güvenliği rehberi*. https://altinekin.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_03/01120830_YSG_Rehberi_KitapYY.pdf
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). *Oyuncaklardaki Kansorejen ve Tosik Maddeler Genelgesi*. <https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1578.pdf>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2015). *Öğretmenlerin Mesleki Gelişim Eğitimleri Yönetmeliği*. <https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1632.pdf>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Pansiyonlu Okul Denetimleri Denelgesi*. <https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1895.pdf>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2014). *İş Sağlığı ve Güvenliği Genelgesi*. <https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1705.pdf>
- National SAFE KIDS Campaign. (2022). *Safety tips*. <https://www.safekids.org/safetytips>
- Türkiye Makina Mühendisleri Odası. (2018). *İş sağlığı ve güvenliği raporu 2018*. <https://www.mmo.org.tr/sites/default/files/ISG%20raporu%202018.pdf>
- Naycı, H. (2010). Bir toplu konut projesinde uygulanan iş güvenliği yönetim süreçlerinin OHSAS 18001 uygulamalarıyla karşılaştırılması [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Öner, N. S., & Hoşgörür, T. (2018). Öğretmen görüşlerine göre okul müdürlerinin örgütsel iletişim yeterlikleri. *Organizational Communication Competencies of School Principals According to Teachers' Views*.
- Ören, B., & Dağcı, S. (2020). Yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerin karşılaştıkları sorunlar. *Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi*, 24(3), 170-183.
- Özcan, A. (2017). *Sosyal güvenlik sistemimizdeki iş kazaları ile ilgili tarafların sorumlulukları ve iş kazalarının işletmeler üzerindeki etkileri*. Konya.
- Özcan, H. A. (2016). Esnek çalışma modeli olan uzaktan çalışmada sosyal güvenlik hakkı. *Van İnsani ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 130-153.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel Araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün ve S. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi.

- Polat, A. (2022). Nitel araştırmalarda yarı-yapılandırılmış görüşme soruları: Soru form ve türleri, nitelikler ve sıralama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(zel Sayı 2), 161-182.
- Poursadeqiyani, M., & Arefi, M. F. (2020). Health, safety, and environmental status of Iranian school: A systematic review. *Journal of Education and Health Promotion*, 9(1), 297.
- Reason, J. (1997), *Managing the risks of organizational accidents*, Aldershot, Ashgate.
- Robert, A. D., & Bouillaguet, A. (1997). *L'analyse de contenu*. Que Sais-je?, No. 3271. PUF.
- Robson, L. S., Clarke, J. A., Cullen, K., Bielecky, A., Severin, C., Bigelow, P. L., & Mahood, Q. (2007). The effectiveness of occupational health and safety management system interventions: A systematic review. *Safety*.
- Saka, G. (2011). Okul sağlığı. *D..T.F. Halk Sağlığı A.D., Ders notları*.
- Sosyal Haklar Derneği. (2018). *İşçi sağlığı ve iş güvenliği raporu*. Erişim tarihi: 25 Aralık 2023.
- Sosyal Güvenlik Kurumu. (2023). *2023 yılı sosyal güvenlik kurumu faaliyet raporu*. <https://www.sgk.gov.tr/Duyuru/Detay/2023-Yili-Sosyal-Guvenlik-Kurumu-Faaliyet-Raporu-2024-02-29-04-49-15>
- Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu. (2006). Resmî Gazete No. 5510, 31 Mayıs 2006.
- Süzek, S. (2013). İşyerinin devri ve hukuki sonuçları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15, 311-330.
- şahin, R. (2019). *İstanbul ilinde 2013-2017 yılları arasında yaşanan can kayıplı iş kazalarının sektörel sıklıklarının analizi* [Yüksek lisans tezi]. Kocaeli Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Tadesse, D. (2010). The impact of climate change in Africa. *Institute for Security Studies Papers*, 2010(220), 20.
- Tadesse, S. (2002). Financial architecture and economic performance: International evidence. *Journal of Financial Intermediation*, 11(4), 429-454. <https://doi.org/10.1006/jfin.2002.0342>
- Tashakkori, A., and J. W. Creswell. (2007). "The New Era of Mixed Methods." *Journal of Mixed Methods Research* 1 (1): 3–7. doi:10.1177/2345678906293042.
- Tekin, A., Tekin, F., Suvaydan, F., Güler, G., & Hafızoğlu, E. (2021). İlkokul ğrencilerinin iş sağlığı ve güvenliği eğitimi algısının değerlendirilmesi. *Soma Meslek Yüksekokulu Teknik Bilimler Dergisi*, 2(32), 9-18.
- Tuncay, C., & Ekmekçi, . (2015). *Sosyal güvenlik hukuku dersleri*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği. (2018). *İş sağlığı ve güvenliği raporu*. [<https://www.mmo.org.tr/sites/default/files/ISG%20raporu%202018.pdf>]
- Uluslararası alışma rgt (ILO). (2018). *İş sağlığı ve güvenliği rehberi*. <https://www.ilo.org/resources/publications/2018>

- Uludüz, S. (1982). İş kazalarının önlenmesinde insan faktörü. *Çeşitli Boyutları ve Çözüm Önerileri ile İş Kazaları Seminer Bildirileri*, MPM Yayını, (261), 109.
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO). (2016). *Sağlığı ve güvenliğini geliştirme çerçeve sözleşmesi* (No. 187). <https://www.ilo.org/tr/resource/187-nolu-sagligi-ve-guvenligini-gelistirme-cerceve-sozlesmesi>
- Uzuner, A., Kaya, H. T., Akman, M., Yalçın, N., Yavuzer, Ö., & Akturan, S. (2015). Health status of teachers at a glance: A cross-sectional study. *The Journal of Turkish Family Physician*, 1-10.
- Pekcan, H. (2006). Okul sağlığı. In Ç. Güler & L. Akın (Eds.), *Halk sağlığı temel bilgiler*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Yang, Y. & Green, S.B. (2011). Coefficient alpha: a reliability coefficient for the 21st century? *Journal of Psychoeducational Assessment*. 29(4) 377-392.
- Yavuz, S., & Coşkun, E. A. (2008). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin eğitimde teknoloji kullanımına ilişkin tutum ve düşünceleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(34), 276-286.
- Yavuz, Ş., & Gür, B. (2021). Sağlık kurumlarında çalışanların iş sağlığı ve güvenliği yönünden algı düzeylerinin incelenmesi. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 8(68), 961-974. <https://doi.org/10.26450/jshsr.2401>
- Yılmaz, M. (2013). Kamu kurumlarında iş sağlığı ve güvenliği kanunu'nun uygulanması. *Çalışma Dünyası Dergisi*, 1(2).

EKLER

Ek-1: İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısı Ölçeği

Bu ölçek Prof. Dr. Sefer ADA danışmanlığında, Osman DOLGUNYÜREK tarafından "ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Standardının Eğitim Kurumlarında Uygulanmasının Değerlendirilmesi" konulu doktora tezine veri toplamak üzere hazırlanmıştır.

Çalışmada amacımız ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Standardının eğitim kurumlarında uygulanması sonucunda kurum çalışanların İSG algı durumunu ortaya koymaktır.

Araştırmaya katılmanız durumunda vereceğiniz yanıtlar bilimsel veri olarak çalışmamıza katkı sağlayacaktır. Vereceğiniz bilgiler gizli tutulacak ve sizden kimlik bilgileri istenmeyecektir. Formlardan elde edilen bilgiler yalnızca tez çalışmamız için kullanılacaktır.

Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sizlerle ilgili bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde çalışanların İSG algılarının ölçülmesine yönelik sorular sıralanmıştır. Bu sorularla ne sıklıkla yapıldığına dair "Hiç, Kısmen, Az, Oldukça, Çok " ifadeleri yer almaktadır. Sizden beklenen İSG kapsamında yeterlilik maddelerine ilişkin seçeneklerden hangisi kendi durumunuzu tanımlıyorsa ilgili kutucuğun içine (X) işareti koymanızdır. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.

Tüm soruları eksiksiz ve samimiyetle cevapladığınız, araştırmaya ve iş sağlığı ve güvenliği bilincinin oluşması adına yapmış olduğunuz katkıdan dolayı teşekkür eder çalışmalarınıza başarılar dilerim.

Osman DOLGUNYÜREK

1. Cinsiyetiniz.

Erkek Kadın

2. Yaşınız:

3. Eğitim Durumunuz.

Ortaöğretim (Lise) Önlisans Lisans Lisansüstü

4. Mesleğiniz.

Yönetici Öğretmen Memur Yardımcı Personel

Diğer (Belirtiniz).....

5. Çalıştığınız kurum

Anaokulu İlkokul Ortaokul Anadolu Lisesi

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

6. Çalışma süreniz:

7. Çalıştığınız il:

İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısı Ölçeği

	Hiç	Az	Kısmen	Oldukça	Çok
1. İş sağlığı ve güvenliğinin amaçlarını söyleyebilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Çalışma yaşamındaki risk gruplarını sayabilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Risk değerlendirmelerinin hangi durumlarda yapılması gerektiğini açıklayabilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
4. İş sağlığı ve güvenliği çalışmalarının yararlarını açıklayabilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
5. İş sağlığı ve güvenliği kültürünü açıklayabilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
6. İşyeri hekiminin görevlerini sıralayabilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
7. İşyerinde tehlikeli durumları fark edebilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Risk değerlendirme çalışmaları sırasında çözüm önerebilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Çalışma ortamımda ergonomik sorunları saptayabilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Meslek hastalığından kuşkulandığımda izlemem gereken yolu anlatabilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
11. İş kazası olduğunda yapılması gerekenleri sırasıyla söyleyebilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
12. İş sağlığı ve güvenliği kurullarının görevlerini sayabilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
13. İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin yasal temellerini açıklayabilirim	☐	☐	☐	☐	☐

14. Acil durum tatbikatlarının hangi sıklıkta yapılması gerektiğini açıklayabilirim	☐	☐	☐	☐	☐
15. İş sağlığı ve güvenliği konusunda kimlerin sorumlu olduğunu açıklayabilirim	☐	☐	☐	☐	☐
16. Çalışan olarak iş sağlığı ve güvenliği konusunda yükümlülüklerimi sayabilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
17. İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin hangi durumlarda verilmesi gerektiğini açıklayabilirim	☐	☐	☐	☐	☐
18. İşyeri hekiminin yürüttüğü çalışmalara katılmamın sağlığım açısından önemini açıklayabilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
19. İşyerlerinde tehlike sınıfına göre yapılacak çalışmaların farkını anlatabilirim	☐	☐	☐	☐	☐
20. Çalışan olarak iş sağlığı ve güvenliği konusunda yasal haklarımı sayabilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
21. Hangi sorunlar için iş güvenliği uzmanıma başvuracağımı bilirim	☐	☐	☐	☐	☐
22. İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili hangi kayıtların tutulduğunu sayabilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
23. Acil durum planı hazırlanırken öneride bulunabilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
24. Ramak kala olayını açıklayabilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
25. İşyerimde kullanılan kişisel koruyucu donanımları sayabilirim)	☐	☐	☐	☐	☐
26. İşyerimde bulunan uyarı levhalarının anlamını söyleyebilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
27. Ramak kala bir olayda ne yapmam gerektiğini söyleyebilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
28. Çalışma ortamımda düzenin nasıl sağlanacağını anlatabilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
29. İş sağlığı ve güvenliği çalışmalarının maliyetini kimin karşılayacağını	☐	☐	☐	☐	☐
Söyleyebilirim	☐	☐	☐	☐	☐

Ek-2: ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Standardının Eğitim Kurumlarında Uygulanmasının Tetkikçiler Tarafından Değerlendirilmesi

Bu anket, Prof. Dr. Sefer ADA danışmanlığında, Osman DOLGUNYÜREK tarafından " ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Standardının Eğitim Kurumlarında Uygulanmasının Değerlendirilmesi " konulu doktora tezine veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır.

Bu çalışma kapsamında, **ISO 45001 Standardı ile ilgili tetkik ettiğiniz okul ve kurumlarda** gözlemlerinize dayalı görüşlerinizi aşağıdaki sorular doğrultusunda cevaplamanız beklenmektedir.

Bu kapsamda hazırlanan doktora tezinde kullanılmak üzere sorulara vereceğiniz samimi cevaplar, yapılacak akademik çalışmalara temel teşkil edecektir. Bu çalışmaya yapacağınız katkılardan dolayı şimdiden teşekkür ederiz.

Osman DOLGUNYÜREK

1. Cinsiyetiniz.

Erkek Kadın

2. Yaşınız:

3. Eğitim Durumunuz.

Önlisans Lisans Lisansüstü

4. ISO 4001 Standardı tetkiki yaptığınız kurum sayısı

1-20 21-50 51-100 101 ve üzeri

1. İşveren/işveren vekili rollerinin uygulanmasında olumlu katkı sağlamış mıdır?
2. Çalışanların ihtiyaç ve beklentilerinin karşılanması ve çalışan katılımına yönelik katkı sağlamış mıdır?
3. Kurum çalışanların ISG tehlike ve risklerine ilişkin farkındalığına katkı sağlamış mıdır?
4. ISO 45001 Standardı kurumlara yasal uyum çerçevesinde katkı sağlamış mıdır?
5. İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınmasında etkili olmuş mudur?

6. Kurumlarda iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi veya azaltılması konusunda katkı sağlamış mıdır?
7. Kurumlarda sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı sağlanmasına katkısı olmuş mudur?
8. Afet ve Acil Durum Yönetimine yönelik tatbikat ve uygulamalar ile farkındalık oluşturmuş mudur?
9. Kurum çalışanlarında İSG uygulamaları konusunda ortak bir kültür oluşmasına katkı sağlamış mıdır?
10. Tespit edilen uygunsuzlukların giderilmesinde, öngörülen makul sürelerde düzeltici faaliyetler gerçekleştirilebilmiş midir?
11. Kurumun İSG kapsamında istatistiki verilerin toplanması ve değerlendirilmesine katkı sağlamış mıdır?
12. Kurumda İSG kapsamında yapılan iyileştirme faaliyetleri ve bu faaliyetlerin sürekliliğinin sağlanmasına katkısı olmuş mudur?
13. Okul/ Kurum türüne göre (Anaokulu, İlkokul, Ortaokul, Anadolu Lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi) uygulamanın etkinliğinde farklılık var mıdır?
14. TS ISO 45001 Standardının okul ve kurumlarda uygulanmasının etkinliğine yönelik varsa sizin görüş ve önerileriniz nelerdir?

Ek-3: Etik Onay Formu

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
Etik Kurul Komisyonu

İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ - Etik Kurul Komisyonu
Tarih: 29/03/2024 09:27
Sayı: E-56365223-050.04-2024.137548.78

Sayı : E-56365223-050.04-2024.137548.78
Konu : Etik Kurul Kararı (Osman Dolgunyürek,
Sefer Ada)

29.03.2024

Sayın Prof. Dr. Sefer ADA (Akademik Danışman) /
Osman Dolgunyürek (Sorumlu Araştırmacı)

Üniversitemiz Etik Kurulunun 28.03.2024 tarihli ve 2024/3 sayılı toplantısında; 330054 barkod numaralı "ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Standardının Eğitim Kurumlarına Uygulanmasının Değerlendirilmesi" adlı başvurunuz görüşüldü. Yapılan görüşme sonunda 330054 barkod numaralı "ISO 4001 İş Sağlığı ve Güvenliği Standardının Eğitim Kurumlarına Uygulanmasının Değerlendirilmesi" adlı başvurunuzun etik olarak uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Prof. Dr. Halil İbrahim UĞRAŞ
Etik Kurul Başkanı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu:
60BF0E2A-6709-45BD-B9A7-2ED5CD785B6C
Adres: Cumhuriyet Mah. İlbahar Sok. No:1
Telefon No: 444 5 438
Faks No: 0216 452 87 17
e-Posta: info@gedik.edu.tr
KEP Adresi: gedikuniversitesi@hs01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/istanbul-gedik-universitesi-ebys>

Ayrıntılı bilgi için: Şafak ÇELİK
Uzman
Telefon No: 444 5 438

Ek-4: Ölçek İzin Yazısı

Sayın **Osman DOLGUNYÜREK**

Genel olarak **tüm çalışanlarda** uygulanabilir olması amaçlanan ve çalışanların kendilerinin iş sağlığı ve güvenliği konusundaki yeterlilik algılarını ölçmek için geliştirilen “**İş Sağlığı ve Güvenliği Yeterlilik Algısı Ölçeği**” ni planladığınız araştırmanın konusuna ve hedef grubun niteliğine uygun ise, ölçek geliştirme araştırmasının yayınlandığı makale kaynak gösterilerek ve orijinal biçimini değiştirmeksizin uygulamanızdan memnuniyet duyarız.

İş Sağlığı ve Güvenliği çalışmalarına katkı sağlaması dileğiyle...

Dr. Öğr. Üyesi Funda KOCAAY

Ankara Medipol Üniversitesi

Tıp Fakültesi

Halk Sağlığı AD

ÖZGEÇMİŞ

Osman DOLGUNYÜREK

EĞİTİM DURUMU:

- Doktora : İstanbul Gedik Üniversitesi İş Sağlığı ve Güvenliği Doktora Programı (2024)
- Yüksek Lisans: Hoca Ahmet Yesevi Üni. Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans (2007)
- Lisans : Gazi Üni. Tekn. Eğt. Fak. Makine ve Tasarım Teknolojisi Ögt.(1996)

UZMANLIK ALANLARI:

- A Sınıfı İş Güvenliği Uzmanı
- Yangın Eğitici Eğitmeni
- ISO 45001-2018 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Baş Tetkikçisi
- ISO 9001-2015 Kalite Yönetim Sistemi Baş Tetkikçisi
- ISO 14001:2015 Çevre Yönetim Sistemi İç Tetkikçisi
- TSE Hijyen Şartlarının Geliştirilmesi ve Enfeksiyon Önleme Tetkik Görevlisi

YAPILAN GÖREVLER

- MEB Merkez İSG Birimi Şube Koordinatörü ve MEB Ders Aletleri Yapım Merkezi İş Güvenliği Uzmanı (2022 - Devam ediyor)
- MEB Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü (2017-2022)
- Milli Eğitim Bakanlığında çeşitli okul ve kurumlarda öğretmen ve yöneticilik (1998-2017)

YAYIMLANAN KİTAP, MAKALE ve BİLDİRİ

- ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sisteminin Eğitim Kurumlarında Uygulanmasının Etkinliğinin Değerlendirilmesi (Makale-Milli Eğitim Dergisi) (2024)

- MEB Mesleki Eğitim Merkezlerine Devam Eden 14-18 Yaş Grubu Çırakların Sosyal Becerilerinin İncelenmesi (Makale-Milli Eğitim Dergisi) (2024)
 - MEB Uzman & Baş Öğretmenlik Sınavı Hazırlık Kitabı (2022)
 - Bir Model Olarak Milli Eğitim Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarının İncelenmesi (Bildiri-YÖNAR/MU'2021) (2021)
-

